

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

47765

DOMNUL DE GHIAVAHAZI

MARIA-SA.

NOVELĂ DIN POPOR

ALCĂTUITĂ DE

THEOCHAR ALEXI.

BRAȘOV.
TIPOGRAFIA ALEXI
1888.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Precuvêntare.

Mai acum doi, trei anĭ concepusem ideia să public o colecţiune de scrierĭ a tuturor prosatorilor românĭ. Pentru a realisa acéstă intenţiune mĕ adresai cătră diferiţiĭ autorĭ ai nostri. Unĭĭ îmĭ detere voiă de a reproduce din scrierile lor, alţiĭ nu-mĭ respunseră, numai Domnul Joan Slavicĭ mĕ refusà cu totul. Pentru ca să nu lipséscă genul sĕu din colecţiunea mea, in a cărei realisare credeam încă, am prelucrat din limba germană o naraţiune ţerănéscă, care este cea următóre, şi pe care, după ce am vĕḑut, că nu voi isbuti nicĭ o dată a-mĭ procura scrierile necesare pentru colecţiunea proiectată, am publicat-o in „Poşta Română.“ Alcătuirea mea nu este numai o simplă localisare a acestei novele, căcĭ am schimbatŭ părţĭ intregĭ din ea, dar caracterele au remas tot aşa, ca şi în originalul german, dovadă că omul om remâne de este român séu german.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I.

Pe cine l'a născut muntele, pe acela nu-l mai lasă, cât va trăi, ér fiinţa omenéscă, pe care o sórte duşmană l'a abătut din patria sa muntósă, sĕ usucă de dor după ea. Munţii cei aspriĭ sunt ah! da sunt cu lipiciŭ.

Marea cu valurile sale spumegânde, şesul cel întins cu holdele sale mănóse şi riḑétóre — cu greu le poţi da uitărei, insă totuşĭ poţi. Dar munteanul restrins in priveliştea sa, sĕ opreşte cu ochiĭ pe aceea gliiă, pe care s'a născut. Să-i dai chiar raiul — despuiat de munţiĭ patriei sale, — n'ar fi mulţămit, inima sa ar dori mereu ţéra sa cea cu dumbrave.

Fiiul munţilor sĕ crede mai liber de cât alţĭ ómenĭ. Crescut in pustietatea cea aspră, mai atêrnător ca orĭ care altul de capriciile adese-orĭ crunte ale anotimpurilor, oţelit prin lipsele de tot felul, privesce cu sumeţie aşeḑată la locuitoriĭ câmpiilor.

In munte omul nu sĕ perde intre miile şi miile semenilor sĕi — in munţĭ fie-care om are trecere după propriul sĕu preţ. Munteanul îşĭ cunósce puterea sa şi este in stare a o preţui. El sĕ increde in sine şi in Dumneḑeu, — ér cât despre ceilalţĭ, este deprins a-i socoti de duşmanĭ ai sĕi. Nu voim sĕ ḑicem că îĭ ar urî séu că îi ar ameninţa mişelesce — firea munteanului este curată şi lămurită ca aurul — dar sĕ feresce de ei, stăruesce neobosit a-şĭ apĕra averea im-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

potriva ómenilor și a altor primejdiĭ, ce o-ar putea amenința.

Nemlădios, ca și petrișul munților, i este cugetul, și grozav ca furtunile năpraznice de pe vêrfurĭ, este arțagul sĕu. Fiiul munților este o icónă fidelă a naturei mărețe care-l impresóră, sĕ arată primitiv și curat ca și acésta.

Suntem in mijlocul munților, aprópe de înălțimile „Retezatului.“

Icĭ colea sĕ vede ca și alipită de deal câte o casă țĕrănéscă. Din depărtare aceste case fac o bună impresinne, căcĭ ochiĭ privitorilor nu vĕd de aicĭ crepăturile cele marĭ, care petrec clădirile din tóte părțile. Dar ce vreai? Munteanul are sĕ o ducă intr'o luptă intreită, pentru a-și agonisi pânea cea de tóte ḑilele a sa și a familiei sale. Unde-i rĕmâne timp, ca să mai cârpéscă și crepăturile zidurilor?

Sunt și escepțiunĭ — sĕ găsesc și prin munțĭ ómenĭ bogațĭ — dar nicĭ aceștia, nu pré sĕ ingrijesc de infrumseță̆rĭ.

Cât va trăi el și ai sĕi, va mai ținea, ér mai departe n'are să-l dóră capul.

Casele rĕspândite prin munțĭ, departe, cale de un ceas uneorĭ, — una de altă; îșĭ aduce fórte tare una cu altă; ele sĕ țîn de una și acecașĭ comună; preotul are un traiŭ greu in aceea parochie.

Cum să nu. Érna mai ales când are sĕ alerge prin vifor cu sfintele taine, in casele ómenilor, când trage să móră cine-va.

Mergênd mai de vale, casele sĕ mai indésă. La cele din urmă veḑi că ai dat de un sat, cu tóte că nicĭ aicĭ, casele nu sunt așeḑate dupĕ vr'un plan óre care, dar totușĭ veḑĭ că formézĕ o comună, dovadă chiar turnul cel mic al bisericei, care sĕ vede cam prin mijlocul satului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar mai este colea și un castel vechiŭ, așeḍat o bucată de loc mai sus de cât satul, stând cu un aer de stăpênire d'asupra lui, care incă ne dovedesce, că acele case formézā o comună.

Castelul este zidit pe o crestătură a dealului și are jur imprejur nisce ziduri inalte de apĕrare, dar in dosul zidirei dealul sĕ urcă érăși in sus, predominînd castelul, cu tóte că este clădit din petre mari și destul de impunător.

Măriile lor domniĭ de Ghiavahazi pretind a fi stat in acest castel incă de pe timpul când Habsburgiĭ, adică strămoșiĭ casei impĕrătescĭ, nu erau ce au fost mai pe urmă. Proprietariĭ castelului fuseseră odinióră și proprietariĭ satului, numit Ghiavenĭ. Pe atunci Măriile lor locuiseră in castel și domniseră după voia lor, căcĭ sătenii erau Românĭ, și datorĭ a fi supușĭ față cu „stăpênii“ lor.

Dar venise o vreme, unde sătenii scuturară acest jug, ucigând pe unul dintre stăpênĭ anume Imre. Urmașii lui cuprinși de gróză, fugiseră la Viena și rĕmaseră acolo.

Ghiavenenii nu plânseră nicĭ de cum după ei și i-ar fi uitat cu totul, décă n'ar fi rĕmas așa numitele regaliĭ, adică drepturile de cârciumărit și de morărit care le aduceau aminte de stăpênii lor feudalĭ.

Capul familiei Ghiavahazi mai venia din când in când, cu amicii sĕi in castel, ca să intreprindă câte o vênătóre de ursĭ; dar treceau câte o dată anĭ la mijloc, fără ca să sĕ fi arătat vr'o dată vr'unul dintre Măriile lor.

Intr'una din ḍile insă sosi la castel un tênĕr ca de vr'o 17 anĭ, care purta numele de Ghiavahazi Imre, ca și strămoșul sĕu de tristă memorie, și care era fiu al doilea născut al capului familiei. Il trimise tată-sĕu cu invĕțătorul sĕu in acéstă pustietate. Nu-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

putea suferi, fiind-că nascerea sa costase viéța mumei sale.

Insă Domnul Imre păru a fi părtinit de sórte, căci murindu-i peste vr'o câți-va ani năpraznic nu numai părinții ci și frate-sĕu cel mai mare, deveni capul familiei și fu volnic a sĕ intórce la Viena, ceea ce și făcu de grabă.

Érăș remase castelul pustiu vr'o optspredece ani, insă de o dată Ghiavenenii sĕ pomeniră cu Domnul Ghiavahazi Imre Măria-sa, care imbĕtrânise și care venia impreună cu soția sa și cu fiul sĕu, ca să sĕ așede de vecĭ in castel.

Servitorii Măriei sale povesteau insă in cârcima satului că fiul Domnului Imre, ar fi fost husar, dar de bună sémă va fi făcut vr'o greșală mare, căci impĕratul s'ar fi rĕstit cătră Măria sa Domnul Imre trimițêndu-l cu tótă familia sa la castel.

Dar Măriile lor prin nimic nu dedeau pe față că ar fi adevĕrat ceea ce spuneau slugile. Coconașul mergea la vênĕtóre orĭ călăria cu prietinii sĕi, care veniau din tóte părțile să-l cerceteze, pe armăsarĭ fășneți prin sat, intorcênd a silă b i n e ț e l e țĕranilor.

Bĕtrânul domn dimpotrivă petrecea mult prin sat, intra când la unul când la celalt și era fórte indurător cu toți, ba îĭ plăcea să șeguéscă, așa în cât deu nu sĕ cunoscea nicĭ de cum că ar fi avut o supĕrare atât de mare la curtea impĕrătéscă.

Adĭ era o ți soratică.

Jur imprejurul crestetelor munților cerul azuriu sĕ amestecă cu luciul intunecat al pădurei de bradĭ, ér rêndunelele sburau ca nisce solĭ din o parte la altă in sus și in jos.

De pe pajiștea satului resuna dîbla țiganului, era horă mare; bĕtrânii ședeau pe câte un scaun de odihnă și de voie bună și priviau, ér femeile steteau in picióre imprejurul horei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tocmai in toiul petrecerei, étă și pe Măria-sa Domnul de Ghiavahazi pogorînd pe poteca cea lată, care lega castelul cu sat ér la vederea lui tótă lumea incepea a sĕ togmi, a sĕ da la o parte, a șopti unul cătră altul. De și Domnul nu era cu nimic mai mult decât un om, nu putea nicĭ unul dintre sătenĭ, nicĭ chiar bogătanul Lică Stănculescu să dică, că n'ar fi o cinste pentru ei venirea boerului, și cu cât fie-cine sĕ silea a părea mai nepăsător, cu atât mai tare sĕ incordau privirile fie-căruia.

Când sosi Domnul Ghiavahazi Imre aprópe de bĕtrânĭ, sĕ făcu semn și lăutarii incetară indată.

Primarul și juraţiĭ satului săriseră de pe scaunele lor și alergară intru intêmpinarea boerului.

Domnul de Ghiavahazi Măria-sa nu trecuse mult de patruḑecĭ de anĭ, cu tóte astea arăta ca și un moșneag neputincios. Ochiĭ îĭ erau sarbeḑĭ, cufundaţĭ in cap, avea o mulţime de creţe imprejurul gurei, ér când zimbea, sĕ vedeau o grămadă de știrbiturĭ in gura lui. De cele două bucĭ ale obrazului sĕu îĭ sĕ flusturau vr'o două fire de pĕr deschis, pe care le neteḑea mereu când cu o mână, când cu ceal'altă, și care arătau a fi o barbă. Umbla și sĕ ţinea cam plecat și jacheta sa de modă îi era pré largă așa încât nu făcea nicĭ de cum intipărirea unui domn de viţă vechiă. Dar zimbetul sĕu dulcĕag, la care nu luau parte ochiĭ sĕi cei sarbeḑĭ și glasul sĕu cel supţirel, care resuna a lene, îĭ dedeau un aer de saţiŭ. Sĕ vedea că Domnul de Ghiavahazi gustase tot și că nu-i mai rĕmase nimic de gustat.

Vĕḑênd pornirea bĕtrânilor, care după cum am ḑis, sĕ sculaseră ca să vină intru intêmpinarea lui, Măria-sa făcu un semn cu mâna și ḑise:

„De ce n'aţĭ rĕmas binișor lângă cupele Dv., am venit să vĕḑ ce mai fac sătenĭi mei, dar nu ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să vĕ turbur plăcerea," și cu astea trecu inainte urmat de primar, care-și credu de datorie a servi de călauza boerului.

Lică, bogătanul satului, intêmpinâ pe boer cu un pahar de vin. Măria-sa binevoi a sórbe din el, ceea ce produse un mare entusiasm printre toți cei de față.

După ce sĕ aședà sgomotul Domnul Ghiavahazi Imre dise cătră Lică:

„Mĕ bucur tot dea-una când vĕd că să inveselesc sătenii mei," apoi își incleștà un hîrb de sticlă in ochiul cel stâng și incepu să privéscă la hora, care sĕ pornise din nou.

Peste fața cea grăsuliă a lui Lică sĕ lăți ca o umbră de neplăcere, dar in următorul moment isbucni in un rîset voios.

„De și suntem sătenĭ și Romînĭ," rĕspunse el clintind din ochĭ, „avem cu ce să ne inveselim," dicênd asta își lovi peste buzunarul ciórecilor sĕi, de incepură să zirgănéscă sfanții și galbenii.

Coconul inchise ochiul de-i căḑu monoclul din el.

„Ah, bah," dise el, „și Romînul este om, mai cu sémă când are banĭ ca D-ta, frate Lică."

Bogătanul de Romîn își umfla bucile clătinându-sĕ increḑut pe piciórele sale cele țépene.

„Ba cred chiar," urma boerul, vĕḑênd că nu primesce nicĭ un rĕspuns, „că mulți de naționalitatea mea ar schimba cu D-ta . . ."

„Dar n'aș schimba eu cu ei," îl lua pe Lică gura pe dinainte. Tot odată dete din umerĭ cu dispreț.

Domnul Ghiavahazi Imre își muscà buzele, ér din ochiĭ sĕi cei obosiți nu căḑu o privire pré drăgăstósă asupra flecarului, care plecase de acolo.

„Mojicĭ, sĕlbaticĭ," mormăi el pe când sĕ duse incet mai aprópe de horă, urmat mereu de primar,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Boerul sĕ rezâmà a lene de un brad belit de cójă, impodobit pe vêrf cu cununĭ și cu stégurĭ și privi la joc adresând numai din când in când câte o intrebare primarului, care devenea din ce in ce tot mai nebăgător de sémă ș'arunca tot mai dese priviri la scaunele bĕtrânilor. Domnul de Ghiavahazi Măria sa se uita mereu la părechile care jucau. Dar și era de drag a privi la Românașiĭ spătoșĭ, sdravenĭ și rumenĭ la față, la fetițele in costumul lor pitoresc, cu cosițele pe spate, cu zimbetul pe buzișóre, cu văpaie in ochĭ și cu dragostea in inimióră. De — vorba vine, erau cle și care nu sĕ indrăgostiseră incă de nicĭ un flĕcău.

Ca și inlemnit, ca perdut privia boerul, privia mereu.

Năpraznic sĕ născu, nu departe dela locul unde stetea boerul, o sfadă intre o fată și un flĕcău intrecut, care pe semne era cam chefuit; boerul intórse privirea intr'acolo de unde sĕ audia sfădirea.

Cum zări acea copilă cu cosițele lungĭ, cu ochiĭ albastriĭ, chipeșă și frumósă, Domnul de Ghiavahazi Măria-sa sĕ schimbă la față și deveni tot mai galbin din cât privea mai mult la ea.

Orĭ-cine s'ar fi mirat de turburarea D sale, afară numai de aceia, care cunosceau fata și cunosceau și trecutul boerului, căcĭ aceștia ar fi găsit fórte firéscă frămêntarea D-sale, décă ar fi vĕdut-o.

„Dă-mĭ pas,“ strigă fetișóra cea frumósă cu ochiĭ sclipindĭ ștergênd acelui flĕcău indrăsneț o lovitură peste mână, „n'ai nicĭ un drept a mĕ reține.“

„Lucru mare,“ rĕspunse flĕcăul. „Ecă-na, și de ce óre n'ai juca cu mine?“

„De ce? fiind-că nu voiŭ să joc cu tine, nu nicĭ de cum, mai ales cu tine nu!“

„Ho, ho, năzurósă, ce mi te rĕstescĭ așa, nimenĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu-ți ia o picătură măcar din frumsețea ta cea minunată.“

Fata se făcu ca racul de roșiă.

„Dă-mi pas,“ ḑise ea din nou și se încercà a scăpa din brațul cel țepăn al flăcăului, „orĭ de unde nu, strig ajutor!“

Boerul se aplecà spre primar.

„Cine-i fata?“ întrebà el înecat, ștergêndu-și cu o batistă fină fruntea de sudorĭ.

Primarul se uitase in altă parte dar se întórse de grabă și urmări privirea boerului, fără a-i căta in față.

„Fata ceea de colea,“ ḑise el apoi, „care se stădesce cu flăcăul?“

Boerul dete din cap.

„Este fata de suflet a lui Lică,“ continuà primarul.

„Cum... cum o chiamă,“ bîlbăi boerul, care nu-și mai putea lua ochiĭ de pe copilă.

Primarul se uimi de bâlbâitura Domnului de Ghiavahazi și se uità cu o privire fugitivă la el. Se sperià vĕḑêndu turburarea cea mare in acéstă față, care de altă dată era atât de nepăsătóre și ca prin sbor îșĭ aduse aminte de nisce istoriĭ vechĭ, aprópe uitate.

„Este fata Steuleanului,“ ḑise el decĭ cu o voce nesigură și șoptitóre.

Boerul nu rĕspunse nimic, ci dete numai din cap, dar așa de slab, in cât primarul crediu, că boerul nu l'ar fi ințeles.

„A Steuleanului,“ repetà el decĭ și adause, „a omului, care și-a ucis nevasta acu... dar stai domnule,“ se întrerupse in următorul moment numĕrând cu greu pe degete, „acu ḑece... doi-spre-ḑece... cinci-spre-ḑece anĭ... tocmai la sfântul George s'au împlinit cinci-spre-ḑece anĭ, domnule,“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Boerul se făcuse ca céra de galbin, cu mâna stângă se ținu strîns de brad, ca și când s'ar fi temut să nu pice jos, ér cu cealaltă făcu semn primarului să tacă.

Dar acesta se pornise și nu se putea opri așa de lesne.

„Pe cinci-spre-dece ani l'a și osîndit domnii de la criminal,“ continuă el, „bine ḑici, étă că tocmai i s'a implinit osînda, trebue să se intórcă cât de curênd.“

In acest moment primarul fu intrerupt. Sfada intre fată și intre flécăul cel indrăsneț se ingroșase și era să se prefacă in o păruială cum se cade, căci se amestecaseră și alții in cérta.

Primarul lăsând pe boer, alergă inspre caerul de ómeni din care résunau nisce voci amenințătóre.

Toderică a lui Lică Stănculescu se amestecase mai intâiu in cértă. Se pusese dinaintea lui Sofronie Vlădun — așa se numia flécăul cel neomenos — și îi arătase doi pumni ținêndu-i sub nasul nemerniculuí.

„Ce trébă ai cu fata?“ strigase el, „ce vreai s'o facĭ cu sila să jóce cu tine?“

„Par' că și-ți póte păsa ție ceva?“ răcnise la acésta Sofronie turbat, „de ce nu vine calica se jóce cu mine?

„Fiind-că nu vrea! nu este slujnica ta, audit-ai měi! și décă tu te vei atinge incă o singură dată de ea, apoi se sciĭ, că o vei avea de furcă cu mine.“

„Cu tine .... cu tine Toderică al Stănculescului? Dar ce creḑi, că eu n'am o părechiă de pumni, și că nu pot să te ghiontuesc cu ei?

Intru aceea nisce prietini alergaseră a spune bătrânilor, că fiĭ lor sunt gata a se lua de pĕr. Lică Stănculescu și Spiridon Vlădun se urau insĕ de mórte. De ce? Fiind-că amêndoi erau cei mai bogați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu numai din sat, ci din tot cuprinsul de p'acolo și nicĭ unul nicĭ altul nu voia să recunóscă că ar avea cu un fiorin măcar mai mult decât celălalt. Lumea îl credea pe Stăncu'escu mai bogat, dar Vlădun nu voia s'o créḑă odată cu capul. Când plătea Stănculescu o cupă, Vlădun sĕ grăbia a plăti douĕ, numai in nĕcazul celuilalt.

Fiind invecinaţĭ cu pământurile lor aveau mereu prilej de judecăţĭ, și in adevĕr Domniĭ procatărĭ din Deva luaseră mulţĭ fiorinașĭ ba chiar gălbinașĭ de la ei.

Intêlnindu-sĕ acum amêndoi la sfada feciorilor, nu mai incăpea indoială că lucrul nu va lua un sfêrșit rĕu.

„Ce-i, cei-i,“ intrebă Spiridon Vlădun cu voce aspră, impingênd pe Toderică de pept. Acesta ridică pumnul.

„Sĕ nu cumva . . .“ strigase tot o dată Toderică, „mai bine veḑi-ţĭ de Sofronaș al tĕu, ca să nu sĕ mai obrăsnicéscă cu fete cinstite.“

„Fată cinstită,“ rîse Spiridon Vlădun cu o privire veninósă asupra fetei din a cărei pricină sĕ născuse cérta. „Óre de fata ucigașului, a Steulcanului este vorba?“

„Ce-ţĭ pasă de pĕcatele tatălui.“ răcni Toderică. „Aicĭ nu este vorba de el, ci de fată, care-i cel puţin atât de cinstită ca și D-ta nene Spiridóne.“

In acest moment sosi și Lică tatăl lui Toderică.

„Cine are ceva cu fiul meu?“ răcni el cât îl luă gura.

„Ce v'apucaţĭ să necinstiţĭ hora cu fata ucigașului, mai bine isgoniţi-o a casă,“ sbieră Spiridon Vlădun.

Lică Stănculescu de altă dată nu-i pré ţinea parte Ilénei; era destul de infumurat și fata, a cărei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tată vĕrsase sânge de om, nu era pe lume pentru dênsul.

După osîndirea Steuleanului, adică acum cinci-spre-ḑece anĭ, luase pe Ileana in curtea sa, mai mult de pocăinţă, fiind-că cumpĕrase pe un preţ de nimica averea osînditului, dar acéstă pocăinţă nu-l impiedeca a sĕ purta rĕu cu fata, care vĕrsase multe lacrimĭ din pricina bătăilor ce mâncase de la el.

Astăḑĭ insĕ era vorba a sĕ impotrivi lui Spiridon, decĭ astăḑĭ sumeţul Lică invrednici pe Ileana de părtinirea sa.

„Nu sciu ḑĕu, sbieră şi el, „cine necinstesce hora, bĭata astă de fată, orĭ nénul lui Spiridon Vlădun.“

Era o vorbă pe care nu putea nicĭ decum suferi numai éc' aşa bĕtrânul Vlădun. Ridică toiagul şi-l invêrti d'asupra capului potrivnicului sĕu.

Ca pretutindenĭ aşa şi aicĭ sĕ formaseră douĕ părţĭ, unĭĭ strigau lui Spiridon să ia séma cu băţul, ér ceilalţĭ îl aţîţau şi mai tare.

Sumeţul Lică Stănculescu, vĕḑêndu-sĕ astfel amenințat sĕ făcu roşu ca para focului, ér ochiĭ îĭ vĕrsau văpaie de turbare.

„Mişelule, ticălosule ce eştĭ,“ ghîfăi Lică, dar nu putu ḑice mai mult căcĭ Spiridon îl lovise in cap cu toiagul sĕu.

Lică Stănculescu răcni una de ciudă şi de durere şi căḑù in genunchĭ.

Acum sĕ născu o părueală infiorătóre. Toderică Stănculescu sĕ aruncase asupra lui Spiridon şi-l strîngea de grumaz, pe el insĕ îl apucase Sofronie. Deja voiau să sară şi alţiĭ, aşa in cât părea că jocul sĕ va sparge intr'un modru neplăcut.

Dar acum primarul îşĭ făcu cale printre caerul de ómenĭ şi strigă in gura mare: „Astêmpĕraţi-vĕ ómenilor!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Avu insĕ de furcă până ce isbuti a astêmpĕra pe cei năbădăioşi.

Lică Stănculescu sĕ ridicase érăşĭ cu pumniĭ strînşĭ şi cu ochiĭ invăpăiaţĭ. Rĕsuflarea îĭ era şuerândă şi eşia ferbinte printre dinţiĭ sĕi cei incleştaţi, şi tot trupul sĕu tresărea de turbarea care-l cuprinse.

Şi Spiridon Vlădun ghîfăia, căcĭ Toderică îl inhăţase cam rĕu.

Amêndoi potrivniciĭ sĕ mĕsurau şi acum ca şi mai nainte cu ochĭ scênteitorĭ.

Primarul ridică mânile impreunate şi ḑise:

„Rogu-vĕ ómenĭ buniĭ, ce va ḑice Domnul Ghiavahazi Măria sa?“

Sătenĭĭ toţĭ dimprejur tăcură; ér unĭĭ dintre ei sĕ chioreau după boer, care dispăruse dela locul unde stătuse mai adinćorea.

„Rușine ḑĕu,“ îĭ ocărea primarul, care şi el căutase in zadar pe cel perit, „acum aţĭ gonit şi pe boer, cu mojicia vóstră.“

„Tacă-ţĭ gura,“ mormăĭ Lică, ridicând cu amenințare mâna sa spre Spiridon Vlădun. „Voĭ ţine minte lovitura ta, cât voĭ trăi.“

„Aţĭ vĕḑut voĭ toţĭ cum m'a bătut cânele,“ urmă Lică şi privĭ imprejur, „trebue să daţĭ mărturie la criminal, voĭ toţĭ câţĭ sunteţĭ aicĭ.“

„Dór' nu vei merge la criminal,“ incepù primarul, „pentru atâta lucru, să ne stricĭ veselia.“

Lică insă rĕmase neindurat.

„Voĭ rĕsplăti eu lui Spiridon lovitura sa.“

II.

Domnul Ghiavahazi Imre sĕ intorsese incet, cufundat in gânduri neplăcute pe drumul pe care venise şi apucase spre castelul strămoşilor sĕi.

Sĕ gândia mereu la ochiĭ cei albastriĭ ai fetei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— carĭ îi aduseseră aminte de nisce ochĭ și de o față, ce părea a fi reinviat din un trist și sângeros mormênt, acéstă aducere aminte îl infiorà, răpindu-i tóte simțirile pentru present.

La o cotitură a drumului boerul era mai să sĕ isbéscă de un bărbat, care stetea lângă drum și cu brațele incrucișate privia la castelul cel luminat de sórele asfințind.

Ghivahazi Imre nu putea vedea fața omului indesat și țépăn, de óre-ce îi intorcea spatele in acest moment. Dar totuși zări imbrăcămintea cea próstă, croiala cea straniă și pălăria cea mare. invechită, pe care streinul și-o trăsese până 'n céfă.

Infățișarea acestui om nu era nicĭ decum incuragiătóre, boerul incepu decĭ a tuși cu nepăsare, gata de a trece pe lângă cel strein.

La acest sgomot omul sĕ intórse și privirile celor doi sĕ intêlniră.

Ochiĭ streinului sĕ sgâiră de te luau fiorĭ, când privi in fața boerului, intréga sa făptură părea a cresce, ér drépta sa inarmată cu o bâtă părea gata a sĕ ridica.

Boerul să făcuse și mai alb de cum fusese și incepuse a tremura cu tot trupul. De o dată intinse mâna sa, ca și când ar fi voit să sĕ ferésca de streinul, care-l ingrozise așa de mult. Ar fi picat jos, căcĭ nu mai era in stare a sĕ ține drept, décă streinul n'ar fi sărit la el și apucându-l cu mâna țépănă nu l'ar fi țênut sus.

„Ce — ce — mĭ vrei?“ bâlbăi Domnul de Ghiavahazi cu limba incurcată, opintindu-sĕ a sta in picióre.

Streinul slobozi brațul boerului și făcu un pas indĕrăpt.

„Nu-țĭ voesc nimic!“ ḍise omul după o tăcere lungă, „nu-țĭ cer nimic din tóte, câte mĭ-ai luat — Dumneḍeu sfântul va fi judecător intre noi amêndoi.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cum auḑi Ungurul aceste cuvinte pacinice din gura celuilalt, redobêndi o parte din inima sa.

Intinse sumeţ mâna şi stete mare.

„Descurcă-mĭ drumul Costache Steulene," ḑise el cu o liniște măestrită şi nefirésca, prin care pătrundea apriat gróza sa cea reţinută, „la o parte ḑic —"

Costache Steuleanu rĕmase insă fórte aprópe de el, privindu-l cu ochĭ arḑĕtorĭ.

„Nu tremura," ḑise el cu dispreţ, „nu-ţĭ cer nimic, căcĭ nu-mĭ poţĭ reda ceea ce mĭ-ai furat. — Colea sus dinaintea atotputernicului Dumneḑeu, acolo da — am sĕ-ţĭ cer nevasta, viéţa mea cea perdută."

Boerul sĕ rĕtrăsese câţĭ-va paşĭ. Acum sĕ uita la el cu un zimbet dispreţuitor.

„Ucigaşule," ḑise el şi scuipà.

Celălalt scóse un răcnet răguşit şi fù dintr'o săritură lângă boer.

„Da," ḑise el cu glas inecat, „mânile-mĭ sunt mânjite de sânge — prin tine — prin tine. Domnul Dumneḑeu scie asupra cui va avea sĕ sĕsbune sângele vĕrsat."

Cu astea Costache Steuleanu sĕ intórse cu spatele spre Ungur şi plecà cu paşĭ grăbiţĭ inspre sat.

Ungurul sĕ uità óre-care timp cu faţa ingrozită in urma lui, dar apoi năprasnic îşĭ ridicà mâna amenințând pe cel care plecase.

„Aştéptă numai ticălosule, voi ţine eu minte!" ţişni el printre dinţĭ.

Apoi sĕ intórse incetinel şi incepù a sĕ urca cu greu pe cărarea care ducea ţipiş spre castel.

Costache Steuleanu insă purcedea pripit şi cufundat in gânḑurĭ grele inainte pe drumul, care ducea spre sat. Sunetul lăutelor pătrundea până la urechile sale, dar el era aşa de preocupat de gânḑurile sale, in cât nu observa nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când insĕ, la o cotitură a drumului vĕḑu de o dată hora, se opri tresărind din visurile sale cele triste.

Costache Steuleanu nu mai era deprins cu lumea.

Timp de cinci-spre-ḑece anĭ nu mai vĕḑuse de cât părețiĭ inchișórei sale și pe temniţerul cel posomorît. Dintru întâiŭ creḑuse că va trebui sĕ móră de dorul ómenilor d'a casă și de dorul munţilor, căci Costache Steuleanu fusese un om vesel și șeguitor. Dar oţelul siluirei îi frânse voinţa, sĕ supusese și-și împlinise pedépsa. Acum era érășĭ liber, dar uitase de ómenĭ in singurătatea sa. Un óre-care timp privi cu o față blégă la invălmășala de ómenĭ sgomotoșĭ, până ce inţelese in fine, că colea pe aceea pajiște domnia fericirea și veselia. Acum nisce glasurĭ uitate de bucriă voiau sĕ isbunéscă in peptul sĕu, ochiĭ cei obosiţĭ incepură a luci mai tare, ér trupul sĕu sĕ indreptă in sus. Dar pentru un moment numai, apoi érășĭ sĕ gêrbovi și imprejurul buzelor sale sĕ vĕḑŭ o trăsătură aspră de renunţare. Costache Steuleanu se făcuse altul in temniță. Lunga, grozava inchisóre îl infrânsese.

Un óre care timp mai indelungat reintorsul stete in préjma horei, neobservat de mulţimea cea veselă, care n'avea timp a sĕ uita mai de aprópe la acest strein calicos; apoi i sĕ stórse un suspin greu din pept și incepu a inainta, strabătênd in mijlocul desimei de ómenĭ.

Avusese o copilă — o fetiță de trei anĭ — Iléna impreună cu mumă-sa — fuse odinióră raiul sĕu pe pămênt.

Insĕ acest raiŭ, ah, cât de iute îl perduse. Ungurul prinse slăbiciune către nevasta lui Costache; ómenii rĕĭ îl aţîţau pe ăsta mereu. Intr'una din ḑile, venindu-i érășĭ o poște, sĕ intorsese pe un timp neobicĭnuit acasă și intrând năpraznic găsi pe Domnul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de Ghiavahazi in ghenunchĭ inaintea femeei sale pe care o iubia ca un nebun. Şi tot ca un nebun, la acéstă priveliște resvrătitóre, fără a se chibzui că nevastă-sa ar putea fi cu totul nevinovată, ca şi mĭeluşelul urmărit de aprópe de lupul cel mâncăcios, a dat in ea, in biata nevastă, de i-a svênit sângele cel roşu, de i-a tăiat firul vieţei, ér Ungurul o tulise pe feréstra cea deschisă. Gróza nui ertase sĕ stea de vorbă cu Românul turbat, sĕ-i spuiă că nevastă-sa n'are nicĭ o vină. Aşa făcu domnul de Ghiavahazi Măria-sa, părăsi in ruptul capului coliba Românului, pe care-l impinsese la negrul pĕcat.

Costache sĕ trezi la vederea scumpului sânge ce vĕrsase, era să-şĭ pérdă din nou minţile auḑind din gura nevestei sale, cât de orb şi de pripit a fost, căcĭ ea cu limbă de mórte i sĕ jurase, că n'a avut nicĭ o vină.

Nu-şĭ perdu insĕ mintile nicĭ atuncĭ, nicĭ mai târḑiu in temniţă. — —

Dar Iléna? ce se făcuse?

Costache Steuleanu nu sĕ indura a urmări până la sfêrşit gândul, că ar puté s'o găséscă in viéţă. Ar fi fost un noroc pré mare. Despre altă parte insă îşĭ ḑicea, că chiar trăind, pentru el, copila sa va fi mórtă, căcĭ îĭ ucise pe mumă-sa.

Dar trebuia să intrebe de ea, şi lumea tribuia să-ĭ rĕspunḑă. Până ce nu comisese negrul pĕcat fusese un om cu stare. Unde era averea sa — óre tot acolo unde sĕ dusese şi norocul sĕu?

Astfel inainta cel reintors prin mulţimea veselă şi riḑĕtóre, fără a privi nicĭ in drépta, nicĭ in stânga. Aerul cel serios şi obosit din faţa sa fu observat de unul séu de altul. Ómenĭĭ incepură a-l urmări cu ochĭĭ, a da din umerĭ apoi; căcĭ nimenĭ nu putea inţelege, că óre ce caută acest om cu ochĭĭ cufundaţi şi cu faţa plină de mâhnire printre ómenĭĭ cei veselĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costache Steulean ajunse astfel și in apropierea locului unde ședeau bătrânii, la carii de mult să intorsese primarul.

„Numai ăsta ne mai lipsea,“ ḍise unul dintre sătenĭ vĕḍênd pe strein.

Și primarul îl zărise.

„Ciudat lucru,“ mormăi in sine, cercetând a lene fața lui Costache, care să apropia tot mai mult, „dór nu va fi — “

„ Cine — “

„ Ce-i ?“ intrebară ceilalți.

Dar primarul nu respunse nimic, ci ridicându-să de pe scaun merse oblu spre strein.

Costache Steulean să opri și să uità cu ochĭ intrebătorĭ la burtea, care să pironise dinaintea lui și-l prinsese de sucman.

„Tu eștĭ Costache Steulean“ ḍise primarul cu glas infundat, pe când i să intunecà fața.

Costache insă impinse mâna primarului de pe sucmanul sĕu și dete din cap afirmativ.

„Ai ghîcit-o,“ ḍice el, „sunt érăși liber.“

Primarul să sgâi la el fără a sci cu ce să incépă. Își cam aduse aminte de instreinarea averei acestui om, și nu-i să pré părea lucru curat. Cam de batjocură preț dase Licà pe ea. Cine ar fi creḍut, că Costache să va mai intórce vr'odată, căcĭ cincispreḍece anĭ, asta-i un veac, mai ales petrecuți în temniță.

Dar trecuseră anĭ și nu-l mâncaseră pe Costache, care va cere acum cémă de moșióra sa, de pămênturile sale.

De făcut, nă'vea el ce face, dar in sfêrșit lucru nu mai putea rĕmânea baltă, ér scorniturile nicĭ decum nu-i veniau bine primarului.

In sfêrșit tot trebuia să ḍiceă ceva, căcĭ pré avea aerul sfiicios și-i era rușine să-l véḍă lumea așa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Mai trăiescĭ dară, ḑeu că nu-mĭ vinea sĕ cred, că te-oi mai vedea vr'odată in viaţa mea," borborosi el.

„Da, trăiesc," reflectă acesta. „Cred şi eu că ţĭ-ar fi venit mai bine, décă aş fi rĕmas acolo — dar ce sĕ-i facĭ, este aşa cum e. —

„Dór nu te vei apuca sĕ-mĭ ţiĭ o cuvêntare," făcu primarul necăjit, şi dorind a scăpa, căcĭ nu era lucru plăcut a sta de vorbă dinaintea lumei adunate cu un făcĕtor de rele pedepsit.

„Pentru a ţine o cuvêntare, aş trebui sĕ sciu mai intêiŭ, cui o ţiu —"

Acum primarul era atins.

„Care va sĕ ḑică nicĭ nu mĕ mai cunoscĭ?" întrebà el cu sumeţie.

Costache Steulean sĕ uità lung in faţa lui şi dete din cap.

„V'am uitat pe toţĭ," ḑise el apoi. „Ochi-mĭ nu mai voiesc a cunósce pe nime, de óre-ce n'am vĕḑut timp indelungat nicĭ un suflet de om.

Celălalt făcuse o mişcare ca şi când ar fi voit să plece.

„Sunt primarul," exclamà el ca in trécăt, „eram chiar pe atuncĭ, când s'a intêmplat istoria. Décă mai vreai cum-va ceva —.

Costache-l prinse cu sete de braţ „Da, acum te cunosc," ḑise aprópe strigând, „dar te-ai imbĕtrânit . . ."

„Aşa dară ne-am imbătrânit amêndoi — căcĭ eştĭ ca şi când ai fi moşu-tĕu — mĕ mir cum de te-am cunoscut —."

Costache nu rĕspunse nimic.

„Spune mĭ," reincepu cu glas gîfâit „ce şi cum a fost de atuncĭ!"

Primarul incepu sĕ scuipe.

„Dór ne-i voi să mĕ descoşĭ aicĭ in mijlocul veseliei " rĕspunse el necăjit. „Atâta îmĭ mai lipsia."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Of nu, primare, nu voiesc să te supĕr, dar rogute, n'am audit nimi', nimic, de atuncĭ și până aḑĭ.“

„Ci că dóră nu-i vina mea, décă te-au pus la inchisóre,“ îi aruncă celălalt, intorcându-se și pornind inspre locul sĕu de mai nainte.

Dar Costache sĕ luà după el cu rugăminte in ochiĭ sĕi.

„Pentru Dumnedeu primare, nu fi neindurător ca și o pétră. vroi sĕ sciu numai —

Primarul sĕ intórse oblu și sĕ uità necăjit la el.

„Aștepți dóră ca sĕ-ți numĕr pe degete ce s'au făcut acele vr'o câte-va pămênturĭ ale tale.“

Acum reintorsul dete din cap cu dispreț. „Este timp și mâne pentru asta,“ ḑise el.

„Ce vreai dară,“ intrebà primarul, aruncând o privire necăjită pe grupa de ómenĭ care sĕ formase imprejurul lor, căscând gura. „La dracu, lasă-mĕ in pace, ce-mĭ mai vreai astăḑĭ? —“

„Am avut o nevastă,“ incepu Costacse cu glas plin de sfiélă,

„Așa-i,“ făcu primarul, adăogând apoi cu asprime. „Colea sus in cimitir zace, décă n'ai sci incă care cumva —.“

Reintorsul tresări la acéstă ocară, și mâna i se smuci in dreptul inimei care i sĕ sbătea viforos.

„Mi-am luat pedépsa pentru greșéla mea“ ḑise el așa de incet și obosit, in cât sĕ induioși chiar și primarul.

„Bine omule, ce mai vreai?“ intrebà decĭ mai domol.

„Am — am avut o copilă,“ ingânà Costache.

„Ah da — Ileana, cum am și putut uita de ea — s'a făcut o fată sdravênă Steulene, nicĭ n'o s'o mai cunoscĭ —“

„Trăiesce —trăiesce!“ sbierà Costache așa de tare in cât lumea dimprejur incepù sĕ șoptéscă . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costache Steulean insĕ nu luà in sémă pe nimenĭ. Impreunnase mânile şi ridicà ochiĭ la cer.

„Trăiesce — trăiesce,“ şopti el incă o dată.

Primarul voia sĕ plece in grabă.

„Lua l'ar dracu cum sbiéră,“ ḑise el in sine „mirare décă nu se va aduna hora intrégă imprejurul nostru.“

„Unde — unde trăiesce?“ strigà Costache aprópe fără resuflare reţinênd cu sila pe primar.

„Trăsnite-ar o miiă de trăsnete,“ injurà primarul căutênd cu ochiĭ in tóte părţile, „dar ce nu vreai să incetezĭ cu nebuniile tale, nu vreai să mĕ laşĭ in pace — étă colea Licà Stănculescu, el îţĭ va putea spune mai bine de cât mine, căcĭ este slujnică la el.“ Cu astea primarul sĕ depărtă in grabă, retrăgêndu-sĕ la masa bĕtrânilor unde fiu intêmpinat cu intrebărĭ din tóte părţile.

Costache Steuleanu nu se luà după el, căcĭ zărise tocmai la celăla'lt capĕt al mesei pe un om, care sĕ vedea fórte vesel. Acesta i se părù cunoscut, şi cu cât privea mai mult intr'acolo cu atât mai bine recunoscù pe Licà Stănculescu, care incă de pe vremea sa trecea de cel mai bogat dintre toţĭ.

Merse de grebă spre el, fără a băga in sémă mulţimea care sĕ luà după el, căcĭ nu vedea şi nu auḑia că toţĭ vorbiau fără nicĭ o cruţare de el, cà bĕtrânĭĭ povesteau tinerilor fapta sa, spunêndu-le tóte din fir in pĕr, nu vedea că unĭĭ nu sĕ sfiau chiar de a-l arăta cu degetul.

Costache nu sĕ gândia la alta de cât la lumina ce incepuse a sĕ face acum in sufletul sĕu, după cinci-spre-ḑece anĭ de pocăinţă amară, sĕ gândia că mai avea in lumea asta mare o fiinţă cu care îl uniau óre-care legăturĭ, şi că Licà Stănculescu era acela, care putea să-i spuiă de copila sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Merse dară la Licâ și îi spuse cine este.

Și Stănculescu sĕ uimi dintru întâiŭ, când cel uitat resări așa de năpraznic dinaintea sa. Altă dată, orĭ când, l'ar fi gonit, acum insĕ inima sa era plină de setea rĕsbunărei și simți ca o plăcere, că sĕ putea arĕta indurător față cu robul cel scăpat. Il primì decĭ prietinos, îl bătu pe umĕr și umplêndu-i un pahar cu vin îi dise:

„Bine ai venit, eau bea una și uită de tóte, căcĭ tóte n'au fost de cât o prostie.“

„Fórte mulțămesc de bunătate,“ replică Steuleanul, „dar n'aș voi sĕ beau, până ce nu voi fi aflat ceva dela D-ta.“

„Hei bine, intrébă ce sĕ fiă? urmà Stănculescu inăsprindu-și deja glasul.

„Fiă-mea este slujnică la D-ta.“

„Așa da — Ileana —.“

Steulean dete grăbit din cap. „Aș dori s'o vĕd,“ adause el.

Licâ rîse tare și disprețuitor. „Ho, că sĕ va fi și topind de dorul tĕu,“ dise el, „dar și va face nisce ochĭ când va vedea că tată sĕu s'a intors din temniță —.“

„Orĭ cum, este și rĕmâne copila mea — rogu-te du-me la ea!“

Acum Stănculescul sĕ uità fudul la el.

„Dar ce credĭ,“ intrebà el înfruntându-l, „că-ți voi fi sluga ta?“

„Nu Stănculescule,“ sĕ incerca a-l imbuna Steuleanu, „așĭ fi voit din inimă s'o vĕd, chiar și de departe numai —.“

Stănculescu sĕ opri din beut aruncând o privire disprețuitóre asupra lui Costache.

„Pare că ți s'a inmuiat inima de traiul cel bun, Costache. Ca și cum n'ai putea aștepta până mâine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— cred că Ileana nu se va sfêrși după tine, vr'o cinste mare nu-i vine dela tată-sĕu."

Costache Steuleau se tocmi drept și o privire indărătnică fulgerà din ochiĭ sĕi.

„S'a sfêrșit, Stănculescule," ḑise el inecat. „Mi-am luat plata pentru greșale mea și nimenĭ n'are să mĕ mai infrunte.

Lică, de jumĕtate beat, sĕ sgâi uimit la el.

„Ce — ce spui?" scóse in fine din gura sa.

„Că voi da sémă Dumneḑeului meu de pĕcatul ce-am făcut, ér nu D-tale. Nicĭ n'am furat, nicĭ n'am răpit — am voit numai sĕ-mĭ feresc cinstea casei — martor îmĭ este Dumneḑeu, că cu inimă curată am voit s'o fac. Am greșit, in turbarea mea, am ucis pe nevasta mea cea nevinovată și pentru acéstă faptă mĭ-am luat pedépsa."

Rîvna sĕrbătorésca cu care vorbise Costache Steuleanu, îșĭ făcu intipărirea sa chiar și asupra inimei celei impetrite a bogătanului.

„Nu fi prost," ḑise el intinḑêndu-i paharul din nou umplut, „nu flecări ca popa in ḑiua de Duminecă — na, trage una la măsea.

Costache respinse paharul de căḑù din mâna bogătanului jos pe pămênt unde sĕ sparse.

„Nu-mĭ trebue nicĭ o picătură de la D-ta, nu sunt un câne cu care să te jocĭ după plăcul D-tale."

Cu aste Steuleanu se intórse și plecà.

Stănculescul inholbà nisce ochĭ speriațĭ în urma lui. Apoi, când rîsul celor dinprejur, arĕtà fudulului bogătan, că aḑĭ pentru a doua óră sĕ afla in o stare próstă, strinse nĕcăjit din pumnĭ.

„Cânĭ sunteți voi toți," scrêșni el in sine, privind insĕ acum in fața batjocuritóre a potrivnicului sĕu Sofronie Vlădun, credea că trebue sĕ móră de nĕcaz.

Dar sĕ stăpêni, căcĭ in fundul inimei sale zăcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

frica. Tótă puterea i sta in baniĭ sĕi, ér unde aceștia nu se luau in sémă, acolo sĕ sfîrșia și curagiul sĕu.

Tăcù deci, nu respunse nimic la zimbetul ómenilor, ci urmà să bea. Din acésta clipélă Stănculescul nu mai era cu voiă, ba sĕ posomorì așa de mult încât ómeniĭ incepură a sĕ mira de el. Toți ḑiceau insă câ este beat, și nicĭ unul nu simți, că altceva ferbia in inima lui.

Peste puțin nimenĭ nu sĕ mai interesa de reintorsul Costache Steulean. Mai vorbi unul séu altul câtăva vreme de el, dar de óre-ce nu-l mai vedéu la horă îl deterà uitărei, tot precum fusese uitat timp de cincĭspreḑece anĭ,

Dar și Costache Steulean uitase de horă și de jucătorĭ. El sĕ gândea numai la Ileana.

In restimpul cel lung de cincĭspreḑece anĭ se rugase mereu la Dumneḑeu, să-l invrednicéscă de bucuria asta. Aḑĭ vĕḑu că bunul Dumneḑeu îĭ implinise rugarea, Ileana trăia. Dar acum érăși sĕ intreba tresărind, „cum mĕ va primi ea óre?“ Ii ucise pe mumă-sa — de și in turbare și inșelat de imprejurărĭ, dar totuș îșĭ incărcase sufletul cu acest negru pĕcat.

Cu tótă sfiéla inimei sale de tată sĕ simți puternic atras inspre locul, unde credea că va găsi pe fiă sa.

Cunoscea pré bine casa Stănculescului.

Era departe de sat o bucățică bună mai sus pe deal, și avea o curte mare cu șurĭ și cu grajdurĭ.

Aprópe fără o voință apriată Costache Steuleanu apucà pe poteca cea ingustă, care ducea mai de grabă la curtea Stănculescului de cât drumul cel mare. Nu trecu mult și étă-l in aproprierea casei, imprejurul căreia domnia liniște sĕrbătorésca.

Reintorsul sĕ uità lung la casă, căcĭ acolo ședea fiă-sa, acolo petrecuse aprópe tótă viéța ei cea junĕ, blăstămênd póte pe propriul sĕu tată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoi oftând, își intórse privirea și sĕ uità de cea-laltă parte pe vêrful dealului, unde stetea asemenea o zidire destul de arătătósă, de și nu așa de mare ca casa Stănculescului, dar totuș destul de bună in felul sĕu. Rațele sórelui asfințind sĕ rĕsfrângiau in gémurile ferestrelor. Lumina cea viuă va fi usturat ochiĭ acestui om, căcĭ îl podidiră lăcrimile séu să fi lăcrimat óre, fiindcă-și vĕduse casa in care sĕ născuse, in care gustase cea mai mare fericire și cea mai mare durere.

Costache Steuleanu își șterse ochiĭ cu mâneca sucmanului și sĕ uità érăș la casa Stănculescului. Mult timp stete acolo, nehotărît și pregetând de a intra ca să intrebe de fiă-sa.

Inima il atrăgea, și voia să ridice piciorul să facă pasul, dar i lipsia curagiul de a da față cu copila cea gingașă. Aștepta și ér aștepta.

In fine sĕ audi un zîrăit. O feréstră sĕ deschisese in podul caselor.

Costache Steulean privì sus și sĕ inholbà la fata care scosese capul pe feréstră. Aceeași față drăgălașă de care sĕ cutremurase Domnul de Ghiavalhazi Măria-sa, sgudui și pe Costache.

Dar in trăsăturile pălite ale omului nu sĕ oglindi năluca spaimei, ci o doioșie adêncă le cuprinse. Impreună mânile ca pentru a să inchina, ér buzele sale pronunțară cuvêntul: „Reveico" — Reveica mea".

Fata insă nu luà in sémă pe acest serăntoc ci inchiḑênd feréstra dispăru de acolo.

Costache scóse un suspin dureros și sĕ intórse érăși in pădure.

„Las mai bine pe mâine", ḑise el cu un zimbet trist, n'am, ḑeu că n'am indrăznéla a da față cu ea.

De o dată sĕ făcuse nópte. Drumul cel lung și pățaniile și impresiunile ce avuse preste ḑi nu lipsiră a-și arăta efectul lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sĕ oprì ca sĕ véḑă, unde apucase sĕ mérgă, pe când cele mai nepotrivite gânduri sĕ isbiseră in capul sĕu.

Costache Steuleanu sĕ depărtase de bună sémă tare de sat, căci numai auḑia nicĭ vuetul de la joc. Pentru a sci insă indată apriat unde ajunsese, pré lipsise mult de a casă, dar apoi era şi pré intunerec.

Prin apropiere sĕ vedea o lumină şi, mergênd mai aprópe rĕtăcitul recunoscù o curte mare cu case arătătóse. Lângă curte era un şopron din care rĕsbia un miros plăcut de fên próspăt. Cu tótă intunecimea Costache găsì scara ce ducea in podişorul şopronului.

Fără a sĕ chibzui mult, sĕ sui in sus şi sĕ culcă in fên. Şi aşa nu mai avea nicĭ casă nicĭ masă. Cu acest gând trist adormì.

Ceea ce ne refusă realitatea, ne dă adese-orĭ impĕrăţia visurilor. Şi bietul Contache avù parte de acéstă mângăiere. Visa de fericire şi de iubire, din viéţa sa sĕ ştersese acel pĕcat ingrozitor. Avea o soţie credinciósă şi iubitóre.

Ţinea pe Reveica sa de mână şi mergeau amêndouĭ impreună prin pădure. Inaintea lor sălta Ileana — copiliţa de trei anĭ de pe atuncĭ. In drépta şi in stânga drumului cresceau nisce florĭ minunate. Dar când voia să le culéga pentru soţia-sa, sĕ aplecau tare inapoi, aşa incât nu le putea rupe. Reveica rîse de zadarnicele sale incercărĭ aşa de tare şi de plăcut, incât trebuia să stea pe loc şi să caute in ochiĭ ei cei riḑĕtorĭ. Ah, cât erau de curaţĭ şi limpeḑĭ şi din faţa cea riḑĕtóre a soţiei sale îl năpădeau nisce raḑe lucitóre.

Sĕ făcea tot mai lumină — soţiă sa, florile şi pădurea dispărură de lucóre, dar acésta rĕmasę devenind tot mai mare şi mai mare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tot o dată audì, un frémăt, un foşnet şi avea simţirea ca şi când ar fi pârlit de văpaie in obraz.

Costache Steulean tresări năprasnic din vis şi-şi frecà ochiĭ mirat, căcĭ jur imprejur sĕ luminase de ḑiuă.

Apoi mai audì şi foşnetul din vis, dar incă şi mai tare. Sĕ opintì din tóte puterile şi privi la ḑiua orbitóre.

Dar nu era lumină de ḑi ceea ce vedea, căcĭ alăturea domnia incă nóptea tăcută şi intunecată, numai sub el se făuse o lumină inflăcărată.

De o dată Costache Steuleanu sări in sus.

Ardea şopronul in care dormise, étă ce inţelesesc el acum apriat.

Costache Steuleanu voia să fugă, iute, câtîl duceau piciórele. Dar de ce sĕ inlemni de o dată privind cu grózĕ jos pe pământ.

Colea stetea pitulat un bărbat, cu un felinar in mână, suflând in flacărĭ, care si fără de acea sĕ rĕspândiau din ce in ce tot mai tare.

„Lică Stănculescu,“ răcnì Costache Steuleanu ingrozit aşa de tare, in cât rĕsunà prin tăcerea nopţiĭ.

De jos rĕspunse un strigăt năpraznic, felinarul zîrgănì la pământ apoi rĕsunară paşiĭ unui fugaciŭ.

Iute ca fulgerul pogorise Costache scara şi alergase inspre locul unde vĕḑuse pe Lică.

„Foc, arde“! rĕsunà de o dată dîn casă şi „foc, arde, foc“ sĕ audì din tóte părţile cu resunet ingrozitor.

Costache Steuleanu tresărì. Vai de el décă-l vor găsì aicì! déeă ar da peste el, n'ar putea scăpa.

Sĕ aplecà şi ascunse iute in sucman ceea ce luase de jos.

Apoi o pornì cu paşì grăbiţi; peste puţin dispăruse in pădurea cea tăcută.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In urma sa volburau văpaele, să auḑiau văetături și plânsete nespuse.

IV.

Când rĕsări sórele luminând vêrfurile munților, găsì jur împrejur pe ómenii dormind.

Ostenelele petrecerei, dar mai mult obosćla spaimei pricinuite prin focul neașteptat, care mistuise tóte clădirile lui Spiridon Vlădun, moleșiseră pe ómenĭ, așa in cât să sculaseră mai târḑiu de cum le era obiceiul.

Astfel sórele la rĕsărirea sa nu găsì aprópe pe nimenĭ, care să-i fie martor al strălucirei sale crescênde, fù decĭ silit a lumina neobservat dărămăturile, — care fumegau incă, și lângă care rĕmăsese numai Vlădun cel disperat și cu ai sĕi, — precum să oglindea de neobservat și in ferestrile lui Lică.

In curtea acestuia domnia incă liniște deplină; flĕcăul decĭ care părăsì acum incetinel casa mergênd cu grabă spre grajdurĭ, acel flĕcău in care recunóscem pe fiul lui Lica, pe Toderică, n'avea să sĕ teme că va fi turburat de cineva la indeplinirea incercărei sale celei tainice de acum.

Sosind la ținta sa, Todorică deschise iute prima ușă, unde erau vacile și să uità cercetând in grajdul cel spațios, in care steteau un șir mare de vacĭ frumóse. —

Dar ele nu păreau a interesa aḑĭ pe flĕcău, căcĭ privirea sa cătà mai departe, până la păretele opus al grajdului, care să mărginea cu cămara de dulcețurĭ.

Ușa acestei cămărĭ era crepată și flĕcăul, care trăgea bine cu urechia, auḑì indată linul sgomot ce eșia d'acolo, dovedind că chiar acum des de diminéță cineva să apucase de lucru.

Acum un zimbet de mulțamire se lăți peste fața

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

frumósă și deschisă a flĕcăului bălan, cu mustăți sdravene și cu ochĭ albastrĭĭ. Dete din cap și în viitorul moment ajunsese dintr'un sigur pas lung dar neauḑit lângă ușa cămărei.

O deschise binișor și puse piciorul pe prag!

Fata cea tênĕră, care era ocupată cu lucru, ridică ochĭĭ și intórse cu drag „bună diminéța“ flĕcăului.

„Te-ai sculat și tu Toderică,“ ḑise ea, „n'aș fi creḑut “

„Adică eștĭ de părere, că sunt dintr'aceia carĭ nu sĕ mai pot mișca, mai ales după o horă, până diminéța din cârciumă?“ rîse el. „După ce te-ai dus —“

Aicĭ sĕ întrerupse și sĕ uità mâhnit la fată.

„De ce te-ai dus Ileano?“ reîncepù el apoi. „N'a fost frumos din partea ta, ḑĕu nu, mai ales după ce-mĭ făgăduiseșĭ. —“

Fata făcù o față supĕrată și încruntà sprêncenile.

„N'ai auḑit ce a ḑis Sofronie și tată-sĕu. —“

„Ticălosul,“ o întrerupse flĕcăul nĕcăjit.

„Déca a-și mai pune odată mâna pe el, ia-și frânge tóte ósele —“

„Taci, taci, nu fi așa de sĕlbatic,“ ḑise fata rĕmânênd seriósă. „Nu pot sĕ fiu supĕrată pe bietul de el după nenorocirea de aḑĭ nópte.“

Și fața lui Toderică sĕ posomorì.

„Ce aș mai da, déca nu s'ar fi întêmplat sfada de erĭ cu tată-meu.“

„Ce vreai sĕ ḑicĭ Toderică?“

„Dar nu sciĭ cum sunt ómenii — la foc am auḑit nisce vorbe, fa . . .“

Flĕcăul tăcù ațintind ochĭĭ la pămênt.

Ileana își frămêntà mânile și-și plecà și ea ochĭĭ.

„Toderică,“ ḑise ea după cât-va timp cam inecată, „îmĭ pare că Dumneḑeu trimite p'é multe rele de o dată. S'a intors și tată-meu —“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ai aflat-o și tu?“ intrebà flĕcăul aruncând o privire scurtă și compătimitóre asupra ei.

Ileana tristă dete din cap.

„Fetele când s'au intors erĭ de la horă mĭ-au spus câte tóte de el.

„Todorică dragă, eram o copilă mică când a fost intêmplarea — nu-mĭ aduc aminte de tată-meu, nicĭ de mumă-mea sĕraca, care zace colea in curtea bisericiĭ — dar — cum să-ți spui — inima-mĭ este plină de témă și de durere.“

Fata îșĭ acoperì ochiĭ cu amêndouĕ mânile plângênd amarnic. Toderică i petrecù brațul pe după cap și o trase lângă sine.

„Tacĭ, nu mai plânge, fa,“ sĕ incercà a mângăia pe Ileana, cu tóte că-l apăsa și pe el inima, „fiă cum va fi — eu unul îțĭ rĕmân credincios.“

Fata incepù a suspina și mai tare.

„Ah, Toderică, cum aș putea eu merge la tată-meu, care a ucis pe mumă-mea cu toporul.“

„Nicĭ n'ai sĕ te ducĭ la el, și tata a ḑis, că nu te dă, că ai sĕ rĕmâiĭ la noi, și . . . și . . . asta o ḑic eu . . . ai sĕ fi nevasta mea.“

Ileana dete din cap câutând cu ochiĭ ei cei lăcrimațĭ duiósă la flĕcău.

„Tată-tĕu nu sĕ va invoi nicĭ o dată, ca să mĕ iai, de slujnică îĭ sunt destul de bună. insĕ de noră nu. —“

„Dar ce,“ sĕ incerca flĕcăul a o liniști, „óre vorba mea să n'aibă nicĭ o trecere și óre póte cine-va să-mĭ turbure fericirea . . . . nicĭ tată-meu, nicĭ tată-tĕu nu o póte. . . . .

„Toderică, décă m'ai uita vr'o dată — ah Dumnedeule, aș muri.

„Eu să te uit pe tine Ileano? Dar nu te iubesc de când îmĭ aduc a minte că sunt pe lume — eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sunt al tĕu — tu eștĭ a mea, asta-i atât de sigur, ca și aminul popiĭ.“

Fata mai căută o clipită cu ochiĭ lăcrămațĭ la el, ca și când ar fi voit să dică, că nu crede in atâta fericire. Apoi sĕ smulse din brațul flĕcăului și-și sterse ochiĭ cu mânecile iei.

„Ba dĕu,“ dise ea și sĕ incerca a zimbi, „sunt o próstă și trebue să mĕ rușinez de tine.“

„Cum să nu,“ rîse acum și Toderică fericit, că fata sĕ mai liniștise puțin, „dar o sărutare trebue să-mĭ dai . . . de pocăință.“

Ileana voia să sĕ codéscă puțin, dar flĕcăul o invinse iute și o sărută chiar mai de multe orĭ, nu numai o singură dată fără ca ea să fi țipat.

„Să vedĭ,“ dise ea drept tîlcuire, „adĭ diminéță am fost de tot veselă și m'am gândit, că bun e D-dĕu și nu va părăsi o biétă fată, dar apoi, când ai venit, m'a copleșit duioșia și m'au inecat lacrimile. Acum insĕ tóte au trecut.“

„Ei, rĕul a trecut și tóte sĕ vor sfîrși cu bine,“ replică Toderică cu increderea cea bizuitóre a tinerețelor, „tata nu este dóră un tătar, i sĕ va face milă, când va vedea că e vorba de fericirea mea.“

Fata dete din cap.

„Tată-tĕu este tare sumeț,“ dise ea.

„Fiă, eu tot voi rĕmânea de asupra. Scĭĭ ce, imĭ voi încerca norocul chiar adĭ!“

„Pentru Dumnedeu!“ strigă Ileana și impreună mânile speriată. „Dór nu vei face asta — Toderică ar fi rĕu de noi amêndoi.“

Flĕcăul rîse cu hohot. „N'ai să te sperĭĭ, ca și când ar fi să morĭ,“ rĕspunse el cu voce bună. „Voi pândi un prilej bun și apoi voi vorbi cu tata.“

„Te rog pentru toți sfinții băiete,“ dise ea, „ce ți-a venit de o dată. De va afla tată-tĕu va fi prăpastiă . . . .“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Va fi ḑĕu, pentru pasĕrile din curte, pe care le vom tăia de nunta nóstră," zimbi Toderică.

„Ah, de ce nu-mĭ vine și mie să șĕguiesc ca și tine," oftă Ileana. „Dar ascultă Toderică, poţĭ să mĕ creḑĭ, este cum ḑic, tată-tĕu e tare sumeţ și vom avea multă mîhnire noi amêndoi.

Toderică aţinti cât va timp ochiĭ sĕi uimit in sec apoi infigându-și mânile in șerpar și-l intocmi cu o smucitură indărătnică.

„Răbdare, fa," ḑise el, „ér décă de aḑĭ intr'un an nu va fi nunta . . .

„Să nu te jurĭ Toderică!" strigă Ileana și voi sĕ-i inchidă gura.

Dar flĕcăul îi prinse mânile și incepù să sărute pe fata după placul inimei sale.

„Să nu-mĭ mai fie ertat a te săruta," îșĭ sfêrși vorba tăiată, „și nu-mĭ pasă décă-mĭ vei ḑice tont și nătărău —"

Sĕ intrerupse, căcĭ un sgomot din curte îi spuse, că ceilalţĭ locuitorĭ ai casei incepuseră să-și véḑă și ei de lucrul lor.

„Mĕ duc ca să nu dai de vr'o belea," șopti Toderică de grabă ibovnicei sale. „Dar atâta îţĭ spui, multă vreme nu mĕ voi mai svêrcoli imprejurul tĕu, ci vom fi peste puţin in vileag o părechе de ómenĭ.

Ileana îl mai neteḑi incă odată peste bucile sale cele rumene apoi insă Toderică grăbì din cămara cu dulceţurĭ, ér Ileana avù grije sĕ inchiḑă ușa in urma lui.

Fusese timp ca să sĕ ducă, căcĭ d'abia incepuse a-și face de lucru prin grajd, când sĕ și deschise ușa prin care intrà chiar Lică Stănculescu.

Fața îi era aspră și straniă, ca tot dea una, dar ochii din cap carĭ căutau cu neliniște de colo pâna colo spuneau apriat, că gândurile lui Lică erau cu totul in

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

alt loc de cât in grajd la vacile sale, care de altă dată erau bucuria sa, căci prăsila sa era vestită jur imprejur.

Când cinstitul Toderică vĕdù schimbarea fățișă la intréga fire e tată-sĕu, i sĕ ingreunà inima și fără de voiă îșĭ aduse aminte de cuvintele ce le audise dinaintea caselor aprinse ale lui Vlădun. Flăcăiĭ îșĭ ḑiceau unul cătră altul. „Erĭ Spiridon Vlădun i a tras o palmă lui Lică Stănculescu, și acum îĭ ard casele. N'a ars pe la noi, de nu mai ținem minte.“

„Lucru ciudat,“ rĕspunse celălalt. „Iți vine să creḑĭ multe“.

Toderică fusese pré ocupat cu stinsul focului și nu putuse să sĕ chibzuéscă mult despre ințelesul acestor vorbe. Acum insĕ când vĕḑuse pe tată-sĕu mai de aprópe, d'abia mai indrăsnia a da frâu gândurilor sale.

Lică, peste nópte sĕ făcuse altul. Erĭ incă era un om indărătnic, sumeț. Astăḑĭ insĕ par' că-l speria până și cea mai mică mișcare. Cel puțin așa i sĕ făcea lui Toderică.

Dar in clipéla următóre flĕcăul respinse cu scârbă gândul ce-ĭ venise. Era nebunià curată de a aduce in legătură pe tată-sĕu cu focul de la Vlădun.

Lică tresărì de o dată din gândurile sale și prinse privirea fiului sĕu ațintită cu sfială pe fața sa.

Asta fù de ajuns pentru a-i reda stăpênirea de sine, pe care o perduse. Sĕ vĕḑù apriat, că Lică din o singură smucitură sĕ facù érăș cel vechiŭ, cel puțin pe din afară.

„Ce te sgâiescĭ?“ sĕ restì cătră fiu-sĕu. „N'ai nimic de lucru?“

„Ba da“, ingânà Toderică, „dar tocmai m'am gândit la focul de aḑĭ nópte“.

Lică tresărì in prima clipélă, dar apoi sĕ arătà un aer de nespusă poftă de rĕsbunare in fața sa.

„Bine îĭ este ticălosului, respunse el cu glas răgușit, „pecat că n'a ars și el cu tot neamul lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Pentru Dumnedeu, nu-ți fă pĕcate tată“.

Românul rise a silă. „Tacă-ți gura prostule“, dise el apoi aspru. „Décă n'ai nicĭ un pic de simț in tine pentru cinstea casei tale, am eu, și așĭ rîde décă cânele de Spiridon ar sta lungit dinaintea piciórelor mele și ar crepa — da așĭ rîde de ciuda lovitурei“.

Toderică privì cu grózĕ la tată-sĕu. Față cu pofta de resbunare a Românului îi venise grijile in mĕsură mai mare. Scia, că tată sĕu e un om aspru, sumeț, strein de orĭ-ce mișcare de simț. Ziua de erĭ îi arătase năpraznic pe tată-sĕu din altă parte. După lovitura pe care Sofronie Vlădun dase in tată-sĕu, Toderică credușe in mintea sa, că acéstă ocară numai cu sânge sĕ va putea spăla. Tată-sĕu insă, in loc să ia pe Spiridon de pĕr, chiuise și-și petrecuse, in cât ne mai putênd vedea Toderică asemenea lucru, plecase de la horă. Acum insĕ după ce urgia cerului căduse pe Spiridon, incât ar fi trebuit să crédă omul că pacosta ar fi sters in sufletul lui Licĭ aducerea aminte de ocara suferită, sĕ arătà așa de tare incât n'ar fi putut nimenĭ crede asta, după purtarea de erĭ a lui Licĭ. Mai era apoĭ și tărbăcéla lui și ochiĭ cei neodihniți.

Mintea cea dréptă a feciorului nu cuprindea aceste schimbărĭ, dară ca și o pétră de móră sĕ puse mîhnirea pe inima sa.

Licĭ căuta nesigur și chiorîș la fiu-sĕu. De-o dată dise tare și țiuitor.

„Orĭ credĭ dóră că am aprins casa ticălosului“, intrebà el fără a mai perde la vorbe, ațintind pe Toderică de aprópe.

Acesta, audind gândurile sale cele mai ascunse rostite astfeliu, sĕ spăriă; tăcù deoĭ și plecă ochiĭ la pamênt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tată-sĕu rîse cu hohot răguşit. „Las' să-mĭ viă“, dise el apoi şi ridică pumnul, „le voi arăta eu drumul, da, eu Licĕ Stănculescu.

Vĕdênd că fiu-sĕu nu rĕspunde nimic urmă boncănind: „Ómenĭ de nimic sunt ei cu toţĭ impreună — cănd pot să te vorbéscă de rĕu, o fac, — nu-i nimic, numai cugetul să-ţi fiă curat“.

„Aşa tată, să fiă numai curat“, rĕspunse Toderică pripit şi căută drept in ochiĭ tată-sĕu.

Acesta îşĭ plecă privirea cea indărătnică şi sĕ intórse.

„Prostiĭ“, boncănĭ in sine, „şi tu veḑi-ţĭ de lucru“.

Apoi eşì prin uşa grajdului.

Toderică sĕ uită insĕ in urma lui şi dete din cap. Cănd nu-l mai putù vedea sĕ apucà de lucrul sĕu.

Licĕ mergea intru acea din grajd in grajd, cercetând de tóte cum era deprins a o face in fie-care diminéţă.

Sĕ opintì din rĕsputerĭ, ca să nu dea pe faţă schimbarea, care sĕ intêmplase cu el, ér infruntările şi dojenele, pe care le cruţase faţă de Toderică, le inlocuì indoit şi intreit in celelalte grajdurĭ.

Tot odată i sĕ părea mereu ca şi cănd slugile şi slujnicile ar fi avut să-şĭ şoptéscă ceva in tainĕ, ca şi cănd ar fi preschimbat priviri stranie intre sine şi in sfêrşit ca şi cănd i-ar fi arătat mai puţină cinste ca de altă dată.

Licĕ simţì cum i sĕ suì dintru intâiŭ tot sângele la cap, pentru a sĕ stringe apoi érăşì la inimă, décă îl nimeria vr'o privire din intêmplare. Incepea apoi să injure şi să dojenéscă tot mai tare, dar ómenii nu sĕ pré ingroziau de injurăturile lui.

Ce va fi fost in sufletul acestui om, de nu-şĭ mai putea stăpêni pornirile sale? el, care de altă dată părea cioplit din pétra cea mai tare!?

In urechile sale ţiuia mereu strigătul nopturn: „Licĕ Stănculescu“!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cine-l recunoscuse?

Sunetul glasului eșise din urechia sa și nu rămase de cât sensul cuvintelor. Ori cât și-ar fi bătut capul n'ar fi fost in stare a-și inchipui o anume ființă, care ar fi putut să-l véḑă in aceea grozavă clipélă, étă pentru ce se temea că acum, acum sĕ va arăta acela care cunoscea taina cea négră.

Sufletul sĕu era decĭ in mare ferbere și sumețul Român sĕ infiorà in taină la gândul că va fi silit a merge in temniță.

Dinaintea ochiului sĕu sufletesc sĕ arătau jandarmiĭ, care veniau ca să-l ducă la inchisóre, se vĕḑù invinovățit, — osîndit — așa să vĕḑù el. Mințile i sĕ incurcară și nu putù să sĕ gândéscă până la stêrșitul grózei. De cât să fi luat acéstă rușine pe capul sĕu, mai bine ar fi mers in pădure și și-ar fi tras un glonț in pept.

Apoi insă veniau érăși momente in care-l stăpênca din nou vechia indărătnicie. Cine putea să-i dovedéscă ceva? — Ér déca va veni tainicul strigător de adĭ nópte ca să-l pîrască, îi va spune, că este un mincinos.

Inse acum își aduse érăși aminte cu fiorĭ recĭ, că nu mai găsise o cutie de argint pentru chibriturĭ, o cutie pe care o cunosceau și copiĭ ca fiind a lui, căcĭ era un obiect rar in felul sĕu. In zadar o căutase pretutindenĭ — incât putea face asta fără a sĕ da de gol — nu indrăsnise să intrebe nicĭ chiar pe nevastă-sa, să-i spuiă déca nu sciă nimic de cutie.

Astfel i trecù lui Lică vremea de diminéță intr'o frică și intr'un tremurat, ér la masă abia fù in stare a mânca măcar o lingură de fertură.

Nevastă-sa sĕ uita la el și dete din cap, apoi îl intrebà, déca e bolnav. Era o femeeă tăcută, simplă și nu mai ḑise nimic după ce bărbatu-sĕu îi făcuse semn cu mâna și îi moràise să-i dea pace.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar cu atât mai mult sĕ tot sfătuiau slugile şi slujnicile colea in capĕtul mesei, şi aruncau din când in când câte o privire de prepus asupra lui, pe care el le observa pré bine.

Indată după masa de diminéţă venì primarul.

Când îl vĕdù Lică trebuì să stea in loc şi să rĕsufle una din adîncul plumânilor.

Ce voia primarul des de diminéţă la el? Nu vinea de bună sémă de florì de mĕr, căcì Lică nu pré sĕ avea bine cu primarul.

De óre ce i lipsea puterea ca să sĕ misce inainte, sĕ opri in mijlocul curţiì celei marì, pândind cu ochì sgâiţî apropierea primarului.

Acesta sosise in fine aprópe de el şi-şì stergea cu mânecile picurile de sudorì de pe frunte.

„Bine te am găsit“, ḑise el apoi.

„Bine ai venit“, rĕspunse Lică.

„Uf“, continuà primarul, „este o cale grea pânà aici in sus la D-ta . . . én veḑì cum am asudat.

Lică dete numai din cap şi sĕ trudì a sĕ arăta cât sĕ póte de cumpĕtat. In adevĕr insă ochiì sĕi erau aţintiţi pe faţa primarului, cu o expresiune consumătóre, ca şi când ar fi voit să scótă la lumină cele mai secrete gânduri din inima lui:

Primarul intru aceea sĕ uità cu drag jur imprejur prin curte. „Că ḑeu“, ḑise el, „cât e de frumos la D-ta, dar nicì nu-i dă vr'unuia mâna ca să facă ca Lică, care este plin de banì ca stupul“.

„Fac cum pot“, rĕspunse Lică remânênd cu totul nesimţitor la lauda, care de altă dată l'ar fi umplut de bucurie, căcì vedé pré bine, că pe primar îl apăsà ceva la inimă şi era neliniştit veḑênd că grosul nu sĕ indură să vorbéscă.

Primarul incepù să-şì dirégă glasul.

„Bine ḑicì“, reluà după câtva timp, „Costache Ştefănuţ s'a intors érăş din oraş“. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Sciu“, afirmă Lică pe scurt. „Încă de erĭ mĭ-a făcut nĕcaz“.

„Ha, ha“, rîse primarul. „Asta ai să mĭ-o mulţămescĭ mie“.

„Aşa — D-tale“.

„D'apoi ḑeu aşa. Nu mĭ-a dat pace şi a vrut mereu să i spui despre fiiă-sa Ileana“.

„Nu i-o dau“, rĕspunse Lică cu stăruinţă surprinḑĕtóre, „décă am avut grije de ea atâţĭ marĭ de anĭ, vreau să-mĭ iau acum folosul după munca ei. Să-mĭ vie numai blăstămatul — pe fata nu-o las de la mine — nu, nicĭ dĕcum“.

Primarul sĕ uită uimit la el.

„Dar ce ai, pare că te-ai sculat cu piciorul cel stâng,“ ḑise el apoi. „Nimenĭ nu vorbesce acum de Ileana — apoi nicĭ ea nu va avea poftă mare să-şĭ ia pe un astfel de om de tată.

„Cred şi eu,“ ţîfni Lică.

„Dară,“ ḑise primarul cu glas şoptitor, „totuşĭ este lucru cam prost cu Steuleanu.“

„Cum aşa?“

„D'apoi intre noi fiă ḑis — totuşĭ ne-am cam pripit, când am pus la tobă moşia lui.“

Lică Stănculescu sĕ simţì de o dată uşurat, căcĭ scia acum pentru ce venise primarul la el.

„Ce-mĭ vorbescĭ primare,“ făcù el reluându-şĭ firea sumétă, „n'am cumpĕrat eu tótă sĕrăcia lui, şi n'am plătit'o cu banĭ gata?“

„Ba da,“ rĕspunse celălalt in taină, „dar fiind-că sĕ intêmplase omorul in casă, n'a vrut să-o cumpere nimenĭ şi aşa ai luat-o mai pe nimica.“

„Hei, ce ḑicĭ?“

„Hm, adevĕr vorbind, n'am fost drepţĭ cu Steuleanu.“

„Eau nu mai spune,“ rîse Lică batjocuritor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dar nu-mĭ stă pustie casa pânĕ in ḑiua de astăḑĭ?“

„Ba da, însĕ —.“

„Nicĭ măcar o slugă nu voiesce sĕ şéḑă acolo, de frica omorîtei.“

„Aşa, dar fênaţiile şi câmpurile — Steuleanul avuse o moşie frumósă.“

„Fiă,“ îl intrerupse Lică, căruia i sĕ intorsese tótă sumeţia, „déckă ai vêndut pré ieftin, tréba D-tale — eu am plătit cu banĭ numĕraţĭ, şi mi s'au scris pe nume după lege.“

„Nu ḑic nimic, cât despre asta,“ sĕ incercă primarul a-l domoli, „e vorba numai de bietul de el — n'are nimic şi nu i sĕ vine mult, déckă nu te vei indura D-ta . . .“

„Eu?“

„Ei, vr'o câte-va câmpurĭ ii poţĭ da, ş'apoi casa cu pricina, — căcĭ altfel ar trebui să-l ţină satul —“

„Nicĭ cât negrul supt unghie,“ răcnì Românul. „Asta i tréba D-tale şi a satului — nu-i a mea.“

Peste faţa primarului sĕ intinse o pară de arţag, căcĭ sĕ necăja gróznic de strîmtórea in care voia să-l lase Lică şi de purtarea lui cea necioplită.

„Bine“, ḑise el incâinit. „Ne vom aduce aminte de asta, când vei avea şi D-ta lipsă de sat, bade Lică.“

Acesta incepù să rîḑă cu hohot.

„Eu să am lipsă de satul vostru,“ ḑise el apoi infumurat, „mai curênd sĕ prăpădesce lumea — fugĭ d'acolo primare, cu vorbele D-tale.“

Primarul sĕ intórse ca şi când ar fi voit să plece.

Apoi sĕ uità incă o dată la Lică şi ḑise sec: „Şi déckă n'ai lipsă de sat, totuşĭ are să priméscă banĭ dela D-ta —“

„Minciună, asta-i o minciună primare — nu sunt nimĕnui cu nimic dator.“

„Dar satului eştĭ dator pedépsa de aḑĭ nópte.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Licâ sĕ făcù de-o-dată ca pămêntul de negru in faţă şi sĕ cutremurà.

„De aḍí nópte," scóse cu greu pe când sĕ uita cu ochĭ invăpăiaţĭ la primar. „Ce vreai să ḍicĭ cu asta, primare."

„D'apoi n'ai venit să stingĭ, toţĭ o sciu asta," ḍise acesta.

Licâ tot nu sĕ indura a rĕsufla cum sĕ cade.

„Să sting — eu Licâ Stănculescu", ţîfnì el.

„N'a fost slugărimea mea acolo?"

„Fie-care sătean este dator a stinge," rĕspunse primarul in mod oficial. „Asta o sciĭ pró bine, bade Licâ.

Bogătanul nu-şĭ luase incâ ochiĭ de pe chipul primarului, care stetea cu spatele jumătate intors spre el. Schimbarea nâpraznică a convorbirei îl speriase. Óre să fi sciut primarul mai mult de cum voia să dea pe faţă. Vechia şi rîmătórea gróză voia să infioreze érăşi pe bogătan şi sĕ incercà in mai multe rênduri zadarnic de a vorbi.

„Daţĭ-mĭ pace," sĕ rĕstì in sfĕrşit. „Nicĭ un om de pe faţa pămêntului nu mĕ póte sili să alerg intru ajutor duşmanului meu."

„Om nu," făcù primarul, „dar lege, bade, căcĭ nicĭ D-ta nu eştĭ mai presus de cât alţĭ ómenĭ —"

Lovitura era dură. De altă dată orĭ când Licâ ar fi dat un rĕspuns, care nicĭ de cum n'ar fi mărit prietinia primarului cătră el, acum insĕ tăcù, căcĭ gróza îl stringea de grumaz.

Sĕ rescăcărà numai şi cu mânile in brĕu sĕ puse dinaintea primarului ca şi când ar fi voit să-i dovedéscă, că nu-i pasă de nimic.

„Dar aşa foc nu s'a mai pomenit pe la noi," ḍise primarul de o dată cu apăsare, „n'a fost de când sciu eu. Lui Spiridon i-a ars tot până la pămênt — şi tóte bucatele, ér ḍin nefericire nicĭ nu era asigurat."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lică nu se putù stăpâni, trebuì să scóță un strigăt neînțeles. Sofronie nu mai era decî sémănul séu, de aḑî incolo el, Lică rĕmânea cel mai bogat din sat — rĕsbunarea fù decî desĕvêrșită. Un simț de bucurie îl cuprinse inima. Oh, numai de n'ar fi fost gróza descoperirei — strigătul nopturn ii țîuia incă in urechî.

„Bine-i este, măgarului!“ țîfnì el. „De ce n'a ars și el in vălvătăile focului.“

Primarul speriat îi puse mâna pe gură și se uità țintă la el. „Să nu te fi auḑit Dumneḑeu — cum poți fi așa de rĕsbunatic“ ḑise el incet.

Lică ridică pumnii și vinele de pe fruntea sa se umflară. In acest moment nu era stăpânit de cât de simțul rĕsbunării indestulite.

„Asta a fost pentru lovitură,“ sberà el neputêndu-se infrêna și scrîșnind ridică érăși pumnul.

Primarul uimit făcù un pas inapoi și se uità speriat in fața cea sĕlbatică a celuilalt. De odată se părù a i veni un gând fioros, căcî merse érăși spre Lică și impreunându-și mânile, ca spre rugare ḑise:

„Lică — pentru numele lui Dumneḑeu. Lovitura de erî — și focul de aḑî nópte — Dómne feresce, D-ta — D-ta . . .

Lică stetea cu mânile atêrnate in jos, cu gura căscată și cu ochiî inholbați. Inima părea a i se opri de frica invinovățirei, ce i va aduce clipéla următóre.

Astfel trecură vr'o două secunde, pe când privirile celor doi erau necurmat aținte unul pe altul.

Primarul își regăsì mai intêiŭ cumpĕtul.

Bănuiala care se deșteptase in sufletul séu impotriva lui Lică totuși i se păru pré grozavă și era gata, a intórce vorba. Dar aruncând din intêmplare incă o privire peste fața palidă de gróză a lui Lică,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tresărî din nou, căci scia cât de sumeț era bogătanul. Trebuia să-și dică acum, că sub alte inprejurări Lică pentru acestă grea invinovățire l'ar fi doborît la pămênt, de turbare, fără a precugeta urmările unei asemenea fapte. In loc de a fi turbat, Lică stetea ca și tîmpit și nu era in stare a scóte nicî măcar un singur cuvênt de apărare din gura sa, ce stetea căscată. Primarul nu era un mare cunoscător de ómenî, dar din ochiî stêlpiți de puterea grózei a omului care îi stetea in față, resărea pré tare frica cugetului mustrat.

Când dară, după cât-va timp Lică imbărbătându-sĕ a voit să isbucnéscă pentru invinovățirea auditá, bănuiala sĕ incuibase deja in sufletul primarului, și injurăturile celuilalt n'au produs aprópe nicî un efect asupra lui.

„Pentru Dumnedeu Lică,“ dise el cu buzele tremurânde, intorcêndu-sĕ sfiicios, ca să védă décă nu aude cumva și altul cuvintele sale, „nu pot să dau frêu gândurilor mele.“

Lică sĕ incercà a scóte un rîs batjocuritor, ceea ce insĕ fórte rĕu îi succese.

„Spune muierilor flécurile D-tale, eu unul n'am vreme să te ascult,“ dise el apoi.

Primarul dete din cap și sĕ uità la celălalt cu priviri stranie.

„Lică,“ dise el amĕsurat, „vei avea să rĕspundî de cele intêmplate, căcî eu nu pot să țiu bănuiala in mine.

Lică rîse in silă, dar rîse cu hohot.

„Să vĕ trăznéscă Dumnedeu,“ sbierà turbat, „la naiba — ce credî măgarule, că eu așî fi . . .

Să oprì făr' de veste și-și incruntà sprêncenele.

„Injurăturile le poțî ține pe sama D-tale,“ dise primarul mai aspru de cum și-ar fi luat voie a vorbi sub alte imprejurări cu Lică, „insĕ cu voia D-tale,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu vreau să te mai supĕr — judecata și așa va veni peste puțin din oraș, ér eu trebue să fiu atuncĭ la fața locului.“

„Drum bun,“ strigà Lică in urma primarului, când să duse, „și să nu-ți uiți de frumósa D-tale bănuială.“

„De bună sémă că nu,“ sĕspunse primarul necăjit de vorbele batjocuritóre.

„Fi incredințat că nicĭ eu nu voi uita, măgar bĕtrân!“ strigà Lică din nou amenințând pe primar cu pumnul.

Acesta nu rĕspunse nimic, ci eșì prin pórtă dispărênd peste puțin dinaintea privirilor bogătanului

Când insĕ Lică Stănculescu nu mai putù vedea pe primar, își pêrdù infățoșarea fudulă. Bîlbàì vr'o câte-va cuvinte in sine și'apoi merse cu pașĭ inceți, șovăitorĭ spre casă.

In odaia de jos lelea Stănculéscă frămênta aluatul pentru pâne.

Nicĭ nu sĕ uità dintru intâiŭ la bărbatu-sĕu, care intrase, căcĭ avea grabă. Când insă după un óre care timp își ridică ochiĭ la el și-l vĕdù așeḍat pe scaun lângă feréstră, sĕ sperià de fața lui cea galbenă și de ochiĭ sĕi sticlitorĭ.

„Dómne Isuse Christóse, ce ai omule?“ exclamà ea ingrijată. „Eștĭ bolnav — de bună sémă te-ai turburat pré tare — erĭ.

Lică mânios — îi făcù semn cu mâna sĕ tacă.

„Tacă-ți flénca,“ ḍise el brutal, „eu și bolnav? Asta mĭ-ar mai lipsi — m'am necăjit, étă tot.“

„Dar ce ai avut cu Spiridon. Toderică mĭ-a spus câte tóte —“

„Nu te uita in gura acelui prost,“ bombăi Lică. „Veḍi-ți de aluatul tĕu și lasă-mĭ ale mele pentru mine.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Stănculéса nu mai ḍise nimic ci urmà cu frământatul, fără a mai duce grijea lui Lică. Ei sĕ luaseră după voia părinţilor şi-şĭ urmau calea vieţei unu lângă altul — de dragoste nu pré fusese vorbă intre ei.

Lică insă privia prin geam, resgândind cuvintele pe care le rostise primarul la plecare.

De odată îl mustră cugetul şi bucuria de rĕsbunare fu inlocuită de fricĕ.

Nu mai indrăznia a-şĭ intócre privirea de la feréstră cu tóte că tremura mereu, că acum acum va vedea intrând pe pórtă ómenii legei care veniau să-l ducă prins.

Astfel şedea adêncit in gânduri negre, când de o dată fù deşteptat prin sgomot de paşi. Aşa vĕḍù pe Costache Steuleanu că intră in curte.

Lică sĕ sculà dintr'o singură smucitură.

Ce căuta acest om la el — tocmai el îĭ mai lipsea pe lîngă nelinişтea care-l chinuia.

Dar până să fi fost in stare a da poruncă ca să suduie pe cel venit, o slugă îl şi adusese in odaiă.

In minutul următor Costache Steuleanu stetea dinaintea lui Lică.

Acesta sĕ uità câtva timp cu sprêncenile incruntate la el, apoi incepu să strige turbat.

„Dracu-mĭ trimite aḍĭ toţĭ mişeiĭ in casă?“

Costache aşeḍat îl priví drept in ochĭ.

„Nu-i frumos din partea D-tale,“ ḍise el, “să mĕ primescĭ astfel — şi décă sunt ticălos, totuşĭ: om sunt.“

„Trébă mare!“ îi rĕspunse el.

„Hai, spune de grabă ce vreai?“

„Aş vrea să-mĭ duc la mine acasă, pe fiiă-mea, pe Ileana, după cum îţĭ spusei de erĭ incă.

„Ho — ho“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bogătanul cu un zimbet rĕutăcios îl privì in ochĭ, dar 'și ĭĭ plecà fără de voiă la căutătura cea străpunḑĕtóre a celui lalt.

„Lasă-mĕ in pace,“ ḑise el apoi și ferindu-sĕ de ochiĭ intervorbitorului sĕu, privea mereu prin geam. „Îmĭ trebuesce fata — tu nu mai ai drept la ea.“

„Sunt tatăl ei,“ rĕspunse Costache Steulean cu buzele tremurânde.

„Care a ucis pe muma sa cu toporul,“ rîse Licĕ crunt. „Trebue să-i aducĭ aminte fetei de asta.“

Celalalt rĕsuflà adênc și greu apoi aruncà o privire infruntătóre asupra lui Licĕ.

„Orĭ ce om face pĕcate,“ ḑise el, „bine de acela care s'a pocăit.“

Licĕ voia să sĕ rĕstéscă, dar o privire a lui Costache îl făcù să tacă. Ĭĭ era ciudă, dar trebuia să-și mărturiséscă in sine, că Costache îl ingrozia, — nu scia nicĭ el insuș de ce.

Dar ca toți ómenii cei crunți sĕ incerca a-și potoli acéstă simțire prin răcnete și sberete.

„Dór nu te vei fi pocăit“ urlà el așa de tare încât chiar și nevastă-sa sĕ nità clătind din cap la dênsul și ḑise să sĕ ia mai cu binele pe lângă bietul om.

Dar dete de potcă. Licĕ sĕ rĕstì și cătră ea amenințêndu-o, décă nu va tăcé.

Sĕrmana femeeă suspinà și-și urmà lucrul.

Licĕ insă sĕ intórse fudul cătră Costache.

„Ți-am ḑis că nu-ți dau fata“, reluà el, „ér ceea ce Licĕ a ḑis o dată este așa de neclătit — asa de neclătit ca . . .

„Dór nu ca și casa lui Spiridon, care cu tóte astea a ars adĭ nópte“, îi tăia vorba Costache și îi aruncà tot o dată o privire straniă.

Licĕ érăși fù silit a-și pleca dinaintea lui ochiĭ la pămênt, de și ĭĭ era ciudă de credea că trebue să mórĕ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Vedĭ de te cară de aicĭ“, răcnì turbat, „orĭ de unde nu îţĭ arĕt eu uşa făcută pentru nisce mişei de séma ta“.

Costache Steuleanu tresărì şi-şi puse năpraznic mâna pe inima. Dar sĕ stăpânì şi rĕsuflă numai din greu.

„Dócă nu mĭ dai D-ta drept, îmĭ va da judecata“, ḑise el hotărît, „chiar de aş trebui să merg până la impĕratul. Fata este a mea; îţĭ mulţămesc pentru dragostea şi bunul traiŭ, de care i-aţĭ făcut parte, dar o cer de la D-ta şi trebue să mĭ-o dai, căcĭ este dreptul meu“.

Lică sărì in sus ca şi un urs jidĕrît, sĕ sgâì la nerusinatul, care indrăznise o vorbi pe asemenea ton cu el. Dar aşeḑarea hotărîtă, care sĕ arăta in faţa lui Costache, îĭ astêmpĕrà arţagul.

Sĕ mulţămì decĭ a privi dispreţuitor la el şi a ḑise: „Să-tĭ spuiă dar chiar fata hotărîrea ei — mergĭ nevastă şi chiamă-o; ce bucurie pe fată, déca va trebui să-ţĭ ḑică tată“.

Costache Steuleanu nu rĕspunse nimic, ci sĕ uità cu priviri arḑĕtóre la uşe pe care tocmai eşise Stănculésa. Sufletul sĕu era plin de dorul dulcelui chip de fată, pe care o vĕḑuse erĭ pentru un moment in feréstră. Mai tare ca orĭ şi când îĭ era strînsă inima, căcĭ acum avea să viă clipéla cea mare, pe care şi-o inchipuise timp de cincispreḑece anĭ — era să dea faţă cu fiă-sa, cu copila, căreia îĭ ucise muma.

Uşa sĕ deschise şi Stănculésa întrà érăşĭ trăgênd de mână pe Ileana, care sĕ codea de a veni in odaiă şi sĕ hotărî a o face numai după ce o indemnase Toderică sosit cu ele.

„Intră próstă ce eştĭ“, îĭ strigà bogătanul, care sĕ oprise la feréstră şi care stetea acolo cu braţele incrucişate peste pept. „Hai, imbrăţoşéḑă pe acest

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

om — ci că este drăguțul tat'tău, care a venit din tenmiță. Aleo, ce bucurie pe tine, fa".

Costache Steuleanu nu audia batjocura sfâșiătóre, care se vĕrsa din gura lui Lică, el vedea numai dinaintea sa chipul cel frumos, drăgălaș de fată, care sĕmâna așa de mult cu aceea, care fusese unica și intréga sa fericire cu indelungați ani mai nainte.

„Reveico", șoptì el așa de incet încât abia se audì și intinse amêndóuĕ mânile spre fata cea tênĕră.

Pentru un moment se făcù o liniște de mort in casă și tóte privirile erau intórse spre Ileana, care se oprise lângă ușă.

Fața fetei era ofelită de frămêntarea sufletéscă și nicì o vênuliță nu tremura intr'ênsa, așa i se inchegase tot sângele in ea.

Lică scia pré bine să-și tâlcuéscă acéstă tăcere sleitóre, d'aceia s'arătà un zimbet batjocoritor pe fața sa.

„Colea e tată-tĕu Ileano", dise el și nu stărui nicì decum a tăinui bucuria sa cea reutăciósă. „Dute și dă-i mâna, vrea să te ia cu el, drăguțul tată, care". —

Ileana ridicà acum ochii și privirea ei zăcea cu o grózĕ atât de mare pe Costache Steuleanu, incât acesta trebui se suspine lăsând tot o dată jos brațele sale, pe care le intinsese.

„Nu — nu pot", ingânà in fine fata suspinând și privirile ei rĕtăceau cu spaimă imprejur.

„Ileano, Ileano", se bocì bărbatul, „îți sunt tată". —

Érăși se făcu liniște pentru un moment.

„Nicì o dată", țipà apoi Ileana și intinse mânile ei ca de apĕrare spre Costache. „Nu mai am tată — ah, sĕrmana mea mamă!"

Costache Steuleanu voia se bâlbăiasca ceva drept

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rĕspuns, dar nu era in stare. Își aținti ochiĭ asupra fetei, a cărei tată firesc era, și care totuși nu voia să scie de el.

Asta dură un óre-care timp, apoi sĕ intórse Ileana năpraznic și fugì din odaiă.

Nefericitul bărbat își acoperì insă fața cu amêndouĕ mânile, și fără a lua in sémă pe cei din odaiă, să cutremură sub un suspin grozav.

Stănculésa nu sĕ putù uita la el, își puse mâneca ici pe ochì și sĕ străcurà din odaia in care și Toderică venise de mai nainte.

Lică n'avea o inimă simțitóre in peptul sĕu, el sĕ cunoscea numai pe sine, și interesul sĕu era unicul sĕu Dumnedeu. Durerea cea amară a celui revenit nu-i scóse de cât numai un zimbet batjocoritor. Dinainte sciuse sfêrșitul.

„N'ar fi fost mai bine, décă nu-ți căutai singur acéstă“? dice el in sec „Acum este vremea să te ducì“!

Costache Steuleanu lăsà in jos mânile și sĕ uità la omul neindurat cu o privire lungă, arzĕtóre. Il smucea cugetul de a arunca in fața acestui sumet o vorbă, de care trebuia să sĕ cutremure până in adêncul sufletului sĕu; dar sĕ stăpêni și tăcù.

„De dragul Ilenei chiar“, șopti el in sine, apoi ridicà amenințător mâna spre bogătan.

„Nu trebue să mĕ gonescì ca pe un câne prost“, dise el mânios, „mĕ duc și fără asta. Dar ferește-te, să nu fiu silit a-mì trage sémа cu D-ta, feresce-te Lică — cred, că m'ai ințeles“.

Apoi sĕ intórse și părăsì odaia cu pașì repedi.

Lică insă cu ochiĭ stêlpiți sĕ uità lung după el. Dar apoi sărì la feréstră și deschise gémul.

„Steulene, hei Steulene“! strigà el.

Costache făcù numai un semn respingĕtor cu mâna și eși din curte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Asta a fost glasul de adĭ nópte“, bîlbâì Lică și-și lovì fruntea cu pumnul. „Să mĕ bată Dumneḑeu décă n'a fost acel ticălos care m'a vĕḑut.

Multă vreme stete fără mișcare și numai ochiĭ sĕi rĕtăcitorĭ trădau gróza internă, care chinuia pe omul odiniórĕ atât de fudul

In fine făcù pept bărbătesc și ḑise:

„Tot n'a potut fi el, căcĭ décă ar fi fost m'ar fi amenințat ticălosul — și chiar décă ar fi fost să ia bine séma“, adause el după cât-va timp resuflând din adêncul inimei, „căcĭ cu Lică n'a scos'o încă nimenĭ la cale. — Nimenĭ, nimenĭ. Să trăiască punga și Domniĭ de pe la judecățĭ, de și sunt Ungurĭ — dar sunt ómenĭ cu care sĕ póte înțelege badea Lică“ . . .

Dar ca și când faptele ar fi voit să-l desminţă, Toderică alergà cu fața pălită in odaiă și strigà: Tată . . . Domniĭ de la criminal — te caută pe D-ta“!

„Pe — mine“? rĕspunse Lică cu glas slab.

Șovăia și ar fi căḑut, décă nu s'ar fi ținut de dosul scaunului.

„Domniĭ de la criminal“, mai șoptì el încă o dată cu buzele tremurânde. Fața fi era galbênă ca céra și o frică nespusă fi muncea sufletul.

Acéstă stare ținù numai o clipélă, apoi aducêndu-și aminte de baniĭ sĕi, sĕ imbărbățì și stete érăși mare.

„Poftiți“, ḑise el cu glas aspru cătră domnul cel strein, care tocmai apăruse pe pragul ușei. „Eu-s proprietarul Lică Stănculescu“. —

Costache Steuleanu cu capul plecat sĕ reintórcea pe calea, pe care venise cu puțin mai nainte, plin de cele mai frumóse speranțe.

Fiă-sa nu mai voia să-l cunóscă — nu mai are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tată, îi strigase ea, — acest gând dureros îi măcina inima necontenit. Ceea ce-l durea mai tare, era că nu putea să-i dea nedrept fie-sei, căci păcătuise prea tare impotriva ei, de cât să fi putut cere cu sila drepturile sale de tată. Cine scie cum i-o fi tîlcuit ómenii cei streini fapta sa cea sângerósă — inima, care ar fi putut sădi in sufletul copilei dragostea cătră tată, o nimicise el insuși. Dar orî cum, el sĕ pocăise, și sĕ simția impăcat érăși cu nevastă-sa.

La inceput firesce, când nu putuse incă să uite de libertate in dosul zidurilor inchisórei și când nu crescuse încă érbă dósă pe mormêntul soției sale, i sĕ arătase in vis adesc-orî Reveica scăldată in sânge, și intinsese amenințândă mânile ei cătră dênsul, incât robul sĕ svêrcolise pe culcușul sĕu suspinând de durere.

Dar asta fusese numai la inceput; cu cât sĕ făcù Costache mai liniștit și mai supus, cu atât mai pacînice și mai plăcute deveniră și visurile sale.

Cea de pe urmă întêmplare de gróză sĕ șterse din ce in ce tot mai mult și reveniră ḍilele de mai nainte, cele daurite și pline de fericire. Vedea pe soțiă-sa, așa cum fusese in timpul soratic al căsătoriei lor — pânâ ce nu intunecase incă umbra cea posomorîtă calea vieței lor. Adese-orî prin vis, îi arăta pe mica Ilencuță și cerea să sĕ jure, că o va feri după putință. De mii și de mii de orî, trezindu-sĕ din vis sĕ făgăduia că o va inbi pe Ileana sa mai presus de tóte, și cu cât sĕ apropia mai mult timpul in care avea să sĕ sfêrșéscă pedépsa sa, cu atât mai tare îl apuca dorul după dênsa. In ceasurile nesfêrșite ale unei muncî mecanice, in cele multe nopți petrecute fără somn, unica sa gândire a fost: cum sĕ va fi făcut copila — va fi sĕmĕnând cu mumă-sa la frumsețe — recunóșce-va ea pe tată-sĕu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acum, după un timp lung, nesfêrșit, era in stare să rĕspundă la intrebările sfiicóse și tot odată fericitóre. Da, copila era frumósă tocmai ca și mumă-sa, dar fugise cu gróză de el. Costache Steuleanu ar fi putut să silească pe Lică ca să-i dea pe Ileana chiar și in potriva voinței ei, și ar fi voit s'o și facă, căci de adĭ nópte îi era gróză de el. Dar de dragul copilei sale nu sĕ indura a o sili; tocmai fiind-că o iubia, o lăsa la locul care i era mai scump decât inima de tată și d'aceea trebuia să sĕ cruțe ocrotitorul ei.

Avù sĕ indure o luptă grea cu sine însuși, căci era impotriva firei sale de a inchide taina de adĭ nópte in peptul sĕu, lăsând nepedepsit pe făcĕtorul de rele. Costache Steuleanu era un om de rând, dar avea un simț de dreptate, ce mai sămêna a indărètnicie. Nu putea să véḑă, dar nicĭ să sufere nedreptate, ĕtă pentru ce, in focul turbărei produs prin nălucirea unei pângăirĭ a fericirei sale, luase toporul și ucise pe nevastă-sa cea nevinovată. Și totuși să tacă acum despre fără de legea lui Lică?

Fără de voie trebuia să sĕ gândéscă la cele două lucrurĭ doveditóre, pe care Lică in gróza sa, le lăsase pe locul faptei pĕcătóse. Felinarul cel mic și cutia de chibrituri erau in mânile sale. Luase amêndouĕ obiectele de pe pământ, căci le vĕḑuse indată la lumina focului.

Ar fi fost datoria sa dinaintea lui Dumneḑeu și a ómenilor, ca să pîrască pe Lică, căci altmintrelea devenia vinovat ca și el. Dar despre altă parte sĕ gândì la copila sa. Sĕ intĕlnise cu primar și vorbind cu el, sĕ pătrunsese că Lică trăsese folóse marĭ de la fiă-sa. Cu tóte astea îșĭ ḑicea că altul póte n'ar fi primit pe fata ucigașului, d'aceea trebuia să fiă recunoscĕtor cătră Lică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Da, da, de dragul Ileanei trebuia să tacă.

Nu era de tot mulțămit cu acéstă hotărîre, vĕdĕnd decĭ din depărtare dărîmăturile cele arse ale caselor lui Spiridon, făcù mai bine un ocol, ca sĕ nu trécă pe la locul crimei.

De o dată, fără a sci cum, stetea dinaintea curțiĭ bisericei, cu bisericuța in mijloc.

Nenumĕrate crucĭ erau prescrate prin curte, unele de pétră, cele mai multe insă de lemn.

O putere fermecătóre îl trase pe Costache și-l făcù să intre in lăcașul de pace.

Cei cincĭ-spre-dece anĭ din urmă nu adunaseră multe mormінte próspete. Vor fi reposat vr'o câți-va bĕtrânĭ, dar el nu sĕ interesa de numele lor, scrise pe crucĭ.

Colea lângă zid dormiau părinții sĕi amĕndoi impreună, somnul cel de vecĭ.

O induioșară adĕncă cuprinse pe acest om, gândindu-sĕ la timpul, când stase pentru cea de pe urmă óră aicĭ; asta fusese de mult și incă și de mai mult odihneau părinții sĕi in mormênt.

Costache Steuleanu ottă și merse mai incolo. N'avù sĕ facă mulți pași, căcĭ pe la sate este obiceiŭ a ingropa rudeniile unele lîngă altele.

Il podidiră lacrimile când ajunse la mormêntul soției sale; îl recunoscuse de pe crucea de lemn, care purta numele ei.

Costache Steuleanu sĕ oprì mult timp fără de mișcare și sĕ uità sfiicios la mormênt. Mânile și-le impreunase peste pept și gura îi era de jumĕtate căscată.

Imprejujul sĕu țiuiau țînțariĭ și-și svêntau in radele sórelui aripiórele udate de roua dimineței. Printre florile de pe mormiute o albină sbura in sus și 'n jos și dintr'un potir un fluture sburà spre sóre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Omul părăsit se uita după el — cu ochiĭ lăcrimaţĭ — şi i se făcù ca şi când fluturele ar sbura de-a dreptul in cer. Îl vĕdù cum se urca sus, tot mai sus, apoi disparù in aerul azuriu şi Costache Steuleanu trebuì să-şĭ plece privirea la pămênt.

Ochiĭ-l dureau şi ii inchise fără de a se mişca din loc. Multe îi trecură prin cap şi se gândi in sine, că óre pentru ce-l va fi făcut Dumneḑeu atât de nefericit. Mumă-sa îi povestise o dată — trecuse firesce mult, mult timp de atunci, d'abia sciuse să umb'e — că tóte ar fi hotarîte dintru inceput Nu putuse inţelege acéstă vorbă şi, nici acum nu scia să şĭ-o tîlcuéscă, căci óre de ce-l apucase atunci arţagul cel orb, de trebuise să ia afurisitul de topor — de ce? N'ar fi putut fi fericit, ca orĭ-care altul? I se făcea ca şi când, tóte cele păţite de el, n'ar fi nimic de cât un vis urît, rece, ca şi când ar trebui să intindă mâna după o fericire vieţuitóre — după nevasta, după copila sa.

Aicĭ îşĭ deschise érăşĭ ochiĭ şi privirile sale căḑură pe cununile cele veştejite, care steteau pe mormênt şi pe literile cele galbine in care tremurau raḑele sórelui: Reveica Steuleanu.

Costache şovăì cu faţa inainte şi braţele sale se prăvăliră fără rézăm prin aer.

„Reveică, Reveică"! strigă el cu glas dureros, apoi căḑù peste mormênt şi-şĭ infipse unghiile in el, ca şi când ar fi voit să smulgă de acolo inima, care bătuse odinióră pentru el şi care din vina sa se putreḑise de mult.

Tótă durerea pe care o suferise şi o combătuse in lungul decurs al acestor anĭ se reinoì cu putere neimpotrivitóre in inima sa cea sfăşiată, pe când era intins pe mormêntul soţiei sale. Ticăloşia nespusă redeşteptă duhurile resbunărei in peptul nefericitului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dinaintea ochilor sĕi sufletesci schiopăta figura şubredă a baronului cu trăsurile saţiului in faţa cea vestejită, neomul, care turburase fericirea sa. Atunci când sângele cel fumegând cursese mohorît peste podinile odăii sale, Costache Steuleanu ridicase turbat toporul cel pĕtat şi jurase, că nu-şi va da pace până ce nu va fi nimerit pe Ungur tot aşa precum nimerise pe nevastă-sa.

Chiar şi inaintea judecătorilor repetase amenin-ţarea sa, ér Domnul de Ghiavalazi Măria-sa, care era de faţă ca martor, sĕ ingălbinise la audirea acestui jurămênt.

Apoi firesce venise temniţa cu inchisórea cea lungă şi robul sĕ pocăise. Rĕsbunarea rĕmăsese insĕ in inima sa şi cu scrişnire de dinţi numĕrase anii, lunile şi dilele, care-l ţineau incă departe de victima sa.

Insĕ bĕtrânul preot, care indeplinea funcţiunile de duhovnic pe lângă rob, recunoscuse de grabă inima cea bună a lui Costache.

„Ai vĕrsat sângele soţiei tale fiule," disese cătră el, „şi cu tóte că credeai a fi săvêrşit o faptă dréptă — rĕsbunarea este a mea, dise Domnul. Pocăiesce-te ca să ţi sĕ ierte şi ĕrtă şi tu greşiţilor tĕi.

Aceste cuvinte rĕsunară ĕrăşi şi ĕrăşi la urechile robului, bĕtrânul duhovnic nu sĕ ostenise a i le repeta in tot decursul anilor. Inima i sĕ inmuiase la cele din urmă şi in locul duşmanului incepuse a vedea chipul drăgălaş al Ilencuţei sale.

Astfel sĕ aplecase inima bărbatului spre ertare. Dar astădi la morméntul nevestei sale sĕ aprinsese ĕrăş pofta de rĕsbunare in inima sa şi Costache Steuleanu avù sĕ indure o luptă grea cu sine insuşi.

Dar la cele din urmă invinse ângerul bunătăţii şi cu buzele tremurânde strigase: „şi ne ĕrtă greşalele nóstre precum ertăm şi noi greşiţilor noştri!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După o bucată mare de vreme se ridicase Costache de pe mormênt. Fața i era galbenă ca de mort, trăsăturile sarbede, ca după o luptă lungă, obositóră.

„Ia-mĕ de pe lume, o Dómne,“ dise el incetinel in sine, „căci nu sunt bun de nimic și nimenĭ nu mĕ mai vrea.“

La aceste cuvinte aținti setos ochiĭ pe locul cel gol de lângă mormêntul soției sale. Mai era dóră incă loc și pentru el acolo.

Costache Steuleanu mai rĕsuflă una, apoi eși cu pași rarĭ, șovăitorĭ din cimiter.

Apucă spre castelul domnesc. Era un drum neplăcut pentru el, dar trebuì să-l facă, căcĭ era pus sub veghiarea autorităților, ér Domnul de Ghiavahazi era solgăbirăul acestui ținut și la el trebuia să sĕ anunțe, după cum i spuse primarul, ba ar fi trebuit s'o facă de erĭ incă, adică chiar in ziua sosirei sale.

Lui Costache Steuleanu i era aprópe gróză de a da față cu dușmanul sĕu de mórte, căcĭ simția incă, cât de tare îi bătea inima și cu ce sete cerea incă rĕsbunare. Dar trebuia să indeplinéscă formalitățile legale, ca să nu se expuiă la vr'o pedépsă. Trebuia decĭ să facă solgăbirĕului arătarea despre intórcerea sa.

Scim deja cum sĕ purtase Măria-sa la prima intêlnire cu cel reintors.

In castelul sĕu, Domnul de Ghiavahazi Măria-sa sĕ scia sigur — mai cu séma când servitorul sĕu stetea la porunca sa in tinda odăiĭ — d'acea tonul sĕu din capul locului era măreț, fără ca să reamintéscă intru nimic intêlnirea de erĭ.

Ghiavahazi Imre era un meșter in apucăturile de domnĭ marĭ, care prin glasul vorbirei sale, prin mișcarea mânilor sale, prin zimbetul sĕu cel batjocuritor, scia să atingă pe om până 'n suflet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Luă hârtiile celui intors și le cercetă cu amănuntul. Să uită la sigil, apoi ținù biletul de liberare către lumină ca și când ar fi presupus că este o hârtie mincinósă.

Costache își muscà buzele, căci ferbia, clocotia in el. Simțea sângele său retrăgându-se de la inimă și suindu-se tot mai mult spre cap, așa incât incepură a i se incurca mințile. D'aceea se sfia a intórce privirea spre Domnul de Ghiavahazi, care sfârșise acum cu cercetarea hârtiilor și resturnându-se in scaunul său, se uita cu privire ațițătóre la cel care se oprise lângă ușă.

„Sfârșesce așa te rog Domnule, și dă-mi drumul,“ gâfâise Costache după cât-va timp cu vocea inecată, căci i era frică, să nu-și pérdă cumpětul.

Domnul Ghiavahazi Măria-sa rîse batjocuritor.

„Imi pare,“ dise el apoi „că acest om se obrăznicesce a-mi da poruncì — de ce n'ai venit chiar erì, precum ai fost dator.

Costache Steuleanu ațintì pentru un moment privirea sa cea arzětóre asupra boerului.

„Fiind . . . că,“ dise el.

„Fiind-că ai trebuit să te ții de beție,“ batjocori Domnul Ghiavahazi Măria-sa.

Costache Steuleanu nu dete nicì un rĕspuns, ci se gândì la intêlnirea sa de erì, care nicì de cum n'a putut să se fi șters din memoria baronului.

„Astfel de misei ca tine trebuiesc pedepsiți,“ reincepù Domnul de Ghiavahazi după cât-va timp cu glas disprețuitor. „La prânz te vei duce la pîrcălav și . . .“

Boerul se oprì pentru un moment și rîse cu maliție de privirea speriată a celuilalt.

„Drept pedeapsă pentru nearătare la vreme vei sta inchis trei dile,“ sfârșì Domnul de Ghiavahazi, dând mărej din cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costache Steuleanu se smuci drept in sus și ridică pumnii.

„Asta nu ți-e ertat!“ strigă el răgușit.

Domnul de Ghiavahazi își înțepeni hîrbul de sticlă intr'un ochiŭ și se uită la Costache, care incă era tot lângă ușă, cu un zimbet batjocuritor, pe când își netedia cu drépta firele cele rare din barbă

„Ai dóră de gând să mĕ impedecĭ?“ intrebă el după cât-va timp.

„Nu ți-e ertat să mĕ inchiḑi nicĭ un ceas, nicĭ o clipélă măcar, mĭ-am luat pedépsa pentru păcatul meu.“

„Ah, ah — prostule. Cară-te afară și aḑĭ la prânḑ te vei duce să-ți ia-i pedépsa.“

Costache Steuleanu dintr'o singură săritură era lângă baron, care la apropierea lui intinsese mâna speriat după clopoțelul de pe masă. Dar până ce nu-l putuse atinge, celălalt îl și prinsese de incheetura mânei cu o apucătură de fer.

„Ajutor — ajutor!“ ghifâi boerul cu glas slab, căcĭ gróza îl inecase.

Costache Steuleanu rîse disprețuitor, oprind mâna boerului in a sa.

„Nu-ți fac nimic —n'ai să te temĭ Domnule Măria-ta, dar să nu mĕ mai chinuescĭ,“ ḑise el cu glas surd.

Domnul Ghiavahazi Imre se făcea când roșu când galbĕn in față și se vedea bine cum se luptă cu respirațiunea.

„Lasă-mĭ mâna,“ ghifâí in 'fine.

„Décă-mĭ vei făgăduĭ, că-mĭ vei da pace pe acéstă lume a lui Dumneḑeu!

Boerul aruncă priviri inveninate asupra celuilalt, dar se simția la discreținnea lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Bine — îți promit," bîlbăi el, „dar lasă-mĕ o dată.

Costache Steuleanu lăsà incheetura de mână a boerului și sĕ retrase resuflând din greu.

„Ertare Domnule," dise el, „dar și eu sunt om, și —"

Mai departe nu putù vorbi, căcĭ Domnul de Ghiavalhazi Măria-sa sĕ aruncà ca un nebun pe clopoțel și sunà servitorului.

„Stai acolo Ianoș," dise el cătră sluga cea bĕtrână, „căcĭ mojicul este nerușinat,"

„Domnule," strigà Costache Steuleanu, „ți-o spui cu binele, nu te atinge de ceea ce-mĭ ferbe in inimă — nu este frumos a arunca ocara pe un om neinarmat."

Dar presența servitorului redase celuialt curagiul.

„Ucigașule," dise el aspru și disprețuitor, „carăte și nu aștepta ca sĕ te arunc afară."

Déca credea că a infricoșat pe Costache prin presența servitorului, era inșelat. Una că Costache nu era fricos, dar apoi și sângele îi clocotea de focul patimei prin vine.

Merse iute spre boer care sĕ retrăgea, ér pe Ianoș, care voia să sĕ pue intre ei, îl impinse turbat la o parte.

„Ajutor — ajutor," voia sĕ răcnéscă bĕtrânul, Costache Steuleanu îl intrerupse insĕ cu un rîset amar.

„Nu te chelălăi, neputinciosule, eu nu voiŭ vătăma nicĭ măcar un fir de pĕr din capul stăpânului tĕu."

Apoi sĕ uità la boer cu o căutătură intepenitóre, pătrundĕtóre. Ar fi părut cu totul aședat déca o tresărire repetată nu ar fi dat pe față emoțiunea sa cea nemărginită,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ucigaș, așa mi-ai ḑis Domnule Măria-ta,„ ḑise el in fine cu glas inecat. „Incă de erĭ și astăḑĭ érășĭ — eu insĕ îți spun — că eu am fost toporul numai — ér tu — satană — eștĭ ucigașul!“

Domnul de Ghiavalhazi Imre sĕ incercà a zimbi cu dispreț, dar sub privirile fulgerătóre ale celuilalt sĕ arătà pe fața sa numai o incercare schimonosità.

„Riḑĭ tu numai,“ făcù Costache cu glas tremurând de urĕ nespusĕ, „dar mĕ jur pe viul Dumneḑeu — nu te juca cu dracul, nu-mĭ curma răbdarea. căcĭ toporul meu este incă destul de ascuțit, pentru a rĕsbuna asupra ta sângele cel nevinovat, ce s'a vĕrsat.“

Boierul sĕ ingălbênì și șovăì.

„Nu te teme,“ adause Costache Steuleanu, „căcĭ Dumneḑeu scie câtă silință îmĭ dau, ca să te ert. Cum sĕ va sfârși cu mine și cu D-ta și asta o scie Dumneḑeu — și va face cum va sci mai bine — așa cred eu.“

Cu asta sĕ intórse Costache și părăsi odaia.

După ce trecuse prin curte, auḑì un sgomot in apropierea sa și privind intru acolo, vĕḑù o lespede mare căḑênd de pe turnul din colț pe dărămăturile celelalte.

Dintru intêiŭ omul sări speriat la o parte, apoi insĕ privì așeḑat spre pétră căḑută.

„De ce mĭ-ai lăsat viéța, căcĭ și așa nu mai sunt de nimic bun pe lume,“ ḑise Costache Steuleanu in sine. „Décă ai fi luat cu tine in căderea ta viața mea — ar fi fost mai bine pentru mine, ba póte și pentru alțĭ.“

Mult timp nu-i eșì din minte acéstă lespede căḑută.

Și totușĭ n'am putea ḑice, că gróza indurată prin căderea lui, ar fi fost causa neuităriĭ sale.

Costache Steuleanu ședea in o colibă vechiă, pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

răsită, unde-l pusese primarul, de óre ce Lică nu voia să-i redea casele.

Acolo ședea singur cu gândurile sale și păḑia vênatul comunei, pentru care funcțiune primia o mică plată.

Cei din sat peste puțin nicĭ nu-l mai luară in sémă, căci nu sĕ pogora de vale de cât pentru a-și cumpĕra d'ale traului și pentru a sĕ duce in cimitir. Cei carĭ veniau in atingere cu el, îl lăudau ca pe un om pacĭnic și indatoritor.

Când Costache Steuleanu avea vr'o dată vr'un prilej — ceea ce sĕ intêmpla insă fórte rar, — de a trece pe lângă castelul Domnului de Ghiavahazi, păria a mĕsura tot-de-a-una inălțimea turnului, de pe care căḑuse pétra, ce era să-l omóre.

VI.

Vorbise ce vorbise satul până acum, dar indată ce sĕ vĕḑură Domniĭ de la criminal intrând in curtea lui Lică, o luară ómeniĭ pe altă córdă.

„Primarul l'a pîrit," șoptì mai intâiŭ unul.

„L'a prins, când a pus focul," sĕ grăbì a adauga altul și vestile crescură in aceeași mĕsură ca și mulțimea de ómeni adunată dinaintea porții lui Lică.

Dar vĕḑênd lumea că sĕ puseră caiĭ la trăsura bogătanului, că Domniĭ de la criminal sĕ așeḑară in trăsură impreună cu Lică, nimenĭ nu sĕ mai indoia din acea clipélă de vina lui; el, numai el aprinsese casele lui Spiridon Vlădun.

Acum de-o dată nu sĕ mai sfia nimenĭ de bogătan și simțirile de care mulțimea fù insuflețită cătră Lică Stănculescu, isbucniră neprefăcute din pepturile sătenilor. Când sĕ uità acesta cu indărătnicie la cunoscuțiĭ și vecinĭ sĕĭ, nu intâlnì nicĭ o privire prietinósă; dar vĕḑù pe mulțĭ ridicând pumniĭ și auḑì pe uniĭ injurând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Tîlharule — ai dat foc — la furcĭ cu el!“ strigau ómenii.

Licĭ Stănculescu voise să dea din umerĭ cu un rîset dispreţuitor, dar nu putuse, căcĭ îl apucase o grózĭ pré mare. Era deja in mânile judecăţiĭ — temerile sale cele mai rele sĕ impliniseră, ce sĕ va alege din tóte astea.

Apoi porniseră caiĭ şi trăsura sĕ depărtase pe drumul gloduros in spre oraş — insoţită de afurisemiile celor rĕmaşi indărăpt.

Dar géba! Licĭ Stănculescu era bogat şi sĕ nimeriseră nisce judecătorĭ pré bunĭ de inimă.

Judecata nu găsi nicĭ o dovadă pentru vina lui Licĭ şi din acéstă pricină îi dete drumul, chiar in acecaşĭ ḑi, astfel in cât cătră séră sĕ intórse a casă. Toţĭ sătenii, carĭ-l vedeau trecênd, sĕ uitau miraţi la el, dar nu numai miraţi ci şi necăjiţi, căcĭ tocmai sĕ indeletniciseră cu inşirarea faptelor celor mîrşave ale blăstĕmatului şi sĕ certaseră intre ei, de órce unii ḑiceau, că Licĭ va fi osândit la furcĭ, ér alţiĭ, că va fi inchis pe viéţă, pe când étă-l in ciuda lor, tare şi mare, greţos ca tot de-a-una, venind fudul in trăsura sa.

Dar in ochiĭ sătenilor Licĭ nu era curăţit de pĕcat prin achitarea sa din partea judecăţiĭ.

Când un om de la ţĕră şĭ-a pus ceva in cap, nu ţĭ-o mai scóte nimic de acolo, căcĭ incăpăţinarea este una din insuşirile cele mai caracteristice ale ţĕranului.

Licĭ Stănculescu a dat foc caselor lui Spiridon Vlădun, aşa ḑicea lumea. Ómenii mai de frunte sĕ uitau chioriş la el şi sĕ retrăgeau după putinţă de la dênsul. Numai calicimea şi ómenii mai de nimic, luară partea lui, fără a trage insă vr'un folos d'aicea.

Licĭ simţi cum steteau lucrurile in sat dar cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tóte că era nespus de necăjit impotriva vecinilor și prietinilor sĕi, carĭ nu mai voiau să-l bage in sémă, in isteția sa juca pe cel neindreptățit și-și dete aerul ca și când s'ar retrage supĕrat de la ceilalțĭ.

Cu cât treceau mai multe ḑile de când cu focul, cu atât mai fudul și mai nesuferit redevenia Licĭ Stănculescu.

La inceput mai dusese gróza omului, care-l strigase pe nume in accea nópte. Dar vĕḑênd că trece sĕptĕmâna și că nu-i venĭ nicĭ o supĕrare din nicĭ o parte, la cele din urmă sĕ simțĭ ușurat și privi mai neingrijat in viitor. Mai sciĭ, décă nu i s'o fi năIucit numai acel strigăt? Așa ḑĕu, nu va fi fost nimenĭ p'acolo, care să-l fi vĕḑut, își ḑise bogătatanul și incepu s'o și créḑă. Nicĭ perderea cutiei sale cu chibriturĭ nu-l mai neliniștea, cine scie, unde va fi ajuns.

Nu trecù decĭ multă vreme și étă-l érăși așa cum fusese mai nainte, grețos, vorbind ca din pod cu semenĭ sĕi. Ba, acum incepù a sĕ bucura cum sĕ cade de isbutirea rĕsbunărei sale și-și făcù socotéla, cam intru cât îi va fi venit lui Spiridon Vlădun paguba suferită prin foc. Socotelile sale arătară o sumuliță bună — sĕ vor fi topit in foc ca vr'o patru-ḑecĭ de milĭ de fiorinĭ, destui banĭ, pentru ca perderea lor să-l dóră pe Spiridon, de-și nu-l putù sĕrăci cu totul, căcĭ va fi avut vr'o donĕ și mai multe sute de milĭ de fiorinĭ.

Orĭ cum, dar lovitura ce o mâncase de la el, era rĕsplătită cu dobêndĭ cu tot. Când Lică sĕ intêlnia cu Spiridon pe drum, îi ridea in față, nu-i păsa, décă-i ḑicea tîlhar care pune foc la casele ómenilor și altele, nu-i păsa, căcĭ scia cine-i păgubașul și că Spiridon nu-i póte face nimic.

Sub astfel de imprejurărĭ trecù timp mai inde-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lungat, trecuse vara, ba chiar si tómna era pe ducă, căci venise luna lui Noemvre cu frig și cu furtuni.

Cerul nu se mai arĕta altfel de cât numai in un vĕl cenușiu, din care se storceau adese-orĭ ploi nesfîrșite, prefăcênd drumurile in nisce băltóce.

Croncaniĭ, revestitoriĭ ernei, se arĕtau din tóte părțile și strigătul lor pătrundĕtor se amesteca cu loviturile imblătitorilor, care rĕsunau necontenit de prin șurĭ.

Pe moșia lui Lică era val mare.

Pentru a arĕta sătenilor, care indrăsniseră a se uita costiș la el, ce este și ce plătesce, Lică Stănculescu cumpĕrase, pe lângă că avea destule bucate de pe câmpurile sale și că luase și cele de pe moșia domnéscă, cumpĕrase ḑicem aprópe jumĕtate din bucatele sătenilor. Astfel arătase Ghiavenilor cât de bogat este și ce póte el.

In curtea sa se audia o cétă intrégă de imblătitorĭ și Lică se bucura de pizma ce se vedea pe fața trecĕtorilor.

Astfel stetea și astădĭ cătră amédĭ in pórtă și se uita pe drum.

Nu voia să-și mărturiséscă nicĭ sieși, că-i era urît, și că n'avea alta de făcut, de cât a sta colea și a privi in vĕzduh.

Nu voia să intre la slugile sale, destul se nĕcăjise cu ei mai adinćorĭ, căci se supĕra fórte tare când vre-unul dintre supușiĭ sĕi nu-i dedea cinstea cuviinciósă. Ii era ciudă cu atât mai vêrtos, sciind de sigur că alțiĭ îi ațițau slugile. Acum le schimba mai adeseorĭ, și Lică se necăja din ḑorĭ de ḑi până târḑiu séra.

Apoi nicĭ Toderică nu-i pré plăcea. El își făcea bucuros datoria. Era sfiicios și tăcut, până când mai nainte fusese unul dintre cei mai deschiși și ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sel. Ochiul cel ager a lui Licǎ vĕdù asta pré bine; dar îi era témă sǎ-l intrebe de pricina schimbărei, căcĭ îșĭ aducea incă aminte de cuvintele atât de apĕsate ce-i spusese fiu-sĕu in diminéța după foc. Licǎ firesce nu-șĭ mărturisi acéstă sfială, dar căuta sǎ sĕ feréscă de privirea cea mîhnită din ochiĭ cei albaștriĭ ai flĕcăului.

Licǎ rĕmase decĭ la pórtă in slabele rațe ale sórelui de méḑă-ḑi. In capul sĕu sĕ invârteau fel de fel de gânḑurĭ, căcĭ orĭ cât de bogat sǎ fi fost, avea destule grijĭ, pe care insă nu le dedea pe față.

Afară de Toderică mai avea o fată cu care-șĭ pusese gânḑurĭ marĭ. O trimisese chiar la Viena in pansion, — căcĭ avea de unde, — și din Flórea sa avea sǎ sĕ facă o coconiță.

Tóte erau bune, cât pentru asta, dar de la o vreme incóce nu mai scia Licǎ ce sǎ créḑă, când citea scrisorile fie-sei.

Nu era dóră vr'un prost, invĕțase și carte, dară ceea ce-i scria Flórea nu era in stare nicĭ măcar a ceti. Sĕ făcuse așa de invĕțată, in cât scria tot nisce vorbe neințelese — radicale ḑicea ea — nisce vorbe pe care nicĭ chiar invĕțătorul din sat nu era in stare sǎ i le tălmăcéscă.

Ĭĭ plăcea — nu-i vorbă — lui Licǎ, vĕḑênd cǎ fiă-sa sĕ pricopsise așa de mult, dar despre altă parte nu-i venia nicĭ de cum la socotéla, cǎ după tótă părerea, incepuse a-l lua și pe el peste picior. O botezase Flórea — și voința sa era ca s'o chieme așa — ea insă de la o vreme incóce sĕ iscălea tot Florentina ba și numele de familiă și-l maghiarisase, prefăcênd pe Stănculescu in Istvanfi și nu voia odată cu capul, sǎ sĕ lase de acest năravu.

Dar îi va arĕta el, indată ce va veni a casă, sĕ gândi Licǎ in sine, căcĭ după părerea sa nu putea fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nimic, ce să nu se fi plecat dinaintea autorității sale. Nevastă-sa, firesce, nu-l sprijinca în acéstă privință, căci ori cât de ingăduitóre ar fi fost, aici i se impotrivea, dar fără folos, căci Flórea nu rămase țerancă, cum ar fi dorit ea.

Lică se uita când în drépta, când în stânga și lovì necăjit pământul cel ud cu piciorul.

In sfîrșit i se făcù ca și când ar fi zărit o femeiă venind din depărtare.

Lică se uità bine la ceea ce venia și care se vedea din ce în ce mai mult.

De o dată se umbrì fața lui, recunoscuse pe femeea, care se apropia.

„Dochia!“ borborosì el în sine și părea nehotărît ce se facă. Să rămâie la pórtă orì se intre în curte.

Se hotărì a rămânea unde era; căci femeea se apropiase pré tare, în cât nu s'ar mai fi putut retrage pe nevědute. Afar' de acésta și urîtul îl muncea pré strașnic, așa dară nu se duse din pórtă pentru ca împotriva obiceiului său, să se apuce de vorbă cu femeea și să mai scape de gândurile sale.

Dochia era cam mitică de stat, și ca de vr'o patru-dečì și mai bine de anì.

Era legată la cap cu o cârpă albă, fața ei era lătăréță și osósă. Sub sprêncenile cele lînse steteau nisce ochiì marì, fără nicì o viéță. De obiceiù îi ținea mijițì și numai o stranie lucire metalică îți atrăgea luarea a minte asupra lor.

Sub nasul cel grosolan se aflau buzele subțirele, strînse tare, arătând în colțurile gurei de obiceiù un zimbet dulceag, care nu părea nicì de cum firesc.

Peste tot femeea în portul ei modest dar curat arăta destul de cum se cade.

In brêu avea furca, ér mânile ei se ocupau necontenit cu torsul firelor din fuiorul de pe furcă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acum sosise aprópe de Lică și stete pe loc.

„Bună ḑiua,“ ḑise ea cătră Lică și dete prietinesce din cap.

Lică îșĭ impinse pipa dintr'un colț al gurei in celălalt și morăi ceva, ce părea a fi o intórcere a salutărei.

„Sciu că aveți de lucru bade Lică,“ ḑise femeea. „Imblătitoriĭ fac un sgomot de sĕ aude până la părintele.“

„Fosta-i jos in sat,“ boncănì bogătanul printre dinți, ca să ḑică și el ceva.

„Veḑĭ bine c'am fost,“ făcù Dochia dând din cap și scuipându-și pe deget, ca să prinḑă fuiorul mai bine, „am dus ceva pânză, fac și eu cum pot, ḑĕu torsul și țesutul sunt o muncă destul de grea.“

„Și óre imblătitul nu?“ rîse bogătanul cu batjocură.

„Ba da, fie-care cu ale sale,“ sĕ pripì a ḑice Dochia, „numai de așĭ avea ochĭ mai bunĭ, dar vai de mine din ce in ce vĕd tot mai rĕu.“

„Cum ḑicĭ, fie-care cu nĕcazul sĕu,“ ḑise Lică.

Dochia zimbì.

„Numai D-ta eștĭ scutit, căcĭ ai un car de noroc,“ observà ea: „Să auḑĭ numai cum este la alțĭ. Boerul de colea sus din castel de pildă —

„Ce sciĭ despre el?“ o intrerupse Lică trăgênd cu urechia.

„M'am intêlnit cu Iosif sluga boerului și mĭ-a spus de câte tóte,“ rĕspunse Dochia dânḑu-și un aer de insemnătate. „Credeam că-i numai bucurie și slavă la Domniĭ cei marĭ, dară...

Lică dase din cap. „Banĭ vor fi avênd dar este intrebarea décă au atâția ca și mine; cu nicĭ un preț insă n'aș voi să fiu ca Măria-sa, căcĭ un vêntuleț mai tare l'ar rĕsturna.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dicênd asta, bogătanul îşĭ rĕsucì mustaţa, apoĭ îşĭ suflà in palmă, ca şi când ar fi voit să arete astfel sórtea boerului.

„Banĭ n'au de loc,“ îl intrerupse Dochia setósă ca să-şĭ spue veştile sale. „N'au nimic.“

„N'au nimic?“ dise Lică inlemnit de nimire. „Dar apoi sunt nisce netrebnicĭ!“

„St, nu grăi aşa de tare,“ şoptì Dochia căutând imprejur, ca să védă décă n'a audit cine-va vorbele necuviincióse, „ci că este boer şi solgăbirĕu.“

„Tot atât,“ replicà Lică mojicos, „cine n'are banĭ, este un netrebnic, de ar fi orĭ cine ar fi. —

„Eu n'am dis nimic,“ urmà Dochia cu taină şi merse mai aprópe de bogătan, „dar am creḑut, că ţĭ-ar plăcea să audĭ.“

Lică érăşĭ dete din cap. Avea destulă minte pentru a cunósce că Domnul de Ghiavahazi era un om mai de véḑă de cum ar fi putut ajunge el vr'o dată cu tótă bogăţia sa. Era pizmos de el şi pentru a sĕ inălţa după putinţă şi a sĕ apropia astfel mai tare de cercurile domnescĭ, îşĭ trimise pe féta la Viena s'o facă „dómnă.“

„Iosif nu mai vrea să rĕmâiă la Măria-sa,“ urmà Dochia, „căcĭ n'au ce mânca, dice el. Ar fi ruşine, a dis Iosif, câte şi mai câte a făcut la Viena — sciĭ D-ta bade Lică, — dar apoi, D-tale nicĭ nu-ţĭ păsa de astea.

„Veḑĭ bine — dar spune mai departe,“ o zorì el, rîvnitor de a audi tot.

„Inchipueşte-ţĭ numai, Măria-sa Domnul cel bĕtrân a jucat de multe orĭ noptĭ intregĭ in cărţĭ.“

„Hei,“ rîse Lică fudul, „ce creḑĭ că trebue să fi boer, pentru ca să poţĭ juca nopţĭ intregĭ. Şĭ eu am facut-o adese-orĭ.“

„Apoi veḑĭ bine D-ta poţĭ s'o facĭ,“ rĕspunse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dochia. „Dar nicĭ D-ta n'ai putea s'o facĭ cu fêrfoi cum a făcut-o Măria-sa, care a perdut in o singură nópte trei-decĭ de miĭ de fiorinĭ.“

Acéstă veste uimì şi pe bogătan.

„Trei-decĭ de miĭ de fiorinĭ,“ dise el după câtăva vreme, punêndu-şĭ mânile in brêu, „asta-i aprópe de necreḑut.“

Dochia îşĭ puse mâna pe inimă şi dise: „Ḑĕu, poţĭ să mĕ creḑĭ, i a perdut, până ce nu sĕ făcuse ḑiuă. Iosif era ḑe pază in ţindă, şi a auḑit cum şĭ-a spus-o Domniĭ unii altora, când s'au dus.“

„Aşa — aşa,“ replică Lică după o tăcere lungă, „apoi nu-i nicĭ o mirare, că nu i-a mai priit aerul in Viena.

Dochia rîse in sine.

„Dar asta nu-i incă tot,“ şoptì apoi, „s'au mai intêmplat incă şi alte istoriĭ. Mĭ-e şi témă să-ţĭ spui — este grozav, dar de óre-ce Iosif a spus-o in auḑul lumiĭ — ş'apoi, veḑĭ bine, D-ta nu eştĭ vr'un fleac —“

„Spune de,“ zori Lică nerăbdător.

„Ḑice Iosif, că Măria-sa ar fi jucat la cele din urmă şi cu cărţĭ măzluite — —“

„Dară, dară! Cum să nu'“

„Aşa ḑĕu, Lică, este aprópe de necreḑut. Un Domn atât de mêndru, dar lumea e rea, aşa de rea.“

Lică Stănculescu irupse intr'un rîset răguşit.

„Frumóse lucruri sĕ mai aude de Măria-sa,“ făcù el. „Cărţi măzluite — décă aş putea să-l prind cu ele. Dar sĕ va feri, pare mi-sĕ, căcĭ ar ajunge in temniţă.“

„Pentru asta şi pentru alta,“ adause Dochia.

„Ho, ho, pré le spui şi D-ta!“

„Nu-s de la mine!“

„Ei, ce altele?

„Măria-sa este dator vêndut şi, ca să mai scape,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să mai rĕsufle, a iscălit pè nisce polițe pe cumnatusĕu, ér aceste polițe cu iscăliturile prefăcute le are un jidan, care suge și măduva din el. Chiar a venit in castel, mănâncă, bea și cere baniĭ sĕi, dela Măria-sa.“

„Hm, hm,“ făcu Lică dând de vr'o două orĭ din cap. Părea că vorbele Dochiei îi umpluse inima cu o straine nădejde, care-l inveselia așa de mult, în cât îl făcură recunoscător cătră purtătórea acestor veștĭ.

„Hai in casă,“ ḍise el prin urmare cătră dênsa, „să imbucĭ ceva și să beai o picătură, să-țĭ mai diregĭ inima.“

„Ba-tĭ fórte mulțămesc de dragoste,'ĭ rĕspunse Dochia. „Dar să-ți mai spui, ce am auḍit de la Iosif. Vĕḍut-ai mai adinéorĭ pe Domnul, care venise la Măria-sa.“

„De unde?“ ḍise el, „nicĭ că intreb de cele ce sĕ petrec in castel. După cum aud mai pe fie-care ḍi vine câte cine-va acolo.“

„Nu vorbesc de cei de pe aicĭ,“ făcù Dochia cu aer disprețuitor. „Ci de fratele Dómnei, de un bărbat mêndru cu barba négră, tocmai de acela, pe care l'a iscălit Măria-sa pe polițĭ.

„Ei și?“ ḍise Lică cu sprêncenile incruntate, căcĭ vĕḍuse prin sat pe acel Domn, cu care făcuse cunoscință, când cu arestarea sa. „Voiescĭ sĕ vorbescĭ de judecătorul din oraș.“

„Așa, de el voiesc să vorbesc,“ rĕspunse Dochia.

„Îl cunoscĭ — bine ḍicĭ — trebue să-l cunoscĭ de atuncĭ.“

„Ține-țĭ flénca,“ bonbănì el supĕrat.

„Ertare, nene Lică,“ ḍise Dochia pe când sburà ca un zimbet tainic peste fața ei, „am uitat, ca D-ta...“

„Tacĭ, de,“ o intrerupse Lică necăjit.

„Bine, bine, tac, dar atâta totușĭ trebue să mai auḍĭ, că Domnul judecător i-a dat atuncĭ aprópe ju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mĕtate din starea sa, ca să-şĭ scape cinstea Domnul de Ghiavahazi Măria-sa.“

„Banĭĭ mei, lua l'ar să-l fi luat,“ îşĭ ḑise Lică.

„Ei, dar ḑice Iosif, că nu s'au ajuns pentru ca sĕ rescumpere şi poliţele de la jidov.“

Lică îşĭ curăţi pipa, care sĕ stinsese intru aceea şi o puse in buzunarul sucmanului sĕu.

„Şi nu mai sciĭ, nimic,“ intrebà el apoi pândind.

Dochia clătinà din cap.

„Nimic!“ rĕspunse ea. „Iosif ḑicea că ar mai sci multe, dar nu ne-a mai spus nimic.“

Lică făcu semn cu capul apoi luà pe Dochia de braţ.

„Mĭ-ai adus un sac plin de veşti, ḑĕu mĭ-ai spus ciudate lucruri. —“

„No că nu-i dóră vr'un lucru mare.“

„Acum hai cu mine in casă, să-ţĭ dau un rachiu dulce, vr'un codru de pâine şi o bucăţică de slănină.“

Dochia voia să sĕ codéscă din nou.

„Hai de,“ ḑise el ingâmfat, „să nu creḑĭ că orĭcine ar putea să intre téma neséma la mine, şi că am obiceiŭ a pofti la un rachiŭ pe orĭ-ce trecĕtor.“

Femeea nu mai aşteptà altă poftitură, ci merse acum după Lică in casa lui.

Acolo nimenĭ nu era in aceea clipélă, dar pe vétră ardea un foc mare, respândind o căldură plăcută prin odaiă.

„Şeḑĭ colea jos,“ ḑise bogătanul arătând spre ladă dinaintea mesei celei marĭ de stejar.

Apoi merse la uşă şi o deschise.

„Fa, muere!“ strigà cu glas resunător.

„Dar lasă nene Lică, nu te mai osteni!“ ḑise Dochia, care sĕ aşeḑase modestă in apropierea vetrei.

Bogătanul nu rĕspunse nimic, ci bombănì numai in sine, şi după o lécă de vreme, écă că Ileana intră in odaiă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Lelea a fi in grajdurĭ,“ ḑise ea și intrebà că ce doresce neica.

„Adă o picătură de rachiŭ dulce și ceva de mâncat pentru Dochia,“ porunci Lică, „dar iute, căcĭ déca nu, te véd o miiă de dracĭ.“

Așa era obiceiul lui Lică. Injura, de câte orĭ poruncia ceva față cu streinĭ.

Ileana alergà iute pentru a indeplini porunca.

„Ce fetică curățică,“ ḑise Dochia urmărind pe Ileana cu ochiĭ.

„Hm, este féta Steulénului —“

„Ĭi merge bine aicĭ, ce bucĭ a pus, la tată-sĕu nu s'ar fi ingrășat așa.“

„Cred și eu, Dochiă! un calic ca el, trebue să fiă mulțămit, că póte trăi in lume.“

Apoi venì Ileana érășĭ aducênd cele cerute.

Dochia gustà din rachiu binișor, apoi mâncă din slănină, aruncând ieĭ colea câte o vorbă, pe care Lică nicĭ nu o lua in sémă.

In fine, după ce sĕ săturà, sĕ șterse frumos pe gură, apoi sĕ sculà ca să plece.

„Este vreme să merg, să va face nópte până-oi ajunge a casă,“ ḑise ea.

Lică nu o mai reținù.

„Mulțămesc pentru veștĭ,“ ḑise el luându-și ḑiua bună și-i dete un fiorin in mână.

Dochia nu voia să-l priméscă dintru intâiŭ, ḑicênd, că bĕutura și mâncarea ar fi fost de ajuns, dar totușĭ puse fiorinul indată in buzunar.

Lică, după ce plecase Dochia, sĕ puse la feréstră privind in amurgul și burhaiul serei. Astfel stete timp indelungat așa de cuprins de gânduri, in cât nicĭ nu luà in sémă, că Ileana intra mai de multe orĭ in odaiă, ca să véḑă de foc.

D'abia după ce sĕ intunecase de tot, tresări din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gândurile sale și cerù lumină. Gândurile, care i sĕ invêrtiseră acum in cap, erau așa de mărețe in cât, décă i-ar fi venit chiar in diminéța acelei ḑile, ar fi ḑis că-i nebunie gólă.

Vorbele Dochiei îi născociṭiseră un plan, pe care voia să-l urmărésca cu o statornicie de fer.

„Ve-ṭi vedea voi cine-i Licĕ și ce póte el cu banii sĕi, mojicilor și nemernicilor. Par' că i-a picat din cer gândul Floricăi, când și-a prefăcut numele in Isvanfi Florentina. — Ghiavahazi Istvanfi Laczi, óre nu s'ar potrivi acest nume de minune pentru mine. Și de ce nu! L'oi face eu pe . . . acum eram să ḑic cuscru . . . dar mai bine tac.“

Licĕ nu indrăzni a-și duce până la capĕt gândul sĕu.

VII.

Domnul de Ghiavahazi Măria-sa cu fiu-sĕu și cu óspele Domniei sale, Domnul baron de Rosenblüh, pogoraŭ drumul din castel pe care cădeau mereu fulgiĭ de zăpadă, pentru a se impreuna acolo cu soṭiĭ carĭ se adăpostiseră mai 'nainte.

„Dar drumul ăsta unde duce,“ intrebà după cât-va timp de tăcere Domnul baron de Rosenblüh, și arătà spre o calc bordată de braḑĭ care sĕ suia lin despre cealaltă parte.

„Drumul dinspre mal?“ intrebà Domnul de Ghiavahazi, care părea fórte posomorît, scuturându-și fulgiĭ, ce sĕ așeḑaseră pe blana sa.

Domnul baron de Rosenblüh dete afirmativ din cap.

„Este o parte din drumul satului,“ explicà Domnul Imre.

„A statului? Glumescĭ, nu vĕḑ de cât copacĭ și fulgĭ de zăpadă.

Acum Domnul de Ghiavahazi zimbì batjocoritor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aicĭ nu suntem la Viena,“ ḑise el, „casele sunt risipite, clădite după bunul plac al omenilor.“

„După plac, orĭ după voia sorţiĭ, unde le-a dat şi ca vr'un locşor de clădit!“ obiectà baronul Rosenblüh.

Rîse şi mai batjocoritor de cum rîsese Domnul Imre, ér Domnişorul Antal, tênĕrul Domn de Ghiava-hazi îi dete in glas.

Domnul Imre sĕ simţi atins.

„Sé vede că câmpul operaţiunilor D-tale nu s'a intins incă prin munţi,“ ḑise el cu ironie.

„Cum aşa — ce voiescĭ să ḑicĭ?“

Domnul Imre câtva timp îşĭ urmà drumul in tăcere.

„Creḑĭ că dintre sătenii noştri bogaţi ar voì să schimbe v'runul cu D-ta?“ ḑise el apoi.

„Ho,“ rîse Domnul baron increḑut, „pré mi te intrecĭ, Domnul meu.“

„Nicĭ de cum — pe câte miĭ preţuescĭ de exemplu pe cel mai bogat?“

Baronul nu rèspunse dintru intâiŭ nimic, ci împrăştià cu bastonaşul sĕu fulgiĭ de zăpadă de pe cetinele de brad.

„Hm, vor fi plugarĭ cu o stare de şéseḑecĭ, hai să ḑicem de opt-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ,“ ḑise el apoi ca in trécăt.

Domnul Imre sĕ oprì pentru un moment silind pe celălalt a face tot asemenea.

„Opt-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ?“ ţîfnì Imre cu vocea sa cea supţirică. „Décă vom mai merge incă ḑece minute pe acest drum înainte, ajungem la casele unui plugar, care, după preţuéla mea, are cel puţin o jumĕtatea de milion.

„Aş, asta nu-i cu putinţă.“

„Nu-i cu putintă ḑicĭ D-ta?“ intrebà Domnul Imre, pe când toţĭ impreună plecară inainte, „ţĭ-am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai spus iubite, că nu cunoscĭ imprejurările de pe aicĭ. Noi n'avem plugarĭ ca prin câmpie."

„Hm, aș dori să vĕd pe unul din acești plugarĭ," rise celălalt. „Sunt Uugurĭ?"

„Ba nu, din nefericire, sunt Românĭ," rĕspunse Domnul Imre, apoi intórse indată vorba ḑicênd: „décă vreai să veḑĭ, hai să mergem, căcĭ și așa n'am mai fost de mult la Licĕ. Să nu te aștepți însă la vr'o primire pré indatoritóre. Românul nostru este fórte sumeț, d'abia mĕ respectézĕ pe mine, cu tóte că-s solgăbirĕu."

Mutra batjocoritóre a Domnului baron era semn, că nicĭ el nu pré avea vr'un respect deosebit dinaintea Domnului solgăbirĕu.

După óre care timp, sosiseră pe plaiul in mijlocul căruia stetea casa lui Licĕ.

„Ean privesce imprejur," ḑise el. „Ce creḑĭ, ale cui sunt aceste câmpiĭ, fênațiĭ, peduri tóte?

„Dór nu vor fi ale plugarului de care vorbiseși? Asta ar fi o avere enormă."

„Și incă nu-i nimic," ḑise Domnul Imre „nimic îți spui eu, acest sătean intunecă pe mulți din starea mea."

„Starea nóstră," tușì Domnul baron.

„Bine ḑicĭ, am uitat de baronia D-tale," replicà celălalt, apoi arătând cu mâna imprejur urmà de grabă: „Colea peste acea padină sĕ intinde adevĕrata moșie a plugarului meu, are o mulțime de câmpurĭ de arat, fênațiĭ și o pădure, atât de mare in cât după lege și-a putut reserva dreptul de vênĕtóre."

Baronul de viță nouă nu rĕspunse nimic, ci sĕ mulțămì a da din cap.

Domniĭ o luară la picior și peste puțin ajunseră la pórta cea de lemn a caselor lui Licĕ.

Pórta era impodobită și dispărea aprópe sub cetinele de brad verde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Pare că voiesc să ne primésscă sĕrbătoresce,“ fontăi baronul, oprindu-sĕ și cufundând mânile in buzunarele mantalei sale.

Domnul Imre îi aruncà a privire plină de venin, care insĕ nu fù observată de celălalt, de óre-ce nu-și luase ochiĭ de pe casele sătĕnului.

„Ce bine ar fi décă te-ar primi dracul in iad, căcĭ acolo îți este locul,“ morăì Domnul Imre in sine.

Noul baron, cu obrăznicia propie a némului sĕu, mersese la pórtă și o deschisese de scârțăia in țițînele ei.

„Putem să intrăm,“ intrebà el pe muncitoriĭ din curte și fără a aștepta rĕspunsul, intrà in curte, urmat ca fără de voie de cei lalți doi.

Cânii săriră din căsuțele lor și incepură să latre trăgând de lanțurĭ, ér la una din ferestre sĕ arătà figura cea vênjósă a lui Licĭ.

Nu trecù mult timp și étă-l in curte pentru a saluta pe óspeții cei sosiți.

Purtarea sa nu era așa după cum prevestise Domnul Imre, căcĭ cu greu ar fi putut găsi cine-va un om mai politicos și mai prevenitor ca Licĭ, care insă tot o dată scia să-și dea preț.

„De când n'a mai dat Măria-sa p'aicĭ!“ exclamà el luându-și căciula din cap. „Mare cinste pentru casa mea, că veniți. Nu pottiți să intrați, că v'așĭ omeni cu dragă inimă.“

Dintru intâiŭ Domnul Imre nu voia să sciă nimic despre asta.

„N'am venit ca să-ți facem de lucru,“ ḍise el, „ci am dorit numai să aruncăm in trécăt o privire in curtea D-tale.“

„Ba, primim nenișorule,“ intrerupse baronul cu un aer protector. „De ne vei da ceva cald, ne va prinde fórte bine pe acest frig.“

„Este de tóte,“ sĕ adresà Licĭ cătră Domnul Imre, „fiă-mea Flóreă s'a intors de la Viena.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„De la Viena — dar' așa,“ îi tăià vorba baronul Rosenblüh, „dar ce a făcut acolo, a fost slujnică?“

Lică umflà din nări și sĕ uità cu dispreț la omul cu vorba cea próstă.

„Slujnică? Cum să nu,“ isbucnì el apoi necăjit. „La calicii din oraș, carî nicî ei nu au ce să mănânce, la Domnii cu pungile rupte. Nu, — fata lui Lică n'are lipsă de pânea altora.“

„Nu te supĕra nenișorule, am voit numai să întreb.“

Dar Lică incă nu putea uita de întrebarea baronului de Rosenblüh, pe care-l urî îndată din acéstă causă.

„La dracu,“ răcni el incă o dată, „ce închipuire îți facî de Lică Stănculescu, Domnule?“ și la aste sĕ puse mare și lat înaintea lui „fata lui Lică va avea mai mulți banî de zestre, de cât ai vĕdut v'ro dată în viéța D-tale.

Domnul de Ghiavalhazi Imre aruncà o privire triumfătóre asupra piticului, par' că ar fi voit să dica; „Vedî, Românii noștri sunt tarî și marî, sĕ uità cu dispreț la noi.“

Baronul de Rosenblüh era necăjit și gura sa, de altcum sprintenă, pare că amuțise acum.

„Intrați Domnilor,“ dise Lică mai domolit, „mî-a venit un pian din oraș, anume pentru Flórea, care scie să cânte pe el, de ți-e drag s'o audî.“

După asta merse cu pașî marî și legânându-și a lene trupul spre ușe, pe care o deschise dinaintea óspeților sĕi.

In odaiă era o masă întinsă cu felurite copturî pe ea. Dinaintea mesei stetea soția lui Lică, gătită de mama focului și 'n față cu ea o tênĕră domnișóră îmbrăcată și frisată după moda cea mai nouă, a cărei față ar fi fost frumósă, décă nu ar fi exprimat extremul grad de sumeție.

Tênĕra domnișóra nu era alta de cât Flórea, fiica lui Lică, care sĕ „cultivase“ la Viena.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Domnul baron de Rosenblüh, care intrase cel dintâiŭ după Lică sĕ uită uimit la domnișóra, care la venirea domnilor sĕ ridicase cu eleganță desĕvêrșită de pe scaunul ei. Nu s'așteptase la atâta pricepere din partea unei fete de țĕran român.

Dar uimirea sa atinse un grad și mai mare — și sĕ intinse peste toți cei presenți — când tênĕrul Domn de Ghiavahazi cu fața roșiă alergă la tênĕra domnișóră și făcù o reverință dinaintea ei.

„Domnișóră Florentină,“ dise el cu un glas care trăda confusiunea sa.

Și tênĕra damă sĕ făcuse ca para focului și mijise uimită ochiĭ.

„Domnule locotenent —“ șopti ea incet.

„Ce dracu!“ isbucnì Lică, după ce sĕ uitase mirat, dar cu óre-care bucurie la tineri, cari deveniseră din ce in ce mai confusĭ, „ai făcut și cunoscințe de domnișorĭ prin oraș?“

Acum și Domnul Imre, care sĕ uitase lung la Flórea, merse la ea și dise: „Ah, Domnișóra de Istvanfi . . .“

Să lămurim tréba. Lică trimisese pe fiă-sa in una din primele pensionate din Viena, unde erau fete din cele dintâiŭ familiĭ nobile din țéră. Directórea, care, despre o parte nu voia să sĕ lipséscă de banĭ cei frumoșĭ ai lui Lică, despre alta insă ca să nu jignéscă cumva pe fetele fudule de nascerea lor cea nobilă, din capul locului spusese Flórei, că trebue să-și maghiariseze numele, ca să tréca și ea de nobilă, prefăcênd numele ei cel cinstit după cum am avut deja prilej a o afla. Flórea, vanitósă ca tóte fetele in vêrsta ei, primise cu plăcere acéstă chimbare, căci îĭ plăcea pré mult a trece de baronesă. Pe acelașĭ timp sĕ afla și fata cea mai mică a judecătorului Domnul de Tüzfa, cumnatul Domnului de Ghiavhazi in pensionat. Cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

asta Flórea fusese adese-orĭ in casa Domnului de Ghiavalhazi, adică la mătușa Domnișórei Tüzfa. De acolo sĕ trăgea cunoscința ei cu tênĕrul și cu bĕtrânul boer.

Atât tatăl cât și fiul erau fórte surprinșĭ de a regăsi in Flórea Românului Licĕ Stănculescu, pe tênĕra Domnișóră de Istvánfi. Dar mai cu sémă Domnișorul de Ghiavalhazi, care cucerise deja inima Florentinei și sĕ mîhnise de năpraznica sa plecare, nu scia de uimire: să sĕ bucure, să sĕ intristeze de intêlnirea cea neașteptată. Flórea firesce, nu vorbise cu dênșiĭ nicĭ o dată de familia ei.

Insă amêndoi domniĭ erau cavalerĭ desăvêrșițĭ și sciură, in mod fin, să scape pe tênĕra damă din confusiune, dând tot o dată la cei lalțĭ explicările cuviincióse, ca sĕ scie și ei de unde le vinea cunoscința cu dênsa.

Licĕ sĕ simți fórte mândru și fericit, când audi, ce cunoscințe marĭ făcuse Flórea in reședința impĕrătéscă și era prin urmare fórte vesel.

Peste puțin tótă societatea era aședată imprejurul mesei și după ce Domnul baron de Rosenblüh gustase probele, pe care Licĕ le adusese din pivnița sa, căpĕtă un óre-care respect dinaintea Românului.

Nevasta lui Licĕ și Toderică, care in tot decursul stetuseră neobservațĭ la feréstră, sĕ simțiau rĕu în societatea cea nobilă și sĕ strecurară afară. Ileana nicĭ nu sĕ mai arĕta prin odaiă, căcĭ de când sĕ intorsese Flórea, n'avea să mai intre p'acolo. Nu sĕ cade, ḑisese Flórea, ca slujnicele să fiă la o laltă cu stăpânii și astfel posițiunea viitóre a Ilenei fusese decisă.

La o latură a odăiĭ era un pian nou de nouț, care nu sĕ potrivia cu cele lalte mobile grosolane de p'acolo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După cât-va timp mândrul tată provocă pe fiăsa să cânte ceva la pian, ér óspeții, firesce, să apucară îndată s'o róge ca să indeplinéscă dorința lor, de a auḑi arta ei.

Flórea nu aștéptă multă rugare. Să puse la pian și începuse să cânte cu precisiune dar fără sentiment o piesă de salon. Domnul de Ghiavahazi Antal alergase și să așeḑase în dosul scaunului ei pentru a-i întórce notele.

Bărbații ascultară cât ascultară la musica ce le făcea Flórea, dar apoi începură ér a vorbi, așa în cât nici nu luară în sémă, că musica încetă de o dată după un scurt timp, și că Domnișorul Antal și cu Domnișóra Florentina să adânciseră în o conversațiune ascunsă, în care întreprinḑétorul coconaș de bună sémă șoptea multe lucruri interesante fetei, care să înroșia din când în când.

La masă să consumase într'aceea o grămadă de vin și vorba ajunse la moșia lui Lică și la bogăția acestuia.

Asta-i plăcea bogătanului nostru, care nu lipsi a-și da vaḑa cuviincióșă, vorbind cu dispreț de calicĭ și dând Domnului de Rosenblüh a înțelege, că póte fi cât va voi baron, față cu bogatul Lică tot numai un nemernic va remânea.

După cât-va timp să sculară cei trei bărbați și eșiră — cu Lică în frunte — din odaiă, lăsând pe tinera părechiă singură.

Bătrânii merseră la grajdurĭ, carĭ erau mêndria cea mai mare a lui Lică.

Trecênd pe lângă șura cea mare, bogătanul nostru, ca și fără scop, deschise pórta din dosul căreia să auḑia sgomotul asurḑitor, ce făcea mulțimea de imblătitorĭ, pe carĭ îĭ arétă cu mândrie óspeților sĕi.

Domnul baron de Rosenblüh ḑise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Mare, fórte mare moșie. Trebue că ai grămădit multe bucate.

„Nu atâtea ca și de altă dată, dar, ar putea fi și mai multe,“ dise Licá ca și nepăsător, dar din ochiĭ sĕi lucea triumful in urma laudei, la care sĕ vĕdu ca și silit, Domnul cel strein.

Apoi merse insă la grajdurĭ unde Domnul baron de Rosenblüh érăși scóse o exclamare de admirațiune, când vĕdù cele douĕ șirurĭ de boi și vacĭ. Nicĭ Domnul de Ghiavahazi nu rĕmase mut, firesce, spuse și el câte-va cuvinte măgulitóre, dar lucrul i sĕ părea urîcios, tot o dată îl muncea și pizma.

Deja dinaintea primei vacĭ bălțate sĕ opri, Domnul baron, o pipăi și dise: „Frumósă vită, ce costă?“

„Șése-decĭ de galbenĭ, nicĭ o para mai jos,“ rĕspunse Licá cu un zimbet de satisfacțiune.

Mititelul baron sări in sus, îșĭ lovi mânile una de alta și strigà:

„Ce dicĭ? .... haste geselm ... șése-decĭ de galbenĭ! — și patru-decĭ sunt pré mulțĭ.“

Licá sĕ uità cu mirare la el.

„Nu vorbi Domnule, credĭ dóră că sunt un mincinos,“ dise el supĕrat.

Domnul baron de Rosenblüh mai pipăise intru aceea vaca și incepu:

„Să dicem patru-decĭ și cincĭ — patru-decĭ și șése,“ adause el după o micá pausă, „dar apoi cu atâta vaca e plătită, nu poțĭ da mai mult pe ea, décá nu voescĭ să ai pagubă.

Licá să uità érăși cu ochĭ marĭ la el, și dete apoi din cap, rîdênd tot o dată de strania poftă de tocmélă a micului om.

Acesta insă nu sĕ tulbura nicĭ de cum, ci reincepù la fie-care vită aceeași comedie, Licá trebuia să-i spuiă prețul, apoi baronul dedea érăși speriat din mânĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și oferi cel puțin cu o a treia parte mai puțin de cum era prețul adevĕrat.

La cele din urmă Lică-și perdu răbdarea.

„Ești tocmai așa de rĕu ca și un cirezar și incă unul din némul lui Iuda!“ strigà el.

Domnul de Rosenblüh sĕ simți jignit, își ridicà capul drept in sus și incepù să sbiere:

„Cum ai ḑis, nenișorule. Eu-s Domnul de Rosenblüh — mai ințeles frățióre — Domnul baron de Rosenblüh.

Un zimbet batjocuritor sĕ arătă pe fața lui Lică, care era aprópe gata să-i ḑică „calicule!“

Dar Domnul de Rosenblüh îi tăià de grabă cuvêntul.

„Va fi timp să mergem acasă, amice,“ sĕ adresà cătră Domnul Imre, gratificând pe Lică numai cu o privire disprețuitóre. „Mulțămim pentru buna primire,“ ḑise cătră el, „suntem datorĭ cu ceva?“

Asta totușĭ era pré, pré gros. Lică nicĭ nu sĕ mai putu stăpânì, ci boncănì brutal!

„Slavă Domnului mai am atât ca să omenesc pe un pitic calicos.“

Urmarea fù că Domnul de Rosenblüh aruncà o privire disprețuitóre asupra lui Lică, apoi sĕ intórse și părăsi grajdul cu pașĭ de barză.

Lică trimise un rîset batjocuritor in urma lui și sĕ intórse apoi cătră Domnul de Ghiavalıazi, care in tot decursul acestei scene stetuse in cea mai mare perplexitate și-și țeselase de nenumĕrate orĭ barba cu degetele sale.

„Iartă cocóne,“ ḑise Lică cu ton indatoritor, „dar omul nu este stăpân pe firea sa, față cu un chiorăiamațe, ca cel care plecà.“

Măria-sa tușì incetinel.

„N'ai de ce-ți cere ertare,“ ḑise el trăgĕnind și ridicà mâna in semn de ferélă, „ar fi ca eu să te imbunez pentru purtarea cea necuviinciósă a cunoscutului meu.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Licǎ rîse puțin.

„Sǎ am ertare cocóne,“ isbucni el apoi fără sfială, „dar nu ți-ai ales un cunoscut pré bun.“

Domnul Imre tușì din nou. Avea o simțire ca și când sǎ-l înghițǎ pământul de rușine, și-i vinea fórte rĕu, cǎ era dator a sĕ explica cu plugarul cel infumurat.

„Domnul de Rosenblüh altcum este un om de lume,“ ḍise el acum nehotărît, „numai —“

„Sǎ-ți spui drept,“ îl întrerupse Licǎ și puse mâna sa cea dréptă pe brațul lui, „eu unul nu mi l'așĭ fi ales de prieten, îmĭ pare ca un beliitor de ómenĭ, care nicĭ el n'are ce mânca.“

Domnul de Ghiavahazi Imre ar fi dat mult, décă ar fi putut scăpa de Licǎ, și mai cu sémă de vorbele lui. Dar Românul nostru după ce bĕuse, mai avuse și supărarea cu ovreiul, decĭ nu-șĭ mai putu stăpâni limba, astfel nu numai cǎ injura pe baronul de viță nouă, ci mai voi sǎ scie de la Domnul de Ghiavahazi Măria-sa, ce și cum și câte tóte despre el.

„Nicĭ nu este cunoscutul meu,“ ḍise Domnul Imre pentru a-șĭ mai face mână bună cu Licǎ.

„Cu tot venitul, omul mai are câte o dată lipsă de banĭ, și așa . . .“

Dar tăcu făr' de veste, căcĭ simțì cǎ orĭ-ce ar fi ḍis l'ar fi încurcat și mai tare.

Licǎ îi aruncase însĕ o privire fulgerătótre, și judecând după zimbetul viclean, care sĕ arĕtà pe fața sa, nu-i era neplăcut cǎ venise vorba despre asemenea lucrurĭ.

„Sǎ nu te mai pui cu ticălosul, cocóne,“ ḍise el apoi confidențial și lovì pe Domnul Imre pe umĕr așa în cât tresărì. „Décă este vorba de“ — aicĭ făcù semnul cum sĕ numĕră banĭ — „mai trăiesc și Licǎ, înțelesu-m'ai?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Domnul de Ghiavhazi Imre trase cu urechia și aruncà o privire intrebătóre asupra Românului.

„Ce vreai să ḑicĭ?“

„D'apoi, ce póte unul ca ăla, Lică o póte de ḑece, ba de o sută de orĭ. Când vei avea vr'o dată lipsă de o sumă mai mare, lasă-te numai pe mine “

La acéstă neașteptată descoperire sĕ vĕrsă o raḑă de bucurie nespusă din ochiĭ Ungurului, dar pré era om de lume, de cât să fi dat pe faţă emoţiunea sa.

Făcù decĭ un semn de apĕrare și ḑise cu ton rece, că nu crede să ajungă vr'o dată in o stare ca să aibă lipsă de ajutorul bogătanului.

Dar Lică scia ce scia și din ale lui nu eșia.

„Cum ei poftĭ, cocóne,“ rĕspunse decĭ nepăsător, „eu ţĭ-am voit binele, dar baniĭ mei nu-i dau nimenui cu sila. —

După ce Domnul Imre și cu fiu-sĕu îșĭ luaseră ḑiua bună și plecaseră promiţênd că vor reveni cât mai curênd, sĕ puse la masă și incepù să bea.

Era vesel și bine dispus și trăgea cu ochiĭ Florentinei.

Asta la cele de pe urmă nu mai scia ce să ḑică și nu scia ce să facă, când sĕ sculă Lică cu paharul in mână și merse in douĕ părţĭ la ea provocând-o să inchine cu el.

„Dar in sănĕtatea cui,“ intrebă tênĕra damă, care observa cu neplăcere urmele de beţie la tată-sĕu.

„In sănĕtatea cui, tu próstă. In sănĕtatea ginerelui, firesce!“

„A ginerelui?“ bîlbăi fata și sĕ inroși de sĕ făcu ca para focului.

Lică clinti din ochĭ cu isteţie.

„Cine va trăi, va vedea, coconiţă dragă,“ rise el apoi și-și umplu paharul din nou pentru a-l goli indată.

„Dar ce ai tată, ce rîḑi așa?“ făcù tênĕra damă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și țipă tare, când Lică îĭ cuprinse talia și o strînse de peptul sĕu. —

Casele lui Lică erau aprópe ingropate in zăpadă.

In ḑilele și nopțile din urmă ninsese necurmat și poenile, precum și pădurile erau acoperite de un strat gros de zăpadă.

Casele lui Lică in costumul lor cel alb erau mai imposante, ca orĭ-când, ér ferestrile impodobite cu floricele de ghiață erau cea mai bună dovadă că nu sĕ cruțase lemnele, pentru a produce o căldură plăcută prin odăi.

Jur imprejurul curțiĭ, slugile in ajunul Crăciunului măturaseră tot frumos, așa in cât zăpada rânită era ca și un meremet, o intăritură a caselor.

Din hornul cel mare eșia un fum gros și un miros plăcut de friptură sĕ simția până tare departe.

In curte era tot liniștit.

Urmele care duceau de la case pe drum in jos arătau, că. Lică cu nevasta și cu fata merseseră la biserică. Slugile și slujnicile sĕ profitaseră insĕ de absența stăpânilor și ședeau jur imprejurul vetrei din odaia lor.

In bucătărie stetea Ileana cu bucile roșiĭ, pe care sĕ oglindea focul cel mare ce ardea pe vétră. Dar de și fata tinerică sĕ bucura de tóte frumsețile vêrstei sale, totuși nu sĕ arăta nicĭ un pic de voie bună pe obrazul ei.

Nicĭ Toderică, care stetea rĕḑĕmat de scrin și care sĕ uita mereu să véḑă, décă nu vine cineva să dea peste el in bucătărie unde n'avea ce căuta, nicĭ el nu arăta o față veselă.

Amândoi vorbiră puțin impreună.

Ileana avea de lucru in cât nu scia unde-i stă capul, căcĭ astăḑĭ in ḑiua dintâiă a Crăciunului era mult de făcut in casa lui Lică. Stăpânul voia să sĕ arete dinaintea slugărimei că e cu dare de mână. Era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

deci hotărît, că fie-care ins, care ședea adi la mésa sa, să pótă sĕ mănânce și sĕ bea după pofta inimei sale.

Toți servitorii, mai cu sémă cei mai bĕtrâni, carĭ sciau obiceiurile stăpânului, erau plini de o veselă așteptare. Ileana insă care avea să pórte singură tótă bucătăria, căci stăpâna sĕ dusese la biserică, avea astădi mai mult de lucru ca orĭ și când.

Vétra era mare dar și trebuia să fiă, căci la un „găzdășag“ atât de mare, precum era acela a lui Lică, era mult de fert in fie-care di atât pentru ómenĭ cât și pentru vite. Căldările cele marĭ de aramă, in care clocoteau pe fie-care di ferturile, erau cea mai bună dovadă despre acésta.

Astădi insă d'abia era loc destul pe vétra cea mare pentru căldărĭ, tingirĭ și óle, căcĭ afară de șuncĭ și de verze séu curechiŭ sĕ mai găteau și fel de fel de ferturĭ, fripturĭ și cocăturĭ, de-ți lăsa gura apă, la miresmele cele poftitóre.

Ileana decĭ n'avea vreme să rĕspundă câte o vorbă la intrebările și spusele flĕcăului. Dar cu ce dragă de inimă ar fi stat cu el de vorbă, ca să-i spue de greutatea ce-i apasă sufletul ca de vr'o lună de dile.

De când sĕ intorsese Flórea „domnișóra“ cum îi dicea toți, de la pansion, sĕ schimbase tóte prin casă și prin acéstă schimbare Ileana avù să sufere mai mult de cât toți.

Mai intâiŭ Flórea o scosese de tot din posițiunea ei de copilă de casă, pe care o cuprinsese, așa ca pe jumĕtate, căcĭ pe când mai nainte îĭ era ertat Ilenei să cósă séu să tórcă in odaiă, acum trebuia să stea printre slugărime, ceea ce o durea pré mult pe sĕrmana fată, căcĭ slugile și slujnicile sĕ foloseau de acest prilej bine venit pentru a-și bate joc de ea, mai pe ascuns, mai pe față, după cum scia și putea fie-care.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Toderică vĕdù pré bine ce nedreptate i sĕ făcea ibovnicei sale, dar bietul de el nu pré avea trecere in casa și curtea tatăsĕu și nu putea să ajute Ilenei. Afară de asta, in vremea de pe urmă, sĕ vĕdură destul de rar, de și ședeau sub unul și acelaș coperiș, ș'apoi fata era delicată de inimă; nu voia să mai ingreueze sufletul ibovnicului cu tânguirile sale. Când vr'o dată nu mai putea să rabde și sĕ plângea cu ochiĭ lăcrămațĭ către Toderică, atunci acesta sĕ rĕsti către slugĭ și dete mai mult de lucru ca de obiceiŭ slugilor batjocuritóre. Dar nu le putea spune de ce, căcĭ dragostea sa trebuia să rĕmâiă incă in taină și slugile îșĭ vĕrsau amarul cu atât mai mult asupra Ilenei.

Apoi și Flórea îĭ era protivnică. Toderică sĕ nimerise o dată de față, când acésta ceruse ca s'o slugărésca. Auḑind acéstă cerere nu sĕ mai putuse răbda și spusese surorei sale vr'o câte-va, de era să-șĭ ésă din fire „cuconița,“ care nu cresta pe frate-sĕu mai mult ca pe o slugă. Ea sĕ plânsese cu ochiĭ lăcrămațĭ către tată-sĕu, ér ăsta infruntase pe Toderică.

„Ce te amestecĭ tu unde nu-țĭ ferbe óla. Să fiă bună bucurósă Ileana, că scapă de lucrul din grajd, și póte să slugărésca o ființă atât de frumósă precum este Flórea.“

„Dar pe mine mĕ slugăresce cineva?“ intrebase Toderică. „Ce ai ḑice tată dĕcă juganul tĕu cel bălțat s'ar prăpădi de neingrijire și Ionică ar ḑice: d'apoi, n'am avut vreme, am trebuit să șterg cismele lui Toderică și să-l peptăn in cap, că s'a moderat.“

Dintru intâiă Lică făcuse nisce ochĭ marĭ, dar apoi incepuse să rîḑă cu muget și intrebase pe Toderică, ce crede că el ar fi așa de plăpênd ca și Flórea.

„Slavă Domnului că nu-s o momiță ca și ea,“ rĕspunse Toderică, „mĭ-ar fi rușine să fiu așa de im-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

popoțonat — poți să faci cu banii D-tale ce vei voi, dar tot ar fi fost mai bine, déca ar fi invețat Flórea cum să umble cu furca, de cât să zîrgănéscă tótă ḑiuliṭa la pian — cât va trăi nu va eși din ea o sdravănă muiere de plugar.“

La asta risese Lică și respunse că nu va spune unui măgar ca Todorică ce a pus in gând cu Flórea.

In urma acestei dispute intre tată și fiu Ileana scăpase de slugărirea Flórei, dar dobêndise intr'ênsa o dușmană neimpăcată, care sĕ profita de orĭ-ce prilej, să-și rĕsbune de ocara indurată.

Toderică vedea asta, dar nu putea face nimic impotriva surorei sale, care de o dată era stăpâna tuturor, cu tóte că nu făcea alt nimic de cât zirgănia tótă ḑiuliṭa la pian.

„Sĕ spariă vrăbiile și vacile — și le séca laptele de urâtul ei zîngănit,“ ḑicea flĕcăul in sine și serĕșnea, când vedea vr'o dată că sĕ neindreptățesce Ileana.

Sub asemenea imprejurări, firesce nicĭ fața lui Toderică nicĭ a Ilenei nu puteau fi vesele, nicĭ pline de bucurie, vorbele pe care le preschimbau acum in bucătărie.

Ileana nu sĕ plângea ca să nu supere pe flĕcău și mai tare de cum era; acesta insă scia pré bine cum steteau lucrurile și incepù de sine a sĕ plânge de imprejurările cele rele și mângăia pe fata.

„Sciĭ ce, nu mai póte rĕmânea așa,“ ḑise el după un óre care timp, care le trecuse la amêndoi cu gânduri și chibzuelĭ, „căcĭ am muri de mâhnirea și de inimă rea.“

Ileana suspină.

„Crede-mĕ Toderică,“ ḑise ea apoi fără a sĕ opri din lucrarea ei, „că am pĕcătuit dându-ne amêndoi in dragoste.“

„Taci nu mai spune,“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ba trebue să-ți spui, că eu n'am nicĭ o nădejde de a fi vr'o dată soția ta?“

„Și de ce să n'aibĭ nădejde?“ sĕ incruntà Toderică. „Nu sunt om in tótă firea mea, ér tu nu eștĭ fată sdravĕnă?“

„Dar ce să facem Toderică, ce să facem?“

„Nuntă să facem Ileană,“ rîse flĕcăul cu vechia sa veselie și aplecându-sĕ de grabă sărutà pe fata, care turna untură peste gâsca ce stetea in frigare d'asupra picătorului.

Ileana tresări așa incât era mai să arunce gâsca in jăratic.

„Cum m'ai speriat,“ bîlbăi ea și incepù să învêrtéscă din nou gâsca, „dar décă ne-ar fi vĕḑut cineva?“

„Ș'apoi, ce rĕu ar fi fost,“ replicà flĕcăul, care părea a fi prins de o dată un straniu curagiŏ. “Sciĭ la ce mam hotărit chiar acum?“

„Ș'apoi la ce?“ făcù Ileana.

Toderică insă fără a lua in sémă aperările și țipetele Ileanei o cuprinse de mijloc și o trase la sine.

„Ascultă-mĕ, fa,“ șopti el, „décă nu vom prinde la inimă, apoi mai curênd ne vom face ângerĭ in cer, decât o părechiă de ómenĭ aicĭ pe pămênt.“

„Ce vreai?“ ḑise fata străduindu-sĕ a scăpa, „dór nu —“

„Ba da, mĕ voi mărturisi tatei ḑaḑĭ orĭ mâne, cum va fi și prilejul, da, asta vreau, și sĕ va face, să nu mĕ ajute — . . .

Ileana îĭ astupa uimită gură cu mâna.

„Pentru Ḑumneḑeu nu te jura, dargul meu,“ strigà ea. „Am da amêndoi de vr'o pacoste.“

Toderică suci din cap și trase pe Ileana cu o silnicire dulce și mai aprópe de sine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Sciĭ ce, fa,“ ḑise el cu glas domol, „eu cu capul meu cel prost, cred că Dumneḑeu trebue să ne ajute. Nu póte fi pĕcat décă să iubesc douĕ suflete, cum ne iubim noi!“

„Dar tată-tĕu Toderică,“ sĕ văita Ileana, „adă-ţĭ aminte de tată-tĕu cel bogat. Nicĭ o dată nu sĕ va invoi el, ca să ne luăm noi amêndoi.“

„Voi incerca dară să-l intreb?“ Apoi lăsând pe Ileana îl arăta cu ochiĭ strălucitorĭ braţele sale.

„Ean uită aicĭ, fa,“ ḑise el, „décă nu va voi tata care cumva, am aicĭ doi fĕrtaţĭ credincioşĭ, carĭ îmĭ vor ajuta, ca să-mĭ câştig pâinea cea de tóte ḑilele. Mai bine trăiesc cu inima veselă fericit cu tine, de aş mânca numai mămăligă gólă, de cât in bogăţie şi cu nemulţămire in suflet! apoi nicĭ nu sciu cum şi ce, dar pare că in casa asta nu mai este mila lui Dumneḑeu —“

Sĕ opri din vorbă, căcĭ dinaintea curţiĭ sĕ auḑia pocnete de biciŭ şi zărgănit de clopoţele.

„Dómne Isuse Christóse,“ tresăltă Iléna, „sĕ intorc de la biserică şi eu am perdut vremea cu tine.“

„Nu te teme,“ o mângăiă flĕcăul, „Dumneḑeu ne va fi intru ajutor, rógă-te la el, până ce voi fi la tată-meu.“

„Pentru Dumneḑeu,“ strigă Iléna, „lasă-te mai bine, îmĭ este ca şi când ar veni o nenorocire, nu mai am astêmpĕr décă nu-mĭ făgăduescĭ. —“

„Nu,nu,“ o intrerupse Toderică, „o dată tot trebue să sĕ sfîrşască cu noi —“

„Te rog, ah indură-te Toderică —.“

„Na, na şi na —,“ flĕcăul o sărută, „acum am curagiu şi, indată ce tată meu va face o faţă bună, voi vorbi cu el; trebue să-mĭ vĕrs focul ḑĕu lui Dumneḑeu, trebue.“

Repetarea pocniturilor ḑe biciŭ îl intrerupse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Numai acum să nu ne véḑă impreună,“ șopti Ileana speriată, impingênd pe flĕcău pe ușă afară. „Du-te cu Dumneḑeu, dragul meu!“

Toderică îĭ făcù semne incuragiătóre și grăbì in curte unde servitoriĭ sĕ pregătiau a deschide pórta cea mare, ca să intre sania.

Dar cel care venea nu era Lică, precum creḑuseră Toderică și cu Ileana, ci Domnul de Ghiavahazi Imre, Măria-sa.

Toderică sĕ uimì așa de tare de visita neașteptată și neobicĭnuită, încât pentru primul moment uità chiar să dea bineṭe, așa încât Măria-sa trecù neintêmpinat de el dinaintea lui in interiorul curṭiĭ.

Venindu-și apoi in fire și alergând in urma sănii, Măria-sa sĕ pogora din ea, ér vizitiul impreună cu o slugă deshămau căiĭ.

„Mulṭămesc, mulṭămesc,“ ḑise Măria-sa prietenos și sĕ sprijini pe brațul ce-i intinse flăcăul.

Apoi trecù cu pașĭ grăbiṭi prin curte și intrà in tinda casei unde dete cu piciorul ingheṭat de vr'o câte-va orĭ pe podélă.

„Ce ger afurisit,“ ḑise cătră Toderică care-l urmase și care sĕ oprise dinaintea lui zmerit, cu căciula 'n mână, „eram să ingheṭ pe drum.“

Ḑicênd acésta sĕ cutremurà de frig și privi cercetând imprejur.

„Unde este gazda?“ intrebà el.

„La biserică, cocóne.“

„La biserică?“ făcù Domnul de Ghiavahazi trăgênd cuvintele. „Ah ce pĕcat, dar mĭ-aș fi putut o gândi. Hm, lipsi-va multă vreme?“

Toderiă dete din umerĭ ḑicênd, că nu póte sci, dar crede, că tată-sĕu sĕ va intórce cât de curênd.

„Așa, așa, eștĭ fiu-sĕu,“ ḑise coconul indurător. „Dar ṭi-ai ales un tată bogat.“ Tot o dată sĕ incercà a rîde de ástă glumă, dar nu isbuti,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoi își ridică nasul și trase mirosul cel bun, care eșia din bucătărie.

„Hei, hei,“ făcù el mergênd cu Toderică prin tindă innainte, „și nasul simte, că sĕ află la bogătanul Lică.“

Ajungênd la pragul ușei de la bucătărie, care era deschisă, sĕ opri acolo și privì inlăuntru.

Ileana tresărì la sgomotul pașilor și sĕ intórse sĕ véḑă cine a venit. Vĕḑênd pe un Domn strein dinaintea ușei, și recunoscênd mai pe urmă pe boer sĕ sfii și mijii ochi.

Dar și boerul sĕ speriă la acéstă revedere năpraznică a fetei, care deja atuncì când cu hora făcuse o intipărire atât de adêncă in sufletul sĕu.

„Leită, sleită mumă-sa,“ șopti el cu buzele tremurânde și intórse apoi ochiĭ sfiițĭ érășĭ spre fată, ca și când s'ar fi temut, că in aceeașĭ clipélă va ridica mânile afurisind asupra sa.

Dar de unde să sĕ fi intêmplat asemenea lucru? Iléna urmà a ținea ochiĭ mijițĭ. Nicì o dată nu fusese lămurită despre partea ce avuse coconul Imre la nefericita sórte a mume-sei. Ce-i drept, pe atuncì sĕ vorbiră multe despre asta, pomenindu-sĕ fórte mult numele Măriei-sale.

Dar de atuncì trecuseră mulțĭ anĭ, și nu sĕ mai vorbea de faptul grozav, dinaintea Ilénei cel puțin nu, ér dênsa fusese atuncì pré tênĕră de cât să fi putut ințelege ceva

Era numai sfiită dinaintea Măriei-sale, care o găsise in mijlocul muncei, dar nicĭ un glas intern nu-i șoptea că stă dinaintea adevĕratului ucigaș al mamei sale. Resimția numai un respect mare dinaintea coconului.

Recunoscênd Măria-sa cum că fata nu avea sciință despre trecut, rĕsuflă mai ușurat și-și ridică érășĭ ochiĭ spre ea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu cât sĕ uita mai mult in faţa cea curată a fetei, cu atât mai mult credea a revedea pe muma ei, pe care o iubise cu mulţi ani mai nainte. Fie-care trăsătură a feţei celei gingaşe era de o uimitóre asemĕnare cu reposata şi, décă n'ar fi sciut, că Reveica de mult deja dormea in curtea bisericei sătescĭ, n'ar fi putut crede nicĭ o dată, cum că natura póte să sĕ repeteze in mod atât de ademenitor. Iléna sĕ presenta in adevĕr ca o transfiguraţiune a reposatei. In peptul sĕu sĕ deşteptà un simţ, pe care nu l inţelegea nicĭ chiar insuşĭ el; i sĕ făcea pentru momente, ca şi când ar trebui să aducă la loc, ceea ce greşise faţă cu muma ei cea nevinovată.

Căutà mult timp şi tăcut la fată, ér căutarea sa trebue să fi fost stranie şi neobicĭnuită, căcĭ Iléna miji érăşĭ ochiĭ şi sĕ inroşi.

Astfel un óre-care timp devenì tăcere printre ei; era ca şi când ar trece un ânger p'acolo atingêndu-sĕ cu degetele moi de inimă impetrită a bărbatului sătul de viéţă.

Toderică insă nu putea avea pricepere pentru mişcările cele neobicĭnuite, care sĕ porniseră in inima boerului. El iubea pe Iléna cu atât foc incât nu putea suferi, ca vr'un bărbat să sĕ uite altmintrelea de cât cu nepăsare la ea. Era decĭ revoltat in cât nicĭ nu-şĭ putù stăpâni nedumerirea, care sĕ anunţa prin o nelinişte vĕdită, prin tusete secĭ, ér' la cele din urmă, vĕdêndu că boerul cu tóte astea nu-l ia in sémă, îl intrebà, că n'ar voi mai bine să aştepte pe tată-sĕu in odaiă.

Domnul de Ghiavahazi Imre tresări din cugetările sale şi aruncând incă o ultimă şi lungă privire pe fata cea nevinovată, sĕ intórse spre odaiă.

Işĭ simţia inima altfel, pare că era mai curată ş'apoi duiósă, cum nu-şĭ aducea aminte să fi fost vr'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată. Ar fi voit să sé róge de ertare dinaintea fetei de păcatul, ce-şĭ făcuse cu muma ei. Dar înţelese, că ar vătăma nevinovăţia fetei, décă ar indeplini cererea cea ferbinte a inimei sale.

Suspină decĭ una cu amar şi sé luá după Toderică in odaia lui Lică.

După ce intrase acolo şi când sé găsi singur, induioşirea sa perì cu iuţéla fulgerului şi fruntea i sé încreţi a grije şi nelinişte.

Cu braţele încrucişate pe spate măsura necontenit odaia cea mare in sus şi 'n jos, gândindu-sé la sórtea sa şi la cele ce-i va aduce viitorul apropiat.

Boerul era superstiţios ca toţĭ jucătorĭ de cărţi, am putea dice ca toţĭ Ungurĭĭ, şi nu i sé părea semn bun, că nu găsise pe Licá a casă.

Décă insă nu-l ajuta acesta, décă-l refusa — unde era să ajungă.

Baronul de Rosenblüh, afară de cele ce i sé cuveneau lui pentru hârtiile plastografate, ce sé aflau la el, mai avea acum să ia o sumă de bani ce-i câştigase 'n cărţĭ, pe lângă banĭĭ pe care Domnul de Ghiavahazi îşĭ vênduse tot ce mai poseda cumnatului séu, judecătorului, ca să plătéscă cu ei tot ce era dator.

Acesta i dase o sumă indoită pre cât valora tótă averea sa.

Lucru grozav — nu numai acei banĭ erau perduţĭ in joc de cărţĭ, dară incă şi alte sume, pe parolă de onóre.

Boerul tresări gândindu-sé la posibilitatea, că Lică nu-i va da suma, ce voia să céră de la el.

Nu, la acéstă posibilitate nu putea să sé gândéscă; ar fi nebunit, décă Lică l'ar fi refusat.

Boerul sé opri dinaintea unui parsechiŭ ferecat şi inchis cu un lăcat mare. De bună sémă aicĭ îşĭ păstra bogătanul banĭĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Coconul Imre suspină și lovì au degetul intors in parsechiŭ, ca și cum ar fi fost un vrăjitor și in stare de a deschide prin simpla atingere ușa bogățiilor.

Déca ar fi avut ceea ce era 'n parsechiŭ ar fi putut rescumpĕra hărtile plastografate și plăti datoria sa de onóre cătră baronul Rosenblüh, ba i-ar mai fi și rĕmas ceva, ca să trăiască vr'o câți-va anĭ.

Dar de unde să-i dea Românul toțĭ banĭ gata, pe care-i avea acolo?

Din respect cătră Domnul „solgăbirĕu“ s'ar fi indurat póte Lică să-l imprumute cu vr'o milă, douĕ de fiorinĭ, — nimic mai mult.

„A fost o nebunie din partea mea, că am venit aicĭ. N'am să mĕ aștept de cât la o umilire grozavă.“

In acest moment intră sania lui Lică in curte și peste puțin veniră el și cu Flórea in odaiă.

Lui Lică i spuse deja Toderică de sosirea boerului.

Lică sĕ imbrăcase astădĭ cu vestmintele sale cele mai bune, și sucmanul cel lung incheiat de sus până jos cu bumbĭ de aur, îl făceau și mai arătătos ca de altă dată.

Nevastă-sa rĕmăsese afară, câud audise ce boer mare îĭ astepta in odaiă. Nu este de nasul ei, dise femeea cea simplă, și afară de aceea avea o ură ascunsă impotriva boerului, nicĭ ea insăși nu sciă de ce.

Lică insă primì cu multă bucurie pe boer, apoi incepù indată să strige și să injure, de ce-l lăsaseră pe cocon fără vin.

Apoi fără a luà in sémă protestările boerului, strigà pe Toderică și-i porunci sĕ aducă douĕ sticle din cele cu pecetie galbĕnă și să nu uite nicĭ de păhare.

„Am dis să aducă din cel mai bun,“ dise el apoi cătră boer.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dar de ce atâta ostenélă,“ replică la asta Domnul de Ghiavahazi, care până atuncea îşĭ dase silinţa a măguli pe Flórea, care in adevĕr era fórte frumósă in paltonul de catifea négră, cu lanţul cel gros de aur şi cu pălăria cea minunată făcută după ultima modă.

„Nicĭ o ostenélă,“ rĕspunse Lică, „trebue să omenesc după cuviinţă pe un óspe atât de rar“

Apoi sĕ aşeḑaseră cei trei la masă şi după ce sĕ adusese vinul, începù boerul sĕ povestéscă cu cea mai veselă faţă de pe lume, ba să gluméscă chiar, aşa in cât nimenĭ n'ar fi cunoscut, că acest om atât de amabil in acest moment, era copleşit de grijile cele mai amare.

Spuse şi glumì de câte tóte, dar numai de adevăratul scop al venirei sale nu vorbì nimic. Lică insă-l pătrunse şi cu cât sĕ ferea boerul mai mult de a pomeni, un cuvênt măcar despre afacerea, de care-l durea inima, cu atât mai indrăcit zimbia Lică in sine, când sĕ vedea neobservat; îşĭ putea pré bine gândi, ce trébă adusese pe boer in casa sa.

In sfêrşit, după ce chinuise pe boer din destul făcù Flórei semn din ochĭ, să plece.

„Trebue să desbracĭ rochia ta cea nouă de nouţă,“ ḑise el, vĕḑênd că fata nu vrea să inţelégă semnul sĕu, „ar fi pĕcat de acei marĭ de banĭ, décă ai strica-o.“

Flórea sĕ ridică cu faţa dispreţuitóre.

„Of, nu vocsc să vĕ tulbur, nu, nicĭ de cum,“ şi tot o dată rîse a milă despre necuviinţa tată-sĕu, „ertare Domnule, décă conservaţiunea mea cea nedorită te-a impedecat atât de indelungat.“

Boerul protestă cu foc, dar totuşĭ i părù bine când vĕḑù uşa inchiḑêndu-sĕ in urma tinerei dame.

Acuma după ce rĕmase singur cu bogătanul, trebuia să sĕ hotăréscă lucrul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Inima boerului era mai să-i stea de emoțiune ér buzele i tremurau.

Licâ sĕ aședase pe scaun și-și intinsese piciórele. Mânile și-le impreunase peste pântece ér aripile sucmanului le arumcase peste brațele sale așa in cât atêrnau aprópe până pe podélă.

Acum aruncà o privire intrebătóre asupra boerului și dete greoiŭ din cap.

„Iți apasă ceva inima, cocóne," începù el, „vèd bine că-i așa."

„Da, așa-i," bîlbâi Domnul de Ghiavalhazi Măriasa — „dară —"

„Nicĭ un dară cocóne, spune verde! Décă Licâ îți póte fi de vr'un ajutor, indată-ți va ajuta."

Privirea aplecată spre pămênt a baronului sĕ ridicà cu expresiunea de bucurie.

„In adevĕr, prietine," dise el, „D-ta poți sa-mĭ ajuți și incă să mĕ scoți din mare necaz, décă te va lăsa inima."

Licâ dete din cap expresiv, ca și când ar fi voit să dică, că sciuse indată, pentru ce venise boerul. Apoi sĕ sculà și merse cu pași lați spre colțul odăii, unde sĕ afla parsechiul cel ferecat.

Din bùzunarul ciórecilor scóse o cheiă pe care o puse in lăcat și o intórse încât sĕ deschise cu un pocnet mare. Apoi depărtà drugile de fer de la ușă și o deschise opintindu-sĕ, căcĭ era grósă și fórte grea.

Boerul nu sĕ mai răbdase pe scaunul sĕu; sărise in sus și privea acum cu ochĭ lăcomĭ la pungile și mototólele de bancnote grămădite in parsechiŭ.

Licâ sĕ uità un moment cu drag la fața de jumĕtate lacomă a celuilalt, căcĭ nimic nu-i făcea mai mare bucurie și plăcere de cât décă sĕ mira lumea de banii sĕi, căcĭ banul era Dumnedeul sĕu.

Apoi sĕ intórse cu o căutătură nepăsătóre și in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trebà, cu ce sumă ar putea să scape pe boer din nĕcazul lui momentan.

Ungurul căscà de vr'o câte-va orĭ gura, fără a putea scóte un son măcar.

„Mulți bani — am lipsă de mulți bani, dise el in sfêrșit cu glas inecat.

Peste fruntea celuilalt trecù un nor de supĕrare, care dispărù insă de grabă.

„Tot una, Domnule,“ dise el apoi, „Lică Stăn-culescu nu cade din o singură lovitură, fiă cât de aspră. Cât vreai să aibĭ, ca vr'o miiă, orĭ chiar vr'o douĕ miĭ de fiorinĭ?“

Boerul suspinà și-și șterse fruntea cea scăldată in sudorĭ cu batista sa.

„Patru-decĭ de miĭ de fiorinĭ,“ dise el la cele din urmă, hotărîndu-sĕ repede și sĕ sperià el insuși despre efectul vorbelor sale.

Lică dintru întâiŭ sĕ uità óre care timp cu totul amuțit la el.

„Cât?“ intrebà el apoi după ce sĕ mai reculesese puțin.

Ungurul repetà suma.

„Hm, sciĭ să cerĭ,“ făcù Lică și irupse in un riset cam nerespectuos, „și credĭ dóră că-ți voi numĕra acéstă sumuliță aicĭ indată pe masă, ca și când ar fi sâmburĭ de cireșĭ“.

Tot odată luà ușa parsechiului și o trênti cu putere încât bubui.

Vĕdênd boerul acéstă manipulațiune, își muscà buzele și sĕ făcù galben la față ca céra. După câtva timp sĕ opri in mijlocul odăiĭ, și vĕdênd pe Lică cum sĕ uità la el cu un zimbet batjocoritor, voi in nedumerirea sa cea mare, să-și ia mantaua și pălăriă.

„Mai lasă puțin, Domnule,“ dise Lică la asta, vorbind de o dată cu alt ton și pofti pe Ungur cu un gest grosolan să șĕdă jos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Boerul stete nehotărît și privi la o parte.

„Șeḑi numai, Domnule,“ ḑise plugarul, „luându-mĭ bine séma póte totuși te voi imprumută cu aceea sumă, dară —“

„Dară —!“ exclamà Ungurul cu glas tremurând de témă și de nădejde.

„Mai întâiŭ să vedem, décă ne putem invoi,“ rĕspunse Lică cu importanță.

X.

Mult timp era tăcere in odaiă. Domnul de Ghiavahazi Imre sĕ pusese érăși pe scaun și-și pironise ochiĭ in podélă, așteptând cu temerĭ resultatul convorbirei sale cu Lică.

Și Românul sĕ pusese érăși pe scaun, își încrucișase brațele peste pept și sĕ uita la boer cu o căutătură, care arăta apriat, că nu sĕ inșélă nicĭ de-cum cu privire la bărbatul care-i ședea in față.

In fine Lică-și derese glasul și sĕ puse mai bine pe scaun.

„Sciĭ, Domnule,“ ḑise el, „că patru-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ nu-s de colea; sunt mulți, carĭ n'au atât și totuși trec de bogați.“

„Nicĭ vorbă, așa este,“ rĕspunse Ungurul incercându-sĕ a vorbi cât sĕ póte mai nesfiit, „dar nicĭ nu sunt mulți ómenĭ pe cari-i așĭ ruga să mĕ imprumute cu atâți banĭ.“

„Cred și eu,“ ḑise Românul dând din cap, „căcĭ cu greu s'ar intêmpla, ca să ți-i dea cineva.

Domnul Imre își muscà buzele și sĕ făcù galben in față, dar sĕ stăpâni și înăduși orĭ-ce pornire.

Nicĭ Lică nu vorbi cât-va timp nimic, ci sĕ scărpină cu fața acră in cap.

„Miĭ de dracĭ impeliță,“ ḑise el apoi. „Nu-i puțin ceea ce cerĭ Domnule, ci-că te cunosc pré bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca pe un Domn mare, ba încă pré și pré bine. Nu mi-o lua in nume de rău," sĕ intrerupse vĕdênd că Imre voesce sĕ sĕ oțĕréscă, „dar în asemenea trébă, n'ai in cătrău, trebue să spui tot, ce-ți zace la inimă."

Tăcù érăși câtva timp făcênd fel de fel de mișcări cu mânile.

„Sciĭ ce Domnule," începù apoi din nou, „la una séu douĕ miĭ de fiorinĭ nicĭ nu m'aș fi uitat — dar, dar, când e vorba de o trébă, cum să-i dic — căcĭ nicĭ la mine nu-s pungile așa de gróse și așa de multe in cât să nu-mĭ pese de o jumĕtate din suta de miĭă . . ."

Boerul ședuse până aicĭ ca pe jăratic și sĕ mișcase fără astêmpĕr pe scaunul sĕu. Tot o dată sucise necăjit din cap.

Acum insă nu sĕ mai putù stăpâni; sărì de pe scaun și-și svêntă fruntea.

„Cu alte cuvinte," dise el fără a-și putea stăpâni nĕcazul, „n'ai banĭ pentru mine, dragul meu, asta-mĭ spuseși o dată, decĭ n'ar fi fost de lipsă ca să mĕ mai zăbovescĭ."

Lică rĕmase liniștit pe scaunul sĕu și sĕ uità cumpĕtat la emoțiunea celuilalt.

„Nu-ți perde firea," rĕspunse el in fine cu un rîset mojicos. „Décă n'așĭ fi voit să te ajut, ți-așĭ fi spus o indată, dar ți-am dis, că mai intâiŭ trebue să ne invoim, căcĭ așa sĕ cuvine la orĭ-ce trébă cinstită."

„Hei și adică ce fel de invoială vreai D-ta?" intrebà Ungurul și sĕ opri dinaintea Românului cu mânile impreunate pe spinare.

Lică tăcù cât-va timp și plecà ochiĭ, era vederat că sĕ sucia a spune ceva ce nu prea voia să-i ésă din gură.

După o pausă ridică ochiĭ de jumĕtate și sĕ uità chiorîș la boer, care incă tot mai aștepta dinaintea sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ba adică, să'ncep vorba de acum pentru Flórea, — nu, s'o lăsăm baltă . . . mai este vreme," borborosì el, apoi adause cu glas apriat „Invoiala este uşurică cocóne. Imĭ dai o carte pe moşia D-tale —"

Boerul sĕ uità uimit la el. Lucru era simplu, da, insă el nu mai era stăpân pe nimic. Numai pentru ochiĭ lumei moşia sa rĕmăsese incă pe numele sĕu, in adevĕr era proprietatea cumnatului sĕu.

„Nu te mulţămescĭ cu parola mea de onóre," intrébà el amărît.

Lică insă, cu un rîset batjocuritor făcù un semn negativ cu mâna.

„Nu te supĕra cocóne," ḑise el grosolan. „Dar parola, n'am ce face cu ea, veţĭ fi sciind D-v. Domnilor ce este, dar nouă plugarilor ne place mai bine un lucru mai pipăit de cum póte fi parola, — o moşiă de pildă.

Ungurul îşĭ muşcà buzele din nou.

„Dar să-ţĭ spui una," reluà Lică, „cartea ce-mĭ vei da va rĕmânea la mine in parsechiŭ, nu o voi duce spre intărire la judecată căcĭ de — nu eştĭ D-ta „solgăbirĕul" nostru?"

Cuvintele din urmă le rostise cu un zimbet batjocoritor.

„Ajungă-ţĭ," ţifnì Ungurul, roşu ca racul de nècaz.

„Poţĭ să-mĭ refuzĭ cererea, dar nu ţĭ-e ertat sĕ mĕ iai in rîs."

Lică-l privi uimit.

„Ce fel, ḑicĭ că te iau in rîs," ḑise el, „cu, care sunt gata a-ţĭ numĕra aicĭ pe masă patru-ḑecĭ de miĭ de florinĭ?"

Dar Ungurul urmà a da din mânĭ şi a indruga la vorbe ţîfnóse.

„Acéstă peinciedaiç este o mojicie, o ticăloşie?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sbierà el și striga cu atât mai tare cu cât sĕ convingea mai mult că nicĭ de cum nu va putea, sub alte condițiunĭ, capĕta banĭ de la Român.

Dar Lică era isteț și nu sĕ turbura așa de iute.

„Audĭ colea, ce vorbe,“ ḑise el cumpătat, „dar ce ai Domnule de mĕ injurĭ aicĭ in casă la mine.“

Ungurul insă nu incetà, ci urmà a striga din ce mergea tot mai tare.

Lică ascultà cât ascultà, dar apoi năpraznic sĕ sculà sus și strigà:

„Ajungă-țĭ cocóne! Nu care cumva credĭ, că sunt un butuc de lemn?“

Ungurul tresărì speriat, căcĭ curagiul nu sĕ numĕra intre virtuțile sale.

Românul îi sbierà! „Drace impeliţate, ce nesdrăvenii 's astea. Omul vrea să-ți dea banĭ pentru un petec de hârtie și D-ta îmĭ vorbescĭ de batjocură și mai sciu și eu de câte tóte.“

„Dar bine, petecul de hârtie are pentru D-ta mai mare preț de cât cuvêntul meu?“ făcù Ungurul.

„Pentru mine nu, dar este vorba de mórte și de viaţă,“ rĕspunse Lică.

„Flécurĭ,“ bombăni boerul, care-și îmbrăcase deja șuba și punênd mâna pe pălărie mai adause: „Mĕ inchin,“ și dete trufaș din cap.

Românul sĕ uità diuuru intâiŭ uimit in urma lui, cum merse spre ușe, dar apoi sĕ reculese de grabă și făcênd o plecăciune batjocorósă ḑise și el:

„Mĕ inchin asemenea, să umbli sănĕtos cocóne.“

Ungurul îi mai aruncà o privire incruntată, apoi eșì repede.

De și sĕ depărtà cât putù de iute, totuși mai audì hohotul Românuluĭ, care părea a ḑice: „stai prietine, căcĭ totuși te vei intórce,“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XI.

La bogătanul Lică se ridicase masa cea sĕrbătorĕscă.

Cu cât resimțise mai mult impuținarea cinstei, ce i sĕ dase din partea sătenilor, cu atât mai sumeț și fudul sĕ făcuse pe moșia sa.

Prânḑul sĕ petrecuse prin urmare in tăcere și cu luare aminte, nimenĭ nu indrăsnise, afară de Flórea a scóte un cuvênt măcar din gură.

Acum inșirase Lică pe tóte slugile și slujnicile intr'un rênd dinaintea sa și mergênd de la unul la altul le dete fie-căruia câte un galben séu câte un fiorin de argint, — care cum i sĕ păruse lui — in mână. Toțĭ sĕ uitau veselĭ dar tot o dată și uimițĭ al el.

Lică părea astădĭ cu voie bună și privì cu plăcere la fețele uimite ale ómenilor dimprejurul sĕu.

„Hei bine, ce mai căscațĭ gura ca și când n'ațĭ sci ce sĕ facețĭ?“ ḑise el in fine cu glas aspru și clintì din ochĭ spre Flórea, care ședea de-a drépta sa gătită de mama focului. „Să sciți voi toțĭ câțĭ suntețĭ aicĭ că sunteți pe moșia lui Lică. Cu banĭ puteți face ce veți voi, chiar să și îĭ beți.“

Văsi, unul dintre slugĭ dete din cap.

„Vom merge la horă, stăpâne,“ ḑise el.

„Este horă 'n cârciumă?“ intrebà Lică.

„Ba nu, pe pajiște!“ rĕspunse Văsi.

„Pe acest frig cumplit?“ intrebà Lică mirat.

Sluga dete din umĕr, apoi ḑise:

„De altă dată, firesce, stăpânul Lică plătea lăutariĭ de câte orĭ era vr'o horă in sat. Dar Spiridon Vlădun...

Lică-și incruntă de o dată sprâncenile.

„Hei, ce-i cu el, ticălosul,“ mormăì el, necăjit.

„D'apoi după ce i-au ars casele . . .“

„Dar cască-ți o dată gura, la dracu, și spune iute ce ai de indrugat,“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sluga începù să bâlbăie speriat.

„Ce să fiă după tóte?“ ḑise la cele din urmă Toderică, care-şi sprijinise cotul pe masă şi-şi aţintise ochiĭ pe farfuria sa, aruncând numai din când in când câte o privire furişă asupra Ileanei care stetea tocmai in fund, lângă slujnicĭ.

„Mai sciĭ şi tu ceva,“ intrebà bogătanul cu faţă dispreţuitóre şi-şi intórse capul spre fiu-sĕu.

„Nimic de cât numai că Spiridon Vlădun a isprăvit casele sale cele nouĕ.“

„Ho — ho —“

Bogătanul făcù o faţă acră şi lovì cu pumnul in masă.

„A mai avut parale, calicul?“

„D'aceea plătesce adĭ lăutarii şi póte şi ceva de bĕut.“

Bogătanul dete mereu nĕcăjit din cap.

„Aş voi să vĕd şi eu ce mai e in stare să plătéscă,“ bombănì el şi puse mâna cea stingă in brĕu, „căci îmĭ pare că va fi isprăvit paralele. Plecaţĭ,“ ḑise el cătră slugărime, „şi petreceţi-ve, ca să vĕḑă lumea că bine ca la mine nu e la nimenĭ. Care va fi mai vesel şi va şăgui mai mult decât toţĭ, aceluia i voi dărui mâne încă doui fiorinĭ de argint.“

Toţĭ eşirà plinĭ de veselie.

Lică sĕ uità cu plăcere in urma lor.

„Sĕ vor purtea ei!“ ḑise el şi aruncà o privire cercetătóre asupra familiei sale, ca şi când ar fi aşteptat, să-i dea in glas.

Flórea insă şeḑuse intru aceea infiptă lângă ceilalţĭ, ér faţa ei arăta apriat, că nu sĕ simţia bine. Crescerea de oraş o infumurase peste mĕsură. Nu-şĭ mai aducea a minte, că era de unul şi acelaşĭ neam ca şi slugărimea, de care sĕ deosibea numai prin lenea ei, fiind fata unui bogătan. Dar cu tótă bogăţia lor i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕ făcea cam ruşine de tată-sĕu, tot asemenea de mamă-sa şi de frate-sĕu, carĭ erau sătenĭ, linşĭ, nu-i vórbă, dară incă destul de necioplițĭ. I sĕ părea că simte incă şi acum bătăile de inimă, de care fusese năpădită, când Domnul de Ghiavahazi sĕ arĕtase aşa de năpraznic le ei şi când fusese silită a face mărturisirea umilitóre, că este fiica unui plugar român.

Cu tóte astea era fórte curiósă. Audind despre horă, uită de hotărîrea ei cea nestrămutată, de a nu sĕ ingriji de trebile acestor plugarĭ. La o sĕrbare, după cum era hora, trebuia dênsa, ca fiica bogătanului Stănculescu in toaleta ei cea elegantă, să străluce, ca nicĭ una. Pentru a sĕ arăta in tótă splendórea ei sĕ mulțămia şi cu un public sătenesc, de vreme ce n'avea altul, care s'o admire.

Dar apoi mai zăcea in inima ei si tăcuta speranță, ca junele Domn de Ghiavahazi, pe care nu-l mai vĕduse d'un timp indelungat, va fi de față la serbarea țĕrĕnéscă. Nu-i era dor de măgulirile sarbede séu de persóna junelui Domn de Ghiavahazi, nu, nicĭ de cum. Din contra, cunoscea incă din Viena viéța fostului ofițer, şi apoi Flórea nicĭ n'avea o inimă simțitóre. Dar ca soția junelui boer nu mai putea fi lipsită de plăcerile lumei celei marĭ, pe care nu le gustase dar de care audise vorbindu-sĕ cu atât dor şi jale. Aşa dară, in acéstă privință, sĕ intâlniau dorințele tatălui cu ale fie-sei.

D'aceea după ce eşise slugărimea din odaiă, intrebă Flórea cu nepăsare prefăcută, décă are să sĕ pregătéscă şi dênsa pentru serbare.

„Serbare?“ intrebă Lică vorbind şi cu Flórea aspru, impotriva obiceiului sĕu de până acum. „Vreai să te gătescĭ, dar pentru care serbare, décă mĕ ierți a te intreba?“

Flórea privi la ea fată supĕrată,

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

„D'apoi cred că ne vom duce și noi la petrecerea plugarilor —“

„Vreai să ḑicĭ la horă,“ ḑise bogătanul intrerupênd făr' de veste vorba ei.

Flórea făcù din cap. „O schimbare in acéstă viéță monotonă,“ ḑise ea și nu-și dete nicĭ o silință pentru a ineca un suspin adênc.

„Monotona, tonotonă, trénca flénca mere acre, — la horă nu mergem,“ ḑise Lică hotărît și ochiĭ îi scênteiau a arțag inăbușit.

„Nicĭ prin gând nu-mĭ trece, ca să mĕ duc la calicii de ei.“

Ileana tresărì și începù să-și róḑă unghiile. Tot o dată fața ei primise expresiunea unui copil rĕstățat, care-și vede neimplinită o dorință din cele mai ferbinți.

Décă Lică s'ar fi invoit indată a merge la horă, Flórea póte și-ar fi schimbat fără de veste hotărîrea și ar fi zădărnicit acest plan. Acum insă, când sĕ vĕḑù contrariată, sĕ incăpĕțînà cu totul.

Nu scia, firesce nimic despre intêmplările la hora cea din urmă, căcĭ décă ar fi sciut, și-ar fi putut mai lesne explica refusul tata-sĕu de a merge intre ómenĭ. Așa insă îșĭ bătea capul, cum ar putea învinge acest refus neașteptat.

„De ce nu mai plătescĭ D-ta lăutariĭ?“ intrebà ea după un óre care timp de tăcere.

Lică-și aruncà capul in sus și căutà nĕcăjit la fiă-sa.

„Tot de-a-una ai fost D-ta cel dintâiŭ in sat,“ urmà Flórea, „acum insă te intrece altul.“

Rîse cu hohot fără a lua in sémă privirile furióse ale tată-sĕu.

„Haha, acuma sciu de ce nu voescĭ să mergĭ la horă —“

Lică lovì așa de tare cu pumnul in masă, încât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕ ciocnirĕ farfuriile şi paharele, ér Ileana, care era la celalt capĕt, ocupată a strînge masa, sĕ sperià şi oprindu-sĕ in munca ei, sĕ uità la bogătan.

„Lua te-ar dracu să te ia,“ injurà Licĕ şi sĕ uità cu ochĭ sclipitorĭ la Flórea, „ce ţi-a trăznit prin cap, fa.“

„Ce să-mĭ fi trăznit,“ rĕspunse ea ţifnósă.

„Omul nu póte avea nicĭ cea mai micĕ plăcere, trebue să mĕ prăpădesc in pustietatea asta.“

„Aicĭ îţĭ este casa Floreo,“ o intrerupse mamă-sa dând nĕcăjită din cap.

Flórea sucì numai capul sumétă şi trecù pe mumă-sa cu privirea. Simpla ţĕrancă nu lăsase nicĭ o impresiune in inima ei şi nu era insufleţită de nicĭ un simţimênt mai cald cătră femeea, care o născuse.

In sine sĕ nĕcăjia fata cea rĕsfăţată de dojana mume-sei şi d'aceea căutà cu ochiĭ sclipitorĭ de nĕcaz prin odaiă, dór' décă va descoperi ceva, ca să-şĭ verse arţagul.

In acest moment i căḑù Ilenei o linguriţă din mânĭ, şi indată o lovì o privire rĕutăciósă din ochiì duşmanei sale celei jurate.

„Gură căscată, neghióbă,“ o infruntà Flórea cu faţa schimonosită, „cât eştĭ de próstă şi de neindemânatică.“

Ileana sĕ ingălbenì de acéstă dojană nemeritată; dar sĕ stăpânì şi-şì urmà lucrul, numai o privire de ajutor căḑù pe Toderică

Acéstă privire nimerì insă pe bietul flĕcău până'n adêncul inimei sale şi ridică impotriva surorei sale celei înghîmfate unul din pumniĭ sĕĭ pîrliţi de sóre dar ţépenĭ.

„Insăşĭ neghióbă şi próstă,“ incepù să strige amenințându-o mere. „De vei mai indrăzni a spune nşt-fel de vorbe cătră biata fată, îţĭ trêntesc o sfântă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

păreche de pălmi, de-ți sbóră paroca cea scumpă de pe cap.“

Cine scie ce sfadă s'ar mai fi pornit intre frate și soră, căci Flórea era bună de gură, décă nu s'ar fi amestecat Lică ca o furtună și décă n'ar fi poruncit să sĕ astêmpere, așa de mâniat, incât tăcură amêndoi.

Lui Lică i hodorogiseră intru aceea gândurile ca o morișcă stricată prin cap.

Vorbele nesfiite ale Flórei il nimeriseră unde-l durea mai tare, căci nu sĕ putea impăca cu faptul, că el, bogătanul Lică, de la o vreme incóce nu trecea in ochiĭ ómenilor ca cel dintâiŭ din sat.

Cum îl măguliseră mai nainte și sĕ intrecuseră a-i implini orĭ-ce dorință. Nicĭ o dată nu sĕ făcuse nicĭ o horă, până ce nu sĕ insciințase mai nainte bogătanul Lică și până ce nu i sĕ ceruse părerea. Astea tóte trecuseră de o dată și, acum sĕ făcuse o horă in sat fără ca să-l fi insciințat măcar pe Lică despre acésta. Sătenii nu mai țineau de fel la dênsul, căci altmintrelea n'ar fi aflat intréga trébă de la o slugă a sa. Pătrunderea insă, că nu mai avea nicĭ o trecere pe la ómenĭ, îl rîma la inimă pe sumețul om mai mult de cum și-ar fi mărturisit el sieși. Ar fi voit să-i aibă dinaintea sa pe calicii și să-i lovéscă cu pumnul, pe toți aceia, carĭ indrăzniau a nu-l lua in sémă.

Apoi sĕ gândi la dușmanul sĕu, la Sofronie Vlădun, care avea să sĕ bucure astădĭ de slavă, pe când pe el, pe Lică, îl treceau cu vederea. Acest gând era aprópe pré mult pentru cumpĕtata judecată a lui Lică. Acest ticălos, care era cel puțin cu o sută de miĭ de fiorinĭ mai sĕrac decât el, pe care-l ura din tótă inima sa, el să sĕ fuduléscă astădĭ cu acei câțĭ-va fiorinĭ, pe care îi plătea lăutarilor. Lui Lică era să-i crepe fierea in el de ciudă și de necaz. De o dată îl venì

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gândul să mérgă și el la horă și să plătéscă vr'un butoiaș dué de rachiŭ. Dar nu voia să se ducă de-a dreptul, ci prin pădurea sa cu pușca pe umĕr, ca și când ar veni de la vênĕtóre după fiă-sa, pe care era decis a o trimite in sanià cu fiu-sĕu Tóder și cu mama lor.

„Hai gătiți-vĕ să mergeți la horă," dise el decĭ de o dată. „Eu voi vêna puțin prin pădure și mai târdiu voi vĕni și eu la joc, ca să ne întórcem impreună a casă"

Nevastă-sa dete din cap și dise:

„Ar fi mai bine să rĕmânem a casă, dar mai cu sémă D-ta Lică n'ai face bine să mergĭ la joc cu pușca incărcată."

„Dór' nu-mĭ vei porunci tu mie, cum și ce să fac?" dise el restit, „va fi cum am dis, și pace. Plécă Tódere și spune să puiă caiĭ la sanie."

Ca vr'o dué óre după asta, tocmai in toiul valului al horei din sat, étă-l și pe Lică, cu pușca pe umĕr, cu cânele de vênĕtóre după el, inaintând spre fiă-sa, fără a lua in sémă șopotele, care sĕ ridicau din tóte părțile imprejurul și in dosul lor. Capul și-l ținea sus, ér degetul cel mare al mânei celei stânge îl vêrise sub cureaua puscei, care-i atêrna la o parte.

Mergea oblu spre hora despre partea aceea unde stetea masa fruntașilor, care cu tot frigul, ședeau imprejurul ei și sĕ mai incăldiau cu câte o inghițătură, care de vin care de rachiŭ incălțit, care de rachiŭ tare neincălțit.

Fruntașiĭ, intre care ședea și primarul, la vederea lui Lică, sĕ făcură ca și când nu l'ar fi zărit și sĕ alăturară mai strênșĭ lângă Sofronie Vlădun, care sĕ uita cu ochĭ urîțĭ la dușmanul sĕu.

„Ar trebui să-l gonim pe afurisitul de câne, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

punătorul de foc,“ strigà el — destul de tare, așa încât potrivnicul său trebuia să-l audă.

Dar Lică își încleștà gura și se prefăcù, ca și când n'ar fi auḑit nimic. „Las' că-mi voi resbuna eu mai pe urmă,“ sĕ gândì el in sine.

Fiă-sa și nevastă-sa voind a mai privi la joc, Lică le lăsà lângă horă, apoi sĕ preumblà printre ómenĭ cu pașĭ laț̆ĭ, ca și când ar fi voit să-i arĕte lui Sofronie, că nu-i este nicĭ de cum frică de el.

Acesta, adică Sofronie urmăria necontenit cu ochiĭ pe Lică și-i era ciudă, când vedea, că ómeniĭ stau de vorbă cu el. Ca să-și verse focul, strigà in gura mare:

„Cârciumare scóte un butoiaș din cel tare, íl plătesc eu și să bea orĭ-cine in sănĕtatea mea.“

Aceste vorbe își avură efectul lor, căcĭ cine n'ar bea un păhărel, două de rachiŭ in sănĕtatea și din punga altuia, decĭ Spiridon avù triumfulurmătórelor minute pentru sine; tótă lumea până și primarul, apucà spre ușa cârciumei dinaintea căreia sĕ scosese butoiașul cerut.

Lică dete numai hotărît din cap, vĕḑêndu-sĕ de o dată părăsit.

Merse in mijlocul desimei, care sĕ adunase imprejurul cârciumarului și fără de veste étă-l și pe el cu un păhărel de rachiŭ în mănă.

Spiridon Vlădun credea că-l lovește guta de nĕcaz, când vĕḑu pe dușmanul său cu păhărelul de rachiu dăruit de dênsul, in mână. Dar asta incă nu fù nimic.

Lică sorbì din păhărel, apoi scuipà una și aruncà păhărelul cu rachiŭ cu tot pe pămêntul ingheț̆at.

„Tiha, ce rachiu prost,“ strigà el batjocurind și făcu ca și când s'ar cutremura de scârbă, „rachiu de cerșitor, nu-i așa cârciumare.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Să fi vĕḑut acum rĕsvrătirea intre ómenĭ, toţĭ sĕ uitau la Spiridon, care privea cu ochĭ invăpăiaţĭ la potrivnicul sĕu şi strêngea din pumnĭ.

Dar şi cârcimarul voì să incépă gălcéva.

Lică insă i făcù semn cu mâna, apoi luà din buzunar un pumn de fiorinĭ de argint amestecaţĭ cu galbenĭ şi îĭ aruncă in o farfurie de ale cârciumarului.

„Nu te supĕra frăţióre," îĭ ḑise el, „sciu că ai rachiu şi mai bun, scóte din cel dulce două butoiaşe, étă le plătesc eu şi să bea tótă lumea din el."

Tot odată sĕ uità cu o privire provocătóre la Spiridon, ca şi când ar fi voit să ḑică, én veḑĭ, décă poţĭ să facĭ şi tu ca mine, calicule.

Spiridon insă sĕ ingălbinì de nĕcaz, vĕḑênd lumea incântată şi auḑind cum chioia.

Lică remase pe de-asupra; sătenìĭ beţĭ de jumĕtate ḑiceau că Licà nu póte fi atât de rĕu pre cât îl făcuse Spiridon; pe scurt ḑis dărniciă bogătanului îĭ câştigase inimele, şi vaḑa celuilalt incepù să apună.

Auḑind ómenìĭ că cele două butoiaşe de rachiŭ costau peste două sute de fiorinĭ, nu mai puteau de mirare şi nu mai sfêrşiau cu laudele lui Lică, aşa incât acesta avù bucuria de a sĕ vedea preferat de toţĭ, dór' numai primarul mai rĕmăsese de partea lui Spiridon.

Acum voì Lică să mérgă la fiă-sa, care sĕ aşeḑase cu muma ei in apropierea horei, ca s'o intrebe décă nu voesce să sĕ intórcă a casă.

Spiridon Vlădun i sĕ puse in cale.

„Dă-te 'n lăturĭ," strigà Lică şi voì să trécă.

Celalt insă orbit de patimă îĭ dete o lovitură in pept încât Lică şovăì inapoi.

Lumea incepù să sbiere şi sĕ strinse imprejurul lui Lică luându-i parte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acesta luase pușca sa in amêndouĕ mânile și răcnì:

„Cum ai indrăznit să facĭ asta?“

„Dar tu cum ai indrăznit a-mĭ aprinde casele?“ strigà celalt.

Lică turbat ridicà pușca și luà pe Spiridon la ochiŭ.

Un strigăt general despicà aerul, cei mai cumpĕtați sĕ aruncară pe Lică, pentru a-i smulge pușca.

El trase de cocoș, dar pușcătura, din fericire, merse in aer.

Fuse o clipélă fiorósă, ér acum după ce detunase pușcătura, fără ca să fi căḑut Spiridon, sĕ liniștì mulțimea.

Inverșunarea mulțimei sĕ intórse insă cătră Lică, care in arțagul sĕu fusese gata să comită un omor; invinovățirile lui Spiridon redobândiră din nou valórea lor.

Lică insă devenise érăși liniștit și ridicându-și capul incepù să riḑă cu dispreț amar.

„Mișei ticăloși,“ ḑise el aspru, „mai intâiŭ strigați să trăiască și beți de pomană — și acum — dar las că am să v'o plătesc eu!“

Ridicà brațul cel drept și-l scutură amenințător cătră mulțime. Apoi sĕ intórse și merse urmat de Toderică și de slugile sale spre nevastă-sa, care tremura și Flórea, care-și perduse cumpĕtul.

Sĕ aruncară cu toțiĭ in saniă și pornirà spre casă.

Lică nu vorbì nimic in tot percursul drumului, dar in inima sa ferbia și clocotea. Miĭ de dimonĭ rĕi îl inhățau și-l aṭîțau la rĕsbunare.

Voia să le arete la toți, că n'are lipsă de ei — că nu-i mai cunósce, că nu va mai fi nicĭ de un neam cu dênșiĭ. Tatăl soției unui „nemeș ember“ nicĭ nu mai puteà rĕmânea Român prost.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII.

A doua ḑi Lică aștepta pe Domnul Imre. „Va veni de bună sémă,“ îșĭ ḑicea el „să ducă banii.“

Codirea Ungurului de a da un inscris pentru acéstă datorie i se părea bogătanului nostru o curată copilărie.

„Erĭ póte n'aș fi indrăznit a-i cere, ceea ce-i voi cere astăḑi negreșit,“ îșĭ ḑise Lică sprijinindu-și capul in pălmi și cótele pe masă.

Astfel rĕmase perdut in gânduri, multă, multă vreme.

De o dată tresărì din visurile sale petrecute aicĭ lângă masă cu ochiĭ deschiși, nisce visurĭ strălucitóre, care-l duseră prin castelurĭ boerescĭ și desfătĕrĭ domnescĭ, tresărì ḑicem căcĭ auḑise sunetul zîrgălaelor unei săniĭ, care sĕ apropia de casele sale, ba care in acest moment intrase chiar in curte.

„Vine,“ îșĭ ḑise Lică ridicându-și capul și tocmindu-și firea.

In adevĕr vinea cineva, dar nu era pasul ușurel al boerului, atât de plăpênd, încât nu mai putea nicĭ măcar călca omenesce. După sgomotul ce făceau pașiĭ aceluia, care vinea prin tindă, trebuia să fiă un om țépăn, ce sĕ apropia de el.

In adevĕr, când sĕ deschise ușa, Lică vĕḑù pe fiu-sĕu Toderică, intrând pe ea.

„Ce-i băiete,“ intrebà bogătanul cam nĕcăjit.

„A trimis Măria-sa solgăbirĕul, un fecior cu sania, ca să te ducă sus in castel la Domnia-sa, tată,“ rĕspunse Toderică așeḑat.

„A trimis să mĕ ducă pe mine, ce vorbă să mai fiă și asta?“ sĕ rĕstì Lică inroșindu-sĕ la față de părea că acum, acum îl lovește guta.

„Nu sciu tată,“ făcù Toderică nimit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Spune-i feciorului,“ reluà bogătanul sculându-sĕ oblu in sus, „că décă stăpânu-sĕu are vr'o vorbă cu mine, póte să-şĭ dea ostenéla a veni el aicĭ, căcĭ e mai uşor pentru Măria-sa să viiă de vale, decât pentru mine să mĕ sui la mal.“

Toderică stetea la cumpene. Acest rĕspuns al tatălui-sĕu i sĕ părea pré necuviincios, dar şi Licĭ, venindu-şĭ puţin in fire, recunoscù greşéla ce ar fi făcut, décă l'ar fi bruscat aşa de tare pe boer şi ḑise:

„Ba mai bine lasă, nu mai spune astea feciorului.“

„Aşa dară mergĭ la castel!“

„Ho, ho, unde te ducĭ cu gândul, nu sunt iobagul solgăbirĕului,“ replicà bogătanul.

„D'apoi . . .“

„D'apoi . . . nu mi-e bine şi pace! Hai plécă. Asta-i rĕspunsul meu pentru Domnul de Ghiavahazi.“

Toderică eşì, ca să spuiă feciorului trimis din partea Măriei-sale, că tată-sĕu, simţindu-sĕ cam rĕu, nu póte merge aḑĭ.

„Acum e acum!“ îşĭ ḑise Licĭ după ce rĕmase singur, ştergêndu-şĭ fruntea de sudorĭ, care-l năpădiserĕ făr' de veste. „Auḑĭ colea ce obrăznicie, să mĕ chieme el in vizuina sa, ca să-mĭ stórcă baniĭ cine scie cu ce meşteşugurĭ! Nu mĕ dau, nu nicĭ de cum.“

Apoi după cât-va timp de cugetare îşĭ ḑise:

„Ore să nu fiă la mijloc, Domnul judecător. Prost lucru mĭ-ar mai fi şi asta, dară nu cred. Om vedea, om vedea, trebue să sĕ alégă făina de tărîţe. De va veni el, atuncĭ va fi bine de mine, de va mai trimite vr'o vorbă, atuncĭ . . . dar vom vedea noi ce va fi atuncĭ.“

Nu-l mai răbda pe scaun. Sĕ sculà şi mĕsurà odaia cu paşĭ laţĭ in sus şi 'n jos.

„No, şi ce frumos îmĭ tocmisem eu tóte vorbele, cu care voiam să-l fac să sĕ róge de mine, ca să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dau pe Flórea prăpăditului de fiu-sĕu, și să ne imbiiă, cu o boerie, cu nemeșugul unguresc“ . . .

Acum, acum hei, mĕ scóte din fire trimițênd după mine. Că ḑeu, numai la asta nu m'aș fi gândit, mai curênd aș fi creḑut că murim vr'unul din noi doi.“.

Astfel sĕ ciudea Licĕ o sémă de vreme, așa încât îĭ venea une-orĭ să-și sfâșie hainele de pe sine, să-și bată capul și să-și smulgă pĕrul.

I părea, că a trecut un an cel puțin de când intrase Toderică cu vestea cea próstă la el. Atâtea miĭ și miĭ de gândurĭ îșĭ făcuse de atuncĭ incât, după mintea sa, ele n'ar fi incăput in spațiul unei óre, séu douĕ, nicĭ a unei sĕptĕmânĭ, ci ḑeu, i sĕ făcea că au trecut anĭ la mijloc, și că el este făcut a nu mai simți alt nimic, nicĭ fóme, nicĭ setc, nicĭ ostenélă, de cât numai o nespusă greutate in cap, o ameţélă, de credea că-i aprópe de nebunie, séu că a și nebunit.

Dar aievea d'abia trecuse ca vr'o oră și jumĕtate de când cu venirea feciorului Domnului de Ghiavahazi, timpul necesar pentru a sĕ duce și a sĕ intórce érășĭ.

Décă pe Licĕ rîvna cea mare de a-și vedea in fine visul cu ochiĭ și ciuda in care-l aruncase mica dar neprevĕḑută pedecă ce-i venise din partea boerului nu l'ar fi turburat intru atâta, intru cât îl turburase, ar fi trebuit să tresare de bucurie auḑind acum din nou zărgănalele de sanie.

Lui insă i sĕ nălucia, că vine de la judecată, orĭ de la casa de nebunĭ, in sfêrșit că vine ca să-l ducă la vr'un loc rĕu și fu apucat de gróză.

Ca să-și mai astêmpere bătăile de inimă, sĕ puse érășĭ pe scaun și-și vîrîse amêndouĕ mânile in brĕu.

Așa ședea cu fața galbină, cu gura de jumĕtate căscată, cu ochiĭ ațintiți pe ușă, și ascultând cu incordare la sgomotul de prin afară.

Nu auḑia nicĭ o mișcare, dintru întâiŭ, dar apoi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

i se făcù ca și când ar străbate un foșnet lin din tinda casei la auḑul său.

Erau pașiĭ boerului.

„Étă-l," strigà Lică așa de tare încât se sperià chiar el însuși de viersul sĕn.

„Da, étă-mĕ-s" făcù Domnul de Ghiavahazi din ușă inaintând cu un zîmbet palid pe buze.

Lică se sculà tărbăcit.

„Eștĭ bolnav?" intrebà boerul așeḑêndu-se obosit pe scaun.

„Da — nu mĭ-e bine" rĕspunse Lică căruia i revenia inima din ce să uita mai mult la boer.

„N'așĭ fi trebuit să viu eu la D-ta," reluà Ghiavahazi, „de óre-ce nu este obiceiul nicăirea, ca autoritatea să viiă la cel vinovat!"

„Vinovat?" ingânà Lică schimbându-se puțin la față, dar apoi, după ce aruncase o privire pătrunḑĕtóre asupra Domnului solgăbirău și-l vèḑuse pe acesta pré frămêntat pentru véḑa unei autorități, pare că-i lua cineva cu mâna sfiéla și frica de pe inimă.

„Da, vinovat," ḑise Ghiavahazi silindu-se a se arăta sever. „Ai tras cu pușca intr'un om".

„Asta mĭ-e vina," făcù Lică cu un zîmbet disprețuitor.

„Pentru care vei fi tras la rĕspundere," adause Ghiavahazi.

„Dór' nu-țĭ vei bate capul și cu lucrurĭ, care se intêmplă pe la hore, unde suntem câte o data cu capul amețit," observà Lică cam in batjocură,

„Să nu creḑĭ că vei scăpa cu atâta. D-ta nu ai fost amețit," urmà Ghiavahazi solgăbirĕul.

„Creḑĭ D-ta," demonstrà Lică cu apĕsare, „că décă aș fi fost treaz aș fi tras cu pușca neincărcată cu glonț!"

„Cum poțĭ dovedi, că nu ți-a fost incărcată pușca."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„D'apoi dovada cea mai bună este, că Spiridon nu a fost atins. Dar să lăsăm asta," o luà Lică pe altă fóiă, „să vorbim de nisce lucruri mai mari!"

Domnul de Ghiavahazi tresări. El in adevĕr nu venise pentru afacerea impuşcăturei, care i servise numai de un preţios pretext, ci, după ce incercarea sa de a avea pe Lică dinaintea sa in castel nu reuşise, alergase la el, gata ca să-i dea inscrisul de datorie pentru imprumutul de patru-ḑeci de mii de fiorini. Ungurul creḑuse că Lică vrea să aducă vorba la asta, étă pentru ce tresărise. La primele cuvinte ale bogatului plugar, recunoscù insă cât de mult sĕ inşelase şi că acesta in loc de a-i vorbi de ce-l durea pe el, sĕ apucà de alte minuni.

„Cocóne," ḑise Românul, „cred că ai vĕḑut şi D-ta ce am vĕḑut eu?"

Ungurul nu rĕspuse nimic de uimit ce era.

„Voiesc să-ţi vorbesc de dragostea copiilor noştri," reluà Lică.

„De dragostea copiilor — noştri!" strigà Ghiavahazi sărind de pe scaun, ca şi când l'ar fi inţepat o viperă. „Nu inţeleg acéstă glumă nepotrivită," mai adause el.

„Glumă!?" făcù Lică vătămat. „Nu glumesc cu sórtea fiicei mele, pe care am crescut-o la Becĭ, şi'apoi nicĭ coconaşul D-tale nu este o fiinţă pe care aş indrăsni s'o iau in rîs."

„Este gólă nebunie," observà boerul.

„Póte să fiă, dar nu vine din partea mea," afirmà Lică, „ci vine din partea tinerilor insăşĭ."

„Ba ḑĕu, vorbescĭ serios? Ii ai dovedit cu ceva?" intrebà Ghiavahazi, care părea a sĕ familiarisa puţin câte puţin cu ideea monstruósă, de a deveni cuscrul Românului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dovedit? Nu-i vorbă de dovedit!“ sĕ resti Licĕ. „Cu un cuvênt décă-ţi place ca fiul D-tale să ia o zestre după cum nicĭ n'a visat vr'odată . . .“

„Ce-am eu?“

„Şi décă voiescĭ ca să-ţĭ numĕr indată banii de care-mĭ vorbişeşĭ erĭ . . .“

„Fără inscris?“

„Ba cu inscris . . . N'ai decât să-mĭ făgăduescĭ, că pe de o parte vei indemna pe coconaşul D-tale să se căsătorésca cu Flórea, ér pentru ca să fiă mai potrivită incruscrirea nóstră, că pe de altă parte vei stărui să capĕt o „nemeşic.“

„Ai trebui să-ţĭ schimbĭ numele!“

„Bucuros!“

„Să ţi-l intorcĭ pe ungurie!“

„Tocmai asta o voiesc eu!“

„Décă-i aşa, numĕră banii, écă şi inscrisul.“

„No veḑĭ, cât e de bine, când sĕ invoiesce omul?“ zimbi Lică.

Lică scóse banii, pe carĭ îĭ avea numĕraţi gata, din parsechiŭ, Ungurul insă i dete inscrisul, ḑicêndu-şĭ in sine: „ce bine s'au arangiat trebile!“

Nobilul Ungur numia bun arangiament, ceea ce altul ar fi numit tîlhărie, căcĭ acel inscris n'avea nicĭ o valóre in mânile lui Lică de óre-ce exista un alt inscris la cumnatul judecător din oraş, prin care moşia lui Ghiavahazi era cedată lui.

„Cuscria mĕ va scăpa de tóte,“ mai adause Domnul Imre, care plecă vesel şi bine dispus, cum nu fusese de mult şi până a nu sĕ sui in sanie, la care de astă dată fiŭ condus de Lică, vĕḑêud pe Ileana prin apropiere, o chiemă la sine. Fata veni sfiită şi cu paşĭ rarĭ, căcĭ resimţia un mare respect dinaintea Mărieĭ-sale.

Boerul intinse mâna spre ea şi zimbetul plăcut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care sĕ lăți peste fața sa, o făcù in adevĕr frumósă.

Copila nevinovată a femeei, pe care in insolența sa o făcuse să-și pérdă fericirea și viața, avea o influință lămuritóre asupra inimei sale celei incăinite..

Ținu o clipélă mâna fetei in a sa, apoi insă Ileana se retrase smerită in curte.

Domnul Imre sĕ uità cu o privire lucitóre in urma ei.

„Zdravĕnă fată, o ființă tare drăgălașă,“ ḑise cu un glas neobicinuit de móle cătră bogătan, care privise uimit la cele ce sĕ petrecuseră.

„A fi ḑĕu,“ rĕspunse Lică și ridică când un picior când pe celălat in sus, căci era frig cumplit in curte.

„Hii, haiț!“

Caiĭ porniră.

„Rĕmâne cum ne-am invoit noi amêndoi, la revedere!“ strigà boerul.

„Da, da,“ dete Lică din cap, „mĕ bizui in vorba D-tale.“

Apoi sania plecà pe pórtă și in clipa următóre perise din ochiĭ bogătanului.

Lică sĕ invêrti și sĕ reintórse cu pas așeḑat și fudul in odaia, in care șeḑuse cu Ungurul și unde mai stetea pe masă sticla pe jumĕtate golită cu vin și rĕmășițele din mezelicurĭ, ce oferise óspelui sĕu.

Porunci Ilenei să cureție masa și după ce-și aprinse o pipă de tutun sĕ așeḑà mai bine pe scaun, punêndu-și un picior peste altul și trăgênd cu plăcere fumul in pept . . .

Era cu totul mulțămit. Câte temerĭ avuse cu un ceas mai nainte și cât de bine, — tóte după voia și după placul sĕu — sĕ tocmiseră lucrurile. Gândurile, care copleșiră de astă dată pe prietinul nostru, erau care de care mai plăcute și mai inveselitóre. O simțire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de triumf nespus i cuprinse inima sa cea setósă de rĕsbunare. Va arăta el calicilor ce și cum, indată ce va fi deși el „nemeș“ și socrul unui boer.

De bucurie își plescui genunchiĭ cu palma, ér peste fața sa sĕ vĕrsà o raḍă de veselie, căcĭ sĕ gândì la fețele uimite ale Românilor din sat când vor auḍi că Lică s'a făcut Domnul Laczi ér Flórea soția coconașului.

Tocmai acum intrà Toderică sfiit și mîhnit la dênsul. Așa de vesel era Lică incât — cu totul impotriva obiceiului sĕu — îĭ arată și lui Toderică o față prietenósă.

„Intră fĕtul meu,“ ḍise el cătră fiu sĕu, „ce față acră îmĭ mai facĭ, ci că nu te va durea ceva.“

„Ba mĕ dóre,“ rĕspunse flĕcăul care mai prinse la inimă auḍind pe tată-sĕu glumind ast-fel.

„Spune dară unde te dóre,“ rîse Lică, „putea-voi să-ți ajut.“

„De bună sémă tată,“ ḍise Toderică de grabă, „nimenĭ altul nu-mĭ póte ajuta da cât D-ta.“

„Îți trebue óre,“ și bogătanul făcù semnul ca și când ar numĕra banĭ.

„Nu,“ rĕspunse Toderică hotărît, „aḍĭ n'am nimic a face cu banii — am ce-mĭ trebue.“

„Dar apoi ce vreai?“

„Să mĕ insor tată — și cât mai curênd, déca-i ertat.“

Lică sĕ uimì așa de tare încât își scóse pipa din gură și rĕmase cu ea in mână.

„Cum?“ intrebà el după câtăva vreme, „vreai să te insorĭ. Nu care cumva ți-ai ales o soție.“

Toderică ḍise „ba da“ cam cu sfiélă.

Apoi după o micà tăcere urmà:

„O dată tot trebue să ésă — ș'apoi cred că-s destul de bĕtrân ca să mĕ pot insura.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Asta-i drept.“ aprobà Lică „ai tocmai anii pe cari i-am avut eu, când am luat pe mumă-ta.“

„Așa dară tată —“

Lică pus pe gânduri își clătină mereu capul, scoțênd din când în când câte un fum gros din pipă.

„Și totuși îți vei pune poșta 'n cui, — de o cam dată,“ ḍise el apoi de o dată, „căci . . . soră-ta să face nemeșióiă, să mărite după feciorul boerului din castel.“

„Așa,“ numai acest singur cuvênt ḍise Toderică.

„Ești un nătărău,“ să spulberă tată-sĕu necăjit de nepăsarea fiu-sĕu, „dór' nici nu te bucuri de acest noroc și de cinstea neamului nostru?“

Flĕcăul dete din cap.

„Ba da,“ ḍise el, „dar totuși nu este nunta mea — la asta mĕ gândesc mai mult.“

Lică bombăni supĕrat și dete din picior. Toderică i să uità fără témă in ochi; acum când era să să alégă la un fel și când prevedea o luptă grea, flĕcăul perduse orĭce urmă de sfiélă și aștepta hotărîrea tată-sĕu cu sânge rece.

După câtă-va tăcere Lică rîse batjocuros.

„Și ți-ei fi ales vr'una după placul tĕu, par' că o vĕd cât e de sdravĕnă, bună și bogată.“

„Este cea mai bună și cea mai drăgălașă fată de pe fața pământului tată.“

„Vorbe, fĕtul meu, așa ḍic toți, tu insă ai să taci, căci nu vreau să te 'nsori.“

„Și de ce nu, tată,“ îl întrerupse Toderică înferbêntându-sĕ din ce în ce tot mai mult, „de óre-ce nici nu sciĭ încă pe cine am de gând să iau de nevastă!“

„Fiind-că nici nu voesc să sciu, prostule; p'aici împrejur nu-i nici o fată, care să să potrivéscă cu tine.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu te înțeleg tată —“

„Ci-că ești un prost, cum am ḑis,“ sĕ rĕsti Licĕ, care intru acea mĕsurase cu pași viforoși odaia, oprindusĕ dinaintea fiului sĕu. „De ce nu vreau, intrebĭ tu, fiind-că ne „nemeșim.“

„Ah, că-ce sĕ face sorĕ-mea nemeșióică, eu sĕ rabd. Te-ai înșelat tată!“

Licĕ sĕ uimì de atât cutesanță și 'n acéstĕ uimire nu putù sĕ strige și sĕ 'njure cum ar fi făcut-o altmintrelea.

„Dar nu înțelegĭ omule,“ ḑise el după o micĕ tăcere, „că ne „nemeșim cu toțiĭ, nu numai sorĕ-ta ci și eu, și — tu.“

Toderică rîse cu hohot.

„Glumescĭ tată, eu sunt Român și Român voiesc sĕ rĕmâiŭ cât voi trăi.“

Dar acum Licĕ nu sĕ mai putù reține.

„Nebunule — ești un prost și tont, dar nu face nimic, pentru un nemeș ai minte destulă.“

Toderică rĕspunse așeḑat: „Ești cu voie bună aḑì tată, dar spune vreai ca sĕ iau de nevastĕ pe Ileana Steuleanului?“

Efectul acestor cuvinte asupra lui Licĕ fu inspăimêntător, îl impetrì. Dar după ce-și mai veni puțin in fire începù sĕ injure urît.

„Vreai sĕ-ți trag o părechie d'ale sfinte, ca sĕ-ți țîșnéscă sângele din obraz,“ răcnì el de sĕ cutremurau ferestrile.

„Sunt pré mare de cât sĕ mai mănânc bătăi,“ rĕspunse Toderică cu o privire de așeḑare neclintită.

„Ticălosule, căpiatule!“ strigà bogătanul. „Pe cine voiescĭ sĕ iai de nevastĕ. Pe fata unuia care a stat in temniță un veac de om. Ce! tu fiu-meu sĕ-mì facĭ asemenea rușine. Tu ai sĕ te ducĭ la Pești, sĕ iai o baronésă, décă nu vei lua o grofină!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nicĭ prin cap nu-mĭ trece — nu voi pe altă, de cât pe Ileana!“

„Trăsnite-ar să te trăsnéscă!

Lică îĭ ţinu pumnul sub nas.

Toderică-i căuta neclintit in ochĭ.

„O gonesc pe mîţa cea blândă.“

„Poţĭ tată, căcĭ este dreptul D-tale,“ ḑise Toderică cu glas inecat, „dar in ceasul in care vei face fetei acéstă ruşine, nu vei mai avea fiu.“

„Ho! ho!“

„Aşa să sciĭ, nu vei mai avea fiu, căcĭ locul meu este acolo, unde-i al Ileanei, de a-şĭ sci că a-şĭ trebui să cerşesc mămăligă pentru ea.“

Bogătanul inholbà nisce ochĭ insângeraţĭ la el. Era turbat, îşĭ perduse tóte simţirile.

„Ba că ḑĕu te vei lăsa de asta,“ răcnì el in fine cu pumniĭ ridicaţĭ, „că de unde nu, sĕ intêmplă o nenorocire.“

„Ce fel de nenorocire,“ făcù Toderică neclintit, „nunta mea, şi pace.“

„Tu ai să mĕ asculţi, şi să facĭ cum voiesc eu!“

„Intru tóte tată, dar pe Ileana n'o las!“

„Dracul să-ţĭ binecuvinte dară nunta, mişel afurisit!“

Flĕcăul sĕ ingălbinise şi ridicase mânile cu rugare la cel turbat.

„Tată,“ strigà el cu glas tremurător, „nu lua pe necuratul in gură, căcĭ şi aşa sĕ amestecă intru tóte, de când şĭ-a intors Dumneḑeu faţa de la noi.“

Lică inholbà cât-va timp ochiĭ sĕi in faţa fiului sĕu apoi şi-i plecà sub privirile stranie ale fiului sĕu.

„Aibĭ grije de plĕlea ta,“ bombănì el mânios, „de a mea mĕ voiŭ ingriji eu.“

Apoi sĕ făcu o tăcere lungă şi fie-care dintre cei doi sĕ gândia la ale sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lică, care se dusese la feréstră și privise prin geam in curtea cea plină de zăpadă, se intórse in fine repede și aruncă o privire cruntă asupra fiu-sĕu, mĕsurându-l de sus până jos.

„Ce mai e, ce mai vreai aicĭ,“ se rĕsti cătră el.

„Hotărîrea D-tale voiesc s'o aud, tată,“ rĕspunse Toderică neclintit, aruncând o privire lucitóre asupra tată-sĕu. „Nu sunt un băiat ca să-mĭ dai cu piciorul.“

„Ba că ḑĕu așa ar fi trebuit să fac,“ scrĕșnì bogătanul cu o privire urîtă asupra fiu-sĕu. „Dar décă creḑĭ că voi sta mult de vorbă cu tine, te inșelĭ — haĭ plécă de aicĭ.“

Toderică se intórse să mérgă și inainta in adevĕr până la ușă.

Acolo se mai oprì o dată și-și intórse fața spre tată-sĕu.

„Merg dară la popa, ca să ne strige décă vreai,“ — ḑise el.

Lică rîse cu hohot pătrunḑĕtor.

„Chiemă pe Ileana,“ ḑise el apoi drept rĕspuns.

„Pe Ileana — la ce, tată?“

Lică scóse o injurătură strașnică.

„Am să-ți dau eu sémă de cele ce am de gând a face cu slugărimea mea,“ răcnì el mânios.

„Nu, de bună sémă că nu, tată, dar cât despre Ileana, astă mĕ privesce și pe mine, mirele ei.“

„Tăcut'ai, afurisitule și blăstămatule.“

„Da, voi tăcea, după cum îmĭ poruncescĭ, dar pe Ileana să mi-o lașĭ in pace tată, așa te rog, căcĭ nicĭ eu nu-s dóră un butuc de lemn, și Dumneḑeu m'ar putea bate și incă tare pentru aceea ce aș face, décă n'ai lăsa-o in pace pe Ileana, tată.“

Lică îșĭ strinse ochiĭ de mai nu se mai vedeau prin creţele tâmplelor, tot o dată i se umflară grozav vinele arţagului de pe frunte și rîse pătrunḑĕtor, dar tot o dată batjocoritor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aștéptă, stai numai,“ ḑise turbat ridicând din nou pumnii spre fiu-sĕu.

In următórea clipă sĕ repeḑi la ușă și dete la o parte de acolo pe Toderică. Apoi deschiḑênd ușa strigà cu glas detunător in tindă. — „Ileano — Ileano!“

Cea chemată rĕspunse din bucătărie și alergà iute prin tindă spre odaiă.

Toderică prinse pripit pe tată-sĕu de braț.

„Te rog pentru Dumneḑeu tată, cruță pe Ileana“, Licà insă-l respinse cu hohot crunt.

„Intră aicĭ,“ porunci cu glas țifnitor fetei, care tocmai sĕ arătase pe prag și la vorbele cele aspre ale bogătanului sĕ stersese cu mâneca ei pe ochĭ.

„Tată cruță pe Ileana,“ striga Toderică incă o dată eșit din fire de durere și mâhnire.

Bogătanul insă inchisese ușa și sĕ puse cu un zimbet posomorît dinaintea ei, cu brațele incrucișate peste piept.

„Acum spune,“ sĕ rĕsti el cătră Ileana, „ce-i cu tine și cu ăsta.

Tot o dată cu o lină mișcare de cap arată spre Toderică care sĕ pusese lipit lângă fată, ca și când ar fi voit s'o ocrotéscă.

Ileana îșĭ luă mâneca de pe ochĭ ș'apoi căuta cu o privire lăcrimată și plină de rugăminte la bogătan. Zimbetul schimosit de turbare a acelui om, îi mâna insă tot sângele la cap și sĕ intórse la iubitul ei, cerêndu-i cu ochiĭ ajutor.

„Hai, vorbesce, ce-i cu voi,“ răcnì Licà din nou.

In locul Ileanei rĕspunse Toderică.

„Cu noi este,“ ḑise el cu glas dulce pătrunḑĕtor, „că vom fi o părechiă de óminĭ, tată!“

Licà érășĭ rîse cu hohot pătrunḑĕtor, apoi rĕspunse cu nisce ochĭ in care lucia rĕsbunarea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Acum îţi voi spune voinţa mea băiete, lăsaţi-vĕ de mâni, auditu-aţi, lăsaţi-vĕ!“

Toderică cu tótă porunca tatălui sĕu nu voia să lase pe Ileana, dar fata îşi smulse incetinel mâna din a lui şi-şi acoperi faţa plângênd.

„Ah, Dumneḑeule,“ suspină dênsa, „ce-a mai fi şi asta.“

„Ecă ţi-o spun eu,“ scrêşnì Lică cu o privire cruntă mergênd drept lângă fată. Apoi incepù s'o incarce cu o grămadă de injurături, o apucà la cele din urmă şi o inbrâncì pe uşă afară.

„Cară-te de'aicĭ şi mergĭ unde-ţi este locul,“ strigà el cu glas răguşit de turbare „la mişelul tĕu de tată, căruia eu măgar bĕtrân aş fi trebuit să te dau chiar din ceasul dintâiŭ.“

Ileana fugì ca şi o căprióră gonită ér in urma ei trântì bogătanul turbat uşa de sĕ cutremura casa.

Toderică voia cu tot adinsul să trécă pe lângă tată-sĕu şi să sĕ ia in urma Ilenei. Dar Lică nu slobozia uşa. Rîsul sĕu cel batjocoritor cu care poruncì flĕcăul să rămâiă in odaiă, aţîţă pe acesta la extremă furie şi ne mai sciind ce face, inhăţà pe tată-sĕu.

Lupta intre tată şi fiu era o privelişte desgustătóre; sfêrşitul nu putea insă fi indoios pentru sdravenul şi vênjosul Toderică. Dete pe Lică la o parte şi fugì din casă.

Lică şovăise inapoi in odaiă; acum grăbì scuturat de mânie, la feréstră şi deschise din o singură smucitură un geam.

Toderică fugia in aceia clipélă cu capul gol prin curtea cea plină de zăpadă.

Lică ridică pumnul impotriva lui şi sbierà:

„Fugĭ numai după têrfa, vei avea noroc şi bucurie cu ea — tocmai ca şi tată-sĕu cu reposata mumă-sa.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Toderică sĕ oprì puțin și sĕ uità uimit la el, dar apoi alergà érășì mai departe, eșind din curte.

Dară orì cât sĕ uita nu vedea pe nicăiurea pe Ileana. Perise, și fulgiĭ de zăpadă care cădeau din ce in ce tot mai deșì, iĭ luară și mai mult putința de a o zări din depărtare.

Toderică ofta din adêncul inimei și condus de o hotărîre năpraznică sĕ intórse cu pașì grăbiți in curte, ca să-și ia ceva pe sine, pentru a putea eși.

După ce sĕ imbrăcase și eșise in curte sĕ intâlnì cu tată sĕu.

Lică sĕ uità urât la el și sĕ oprì dinaintea lui.

„Unde mergì?“ sĕ rĕstì cătră el.

Toderică ridică fața cea pălită spre acest crunt.

„O sciĭ, tată,“ dise el inecat, „merg după Ileana.“

Lică érășì ridică pumnul scrâșnind:

„Să umbli dar cu dracu!“

„Ba nu tată, — să umblu cu Dumneḑeu mai bine. Domnul nu va părăsi două suflete de ómenì, care sĕ iubesc.“

Cu astea sĕ intórse și trecênd pe dinaintea tatăsĕu, eșì din curte.

Lică trimise un rîset batjocoritor in urma lui, dar era nĕcăjit de mórte, pe acest nemernic, care indrăsnise a sĕ impotrivi pe fața poruncei sale.

XIII.

De pe bolta cea intunecată a cerului cădeau nenumĕrați fulgì de zăpadă pe pământ, care și afară de asta era acoperit de sarica albă a iernei.

Costache Steuleanu stetea la feréstra cea mititică a colibei, pe care deja de lunì o locuia in mijlocul pădurei și pe care sirguința sa cea de fer o prefăcuse in o ședere destul de bună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Era trist și cu sufletul apĕsat și privia prin feréstră cu fața descuragiată, uitându-sĕ la jocul fulgilor, cum sĕ intorceau unii imprejurul altora și stăruiau a sĕ inălța érăși pentru ca la cele din urmă să și găséscă, ca și cei de mai 'naintea lor, mormêntul pe pământ.

Costache simția ca și când avea să-l ajungă un rĕu mare.

Sĕrbătórea de erĭ o petrecuse in cea mai desăvêrșită singurătate, ér in inima sa domnia o duioșie sântă. De câte și mai câte orĭ îi trecuseră sĕrbătorile Crăciunului tot așa ba și mai trist ca cele de acum și pusceră mult timp intre ḑiua in care pentru cea de pe urmă óră le petrecuse vesel cu soțiă-sa și cu copilul sĕu. — Atunci nu presimțise că după câteva ḑile numai sĕ va sfêrși tot norocul și tótă fericirea sa.

Erĭ insă îĭ periseră din gândul sĕu acei anĭ lungĭ și triștĭ, carĭ zăcea intre el și intre fericirea sa și i sĕ făcuse lui Costache Steuleanu, ca și când trecutul n'ar fi de cât un vis urît, din care trebuia să sĕ deștepte, pentru a petrece érăși sĕrbătorile Crăciunului cu soția și cu fiă-sa.

Dar apoi venise nóptea, umbrele realităţiĭ sĕ lăsaseră greu pe sufletul bărbatului părăsit și-l descuragiaseră cu totul. Sĕ posomorîse din ce in ce tot mai tare și când, după un zăcut fără somn, sĕ sculase din patul sĕu, cerul era inorat și lumea jur imprejur invĕluită de vifor, ceea ce-i apăsase inima și mai tare. Avea o simțire, ca și când era să sĕ sfêrșéscă cu dênsul.

Apoi sĕ gândise la Ileana și ce va mai fi făcênd la Licĕ. De mult nu mai auḑise nimic despre ea, numai Dochia, care ședea mai aprópe de sat decât el, îĭ aducea câte o dată câte o veste de acolo. Dar numai rar sĕ intêmpla asta și lui Costache îĭ părea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai bine, când n'auția nimic nicĭ de la acéstă femeĭ. Căcĭ tot de-a-una, de câte orĭ vorbise cu Dochia, sĕ simția trist și mâlmit și i sĕ făcea ca și când in dosul vorbelor celor dulcĭ ale Dochiei ar fi fost ascunsă o săgétă inveninată, care pe nevĕdute, dar cu atât mai sigur sĕ implânta in inima sa.

Costache Steuleanu nu putea încă uita, că unica sa fétă-l respinsese. Ileana n'avea nicĭ o pricină ca să sĕ tragă spre el, dar neiubirea ei, îl durea pré mult.

Astădĭ, in ḑi de sĕrbătóre, nu sĕ mai putù răbda in singurătatea sa cea uitată de lume. Voia să mérgă in sat, dar nu pentru a vedea ómenĭ, ci pentru a cerceta mormêntul Reveichi. Inima sa cea plină îl impingea cu putere neimpotrivitóre la asta.

Își luà decĭ căciula, sĕ imbrăcà cu un cojoc vechiŭ peste sucmanul ce purta de obiceiŭ a casă.

Apoi inchise ușa dar nu cu cheia, căcĭ n'avea bróscă și nicĭ nu era de lipsă că să sĕ feréscă de hoți, carĭ nu erau ispitiți nicĭ de cum de averea lui Costache, — apoi o luà la picior.

Mersul sĕu era aprópe ca și o luptă ce avea să susție impotriva naturei resvrătite, căcĭ de un drum făcut, nicĭ vorbă nu era. Costache trebuia să mérgă intr'un noroc prin pădure, ér zăpada sĕ lipì grósă de piciórele sale schimbând inaintarea sa intr'o săritură obositóre de la un pom la altul.

Mai de vale, acolo unde incepea a sĕ arăta icĭ, colea câte o casă, mergea mai bine, căcĭ drumul era aicĭ mai vêrtos și mai lat. Dar cu tóte astea era încă destul de obositor și când bĕtrânul om ajunse la pórta cea liniștită a cimitirului, îĭ steteau picăturĭ gróse de sudóre pe frunte.

Costache Steuleanu, firesce, n'avea nicĭ un ceasornic; prețuia vremea după statul sórelui. Trebuia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să fiă cam pe la amédĭ; nu numai după sóre sĕ cunoscea asta, ci și de acolo că ușa bisericiĭ era inchisă, ér urmele de pașiĭ cei mulțĭ incepuseră deja să sĕ acopere cu fulgiĭ de zăpadă. Liturgia sĕ slujise dară de mult.

Dar când Steuleanu inainta mai departe in cimitir și când aruncà ochiĭ până la mormêntul soției sale sĕ speriă năpraznic, căcĭ vĕdù ceva intins pe el.

Cu pașĭ grăbițĭ inaintà omul nostru, ajunse peste puțin la mormêntul, pe care era lungità o ființă femeéscă, care suspina cu hohot.

Costache Steuleanu sĕ uità uimit la ea, căcĭ fata n'avea nimic pe cap și era numai in iiă și cătrințe.

De o dată i venì un gând infricoșat. Dar décă este Ileana, care a căutat adăpost pe mormêntul mamei sale?

Hotărîndu-sĕ de grabă, sĕ plecà la fată și o prinse incetinel de umĕr.

„Ileano — Ileano!“ strigà el cu glas tremurător, căcĭ vĕduse fața copilei și recunoscuse pe fiă-sa.

Ileana sĕ intórse érășĭ spre mormênt și incepù sĕ plângă din nou.

„Ileano — pentru Dumnedeu, cum viĭ tu aicĭ neimbrăcată in frigul ĕsta?“

Nicĭ un rĕspuns.

Costache Steuleanu o prinse mai tare de umĕr. —

„Dar vorbesce, fa — pentru Dumnedeu — eu? tată-tĕu. —“

Fata sucì din cap.

„Dă-mĭ pace — nu mai am tată.“

Costache Steuleanu tresărì, dar apoi érășĭ sĕ intórse spre fată.

„Ce vorbescĭ, sermană — spune, ce caț̆ĭ aicĭ neimbrăcată.“

Ileana ridicà acum mânile spre cer și in ochiĭ ei sĕ arată o hotărîre disperată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Voi să mor," dise ea, „lasă-mĕ să mor in pace."

Costache Steuleanu fù luat de gróză la aceste cuvinte — „ce să va fi intêmplat?" îşĭ dise el necontenit. Sĕ gândì firesce indată la Lică, dar recunoscù, că nu era nicĭ timpul nicĭ locul ca să ispitéscă pe fiă-sa.

Cuprinse pe fiă-sa, o ridică şi o trase spre pórta cimitirului.

Dintru întâiù Ileana voia să sĕ impotrivéscă din rĕsputerĭ şi începù ca şi turbată să sĕ lupte cu tatăsĕu. Dar gerul îĭ îngheţase trupul şi îĭ inmuiase puterea. Decĭ nu ţînù mult impotrivirea şi lupta, peste puţin nu mai era in stare nicĭ măcar să sĕ ţină pe picióre şi Costache Steuleanu fù silit a lua pe fiă-sa in braţe şi a sĕ intórce la munte ingreunat cu acéstă povară.

Opintirea neobicĭnuită îĭ stórse multă sudóre, dar totuşĭ purta pe Ileana cu un simţ de fericire. Câte şi mai câte fură gândurile sale pe lungul drum, care părea că adĭ nu mai are sfêrşit pentru nerăbdarea lui Costache, care ar fi voit să scie cu un minut mai nainte, ce adusese pe fiă-sa in starea in care o găsise.

In sfêrşit ajunsese la casa sa şi după ce pusese pe Ileana pe un culcuş de paie, unde rĕmase lungită cu ochiĭ inchişĭ, sĕ apucà să aţîţe focul pe jumĕtate stins din sobă şi a incălzi ceva rachiu indulcit pentru degerata.

Isbutì cu ingrijirile sale de a readuce la viéţă pe fiă-sa, ba chiar de a-i stórce un zimbet de mulţămire, ceea ce-l umplù cu bucurie. Dar iudată reincepù Ileana să sĕ vaite şi să plângă.

Costache Steuleanu i vorbì cu dragoste şi incetul cu incetul aflà de la ea tot ce sĕ intêmplase.

Fù apucat de o mânie grozavă impotriva lui Lică şi făgăduì Ilenei cu sfinte jurăminte că i va da norocul, fiă orĭ-ce ar fi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ileana dete numai din cap — sĕ simţia pré obosită de păţaniile ḑilei şi nu putea deci să sĕ dea la multe chibzuelĭ, — dar totuşĭ nu-şĭ putea închipui că sârmanul om, care stetea dinaintea ei şi căтră care trebuia să ḑică tată, ar fi in stare a sili pe bogătanul de Licĕ. Apoi fù érăşĭ apucată de gróza cea vechiă şi cu un strigăt de spaimă sĕ intórse spre partea cea-laltă.

Costache Steuleanu înţelesese pré bine, ce sĕ petreceau in inima ei şi oftà, apoi insă luà mâna fiicei sale, cu tóte că sĕ feria de el, şi începù să-i vorbéscă cu glas lin.

Ileana sĕ simţi straniu atins de cuvintele călduróse, care isvorau din gura lui şi când nefericitul începù să-i povestéscă de timpurĭ trecute şi când începură să-i curgă lacrimile, trebuì să plângă şi fata cea bună de inimă. De ce? Asta n'o scia nicĭ chiar ea insăşĭ.

Costache Steuleanu nu sĕ incercà a să face mai bun de cât era, ci mărturisì greşala sa, furia sa nemărginită şi pĕcatul sĕu sângerat. Iĭ descrise apoi cum îl cuprinse căinţa şi cât de mult sĕ pocăise.

Numele Domnului de Ghiavalıazi nu fù nicĭ o dată rostit de el cu acéstă ocasiune. Spuse fiicei sale numai peste tot, că fusese fericit, până ce venise şérpele şi-l scóse din raiŭ.

Dar Ileanu tocmai prin modul necruţător in care vorbia Costache Steuleunu despre trecutul sĕu, recunoscù mai bine firea tată-sĕu şi începu, nu a-l iubi, că un asemenea simţiment era incă cu neputinţă, dar a nu-l mai uri, ca până acum, ba chiar a-l compătimi puţin.

Fù o simţire de sfială, o simţire, care-l făcù să sĕ cutremure până 'n adêncul sufletului sĕu, când pentru prima óră buzele fetei celei marĭ îĭ dete dulcele nume de tată. Acest unic cuvênt era ca o vindecătóre alifie pentru inima sa cea sfâşiată şi-l înălţà peste miseriile vieţei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După prând sosì și Toderică, care pornise să caute pe Ileana și care la cele din urmă îșĭ ḑisese, că va fi căutat sĕu in coliba tată-sĕu.

O bucurie fără sĕmăn strălucia din ochiĭ flĕcăului, găsind pe ibovnică-sa la Costache Steuleanu. Acestuia n'avea ce să-i spuiă despre venirea sa, căcĭ faţă de ţipetul pe jumĕtate infundat cu care fata sărise de pe pat și sĕ anuncase spre flĕcău, cele mai frumóse cuvinte nu ar fi avut nicĭ un preţ.

Costache Steuleanu sĕ dete uimit și sfiicios la o parte și lăsà pe Ileana plângênd de gtâul flĕcăului.

Toderică sĕ incercà a o mângâia, dar nu isbutì, căcĭ și inima lui era apĕsată, incàt ar fi voit mai bine să strige de durere, de cât să spuiă vorbe alinătóre.

In sfêrșit merse la cei doi și luà pe Ileana de pe peptul flĕcăului.

„N'aveţĭ să umblaţĭ, ca sĕracul de mine,“ ḑise el ștergêndu-șĭ ochĭ. „Cu ce vĕ prindeţĭ, că aduc la cale nunta vóstră până 'n primăvĕră.

La asta n'avură tinerii alt rĕspuns de cât un zimbet dureros, ér Toderică ḑise, că tată-sĕu are un cap gros, și nu sĕ va inmuia și incă —

„Și incă prin stăruinţele mele,“ rîse Costache Steuleanu amar, de óre-ce flăcăul sĕ oprise in vorbă sfiit. „Dar lăsaţĭ pe mine, să sciţĭ că regulez tréba ḑic și ḑĕu lui Dumneḑeu.“

Cu astea scormonì cât-va timp intr'un parsechiŭ, apoi sĕ gătì de ducă și poruncì la cei doi, să-l aștepte in colibă. Toderică voia să-l năpădéscă cu intrebărĭ, dar Costache Steuleanu iĭ făcù semn cu mâna să tacă, ochiĭ insă îĭ străluciau straniu.

„Nădĕjduiţĭ,“ ḑise el mai de multe orĭ, „puteţĭ să credeţĭ ceea ce vĕ ḑice Steuleanu, căcĭ de și sunt un calic, totuși n'am minţit nicĭ o dată.“

Apoi sĕ duse și lăsà pe cei doi in o stare de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

neliniște mare, căci nu puteau înțelege, ce voia să facă la sumețul Lică și totuși, în ochii lui Costache Steuleanu să arătase o lucire de încredere așa de nemărginită, în cât cei doi să simțiau îndemnați a să încrede în cuvintele lui, de și nu-l cunosceau aprópe de loc.

Costache Steuleanu pogorîse într-un accea muntele cu pași șovăitori și ajunsese tocmai spre însărate în curtea lui Lică, arătându-să dinaintea lui.

„Ce vré-i,“ îl întrebà bogătanul, „să întrebi dóră de prăpădita-ți de fată — nu-i de lipsă, căci am gonit-o, étă să sciï.“

„Sciu — sciu,“ răspunse Costache Steuleanu cu glas năbușit.

Apoi merse aprópe de feréstra odăiï unde să rédimase Lică cu brațele încrucișate peste pept.

„Nu te apropia,“ strigà bogătanul fudul. Dar Costache-l măsurà cu o privire pătrunzétóre, apoi scóse iute ca fulgerul, ceva din buzunar.

„Cunoscï asta?“ făcù el ținând ceva dinaintea ochilor lui Lică.

Acesta tresărì ca și lovit de fulger, brațele iï atêrnau jos fără putere și ochiï erau aprópe să-i ésă din cap.

Dar asta ținù o clipélă numai, apoi scóse un strigăt răgușit și să aruncà turbat pe protivnicul său.

Costache Steuleanu prevăduse însă asta, făcuse un pas înapoi și ținù vêrful unui cuțit ascuțit spre peptul lui Lică.

„Să nu te mai miscï, căci de unde nu, ți-l înfig în inimă,“ dise el tot o dată căutând cu hotărîre în ochiï bogătanului.

Trecù o clipă fiorósă pe când Steuleanu stetea cu cuțitul ridicat și cu privirea aținută în ochiï lui Lică; apoi își acoperì acesta fața cu amêndouě

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mânile și sĕ aruncà cu un suspin sgomotos pe scaun.

„Veḍĭ, că m'am pregătit," ḍise Costache slobozind mâna fără de a scăpa insă cuţitul din ea, „și cred că acum vom isprăvi noi amêndoi tréba nóstră in tótă liniștea."

Apoi puse crăşĭ in buzunar cutia de chibrituri pe care o ţinuse mai adinćorĭ dinaintea ochilor lui Lică și care-l speriase pe acesta atât de mult.

„Și felinarul este la mine, ascuns bine," urmà Costache, „să-ţĭ povestesc unde am găsit aceste lucrurĭ in mijlocul nopţiĭ, chiar atuncĭ când m'am intors" —

Lică nu rĕspunse nimic, ci-și ţinù ochiĭ aţintiţĭ pe podinĭ. Mai că uitase de acel strigăt de nópte, căcĭ inima sa in cursul lunilor sĕ umpluse de simţirea bucuriei, când vĕḍuse că isbutise așa de bine cu rĕsbunarea sa. Acum de o dată sĕ arĕtà stăhia cea grozavă. Ar fi voit să sugrume pe Costache, pentru ca să péră mărturia vinei sale. Dar nu indrăznì din pricina cuţitnlui.

Incepù decĭ să rîḍă mânios.

„Du-te, calicule, și spune ce sciĭ, eu insă-ţĭ spui in faţă, că-s scornitură mincinóse."

Costache Steuleanu dete numai din cap.

„Nu mĕ face ca să te pîrăsc," ḍise el apoi apĕsat. „Óre pe cine vor crede judecătoriĭ mai curênd pe mine, séu pe tine."

„Pe tine, firesce, căcĭ eștĭ un rob scăpat," strigà Lică cu batjocură, dar apoi tăcu scrĕșnind. Cugetul îĭ spunea, că era perdut indată ce-l va denunţa Steuleanu.

Étă pentru ce sĕ sgâì câtăva vreme in sec și ḍise apoi cu glas schimbat:

„Sfĕrșesce dară, sunt in mâna ta, ce vreai să-ţĭ dau pentru ceḷe ce sciĭ tu."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costache Steuleanu resuflă din adêncul inimei.

„Pentru mine nu-mĭ trebue nimic,“ respunse el, „dar voiesc ca de o cam dată, fiul tĕu Toderică.—“

„Aha, el te trimite?“ strigă Lică turbat.

„Taci,“ facù Costache, „să nu vorbim de rĕul ce ai făcut lui Toderică și Ilenei.“

Lică scóse o injurătură cumplită și lovì scaunul cu mâna.

Costache insă nu sĕ turbură, ci cerù, ca Lică să-i dea lui Toderică casele și pămênturile, care mai nainte fuseseră ale lui. Apoi să sĕ invoiască, ca Toderică să sĕ căsătorésca cu Ileana. De va face asta, va tăcea despre cele ce scie.

„Să ți-o dau in scris, calicule?“ strigase Lică, pe care era să-l inece nĕcasul, ș'apoi urmaseră o grămadă de injurături.

Dar Costache rĕmase neclintit. De și-l mânca ciuda de vorbele cele próste ale lui Lică și-l smucia din când in când o pornire mai mare de arțag ca să-l apuce de gât, sĕ stăpânise așa de mult in cât îsĭ păstrase tot cumpĕtul față de bogătanul cel infuriat, și-l silì la cele din urmă să facă ceea ce ceruse.

Sĕ intunecase deja așa de mult in cât trebuì să dibuéscă până la uș̣e, când plecà Costache Steuleanu.

„Nópte bună Lică, nu te pré mâhni,“ ḍise el la despărțire.

„Du-te la dracu,“ injurà țĕranul.

„Ce să spui lui Toderică, când oi ajunge a casă? “

Bogătanul nu rĕspunse nimic, ci sĕ mulțămì cu un rîset pătrunḍĕtor.

„Sĕ va intórce la nópte Lică, să-l primescĭ bine, — inț̣elesu-m'ai? și să aducĭ tóte la cale cu el!“

Costache Steuleanu mai stete o léca, ca și când ar fi așteptat un rĕspuns de la Lică. Dar acesta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rĕmase mut și după ce așteptase celălalt destul, sĕ intórse și eșì pe ușă.

Licĕ rĕmase singur in odaia și sĕ sgâî prin geam in nóptea intunecată.

XIV.

Trecuse și nunta Flórei, sĕ făcuse boerésă, devenise soția Domnului de Ghiavahazi Antal și plecase la Budapesta; Licĕ vĕrsase douĕ sute de miĭ de fiorinĭ, tot in galbenĭ ferecațĭ, drept zestre la nuntă pe masa de ospĕț.

Pentru a putea face asta și pentru a putea tot o dată intêmpina trebuințele cuscrului seu, care-i cerea mereu banĭ imprumut, nu numai că-și secase tot parsechiul, dar sĕ mai indatorase, dând moșia sa drept ipotecă, așa in cât incepuse a-i veni acru pe gât și a sĕ sătura de cuscria cea boerésc㎠.

Dar domnul de Ghiavahazi Imre Măriasa păpa la banĭ, ca și când i-ar fi mâncat cu lingura.

Chiar și astădĭ venise la Licĕ și ceruse o nouă sumă de banĭ imprumut. El îĭ refusase cererea in mod brutal, Domnul Imre insă alergase la ajutorul batjocurei dicêndu, că zestra-l va fi scrăcit cu totul.

Una ca asta nu putea suferi sumețul Licĕ, dar fiind că in adevĕr nu mai avea banĭ in parsechiŭ și nu-l putea da de gol pe cuscru deschidêndu ușa comórei sale, bîlbăi ceva de nisce banĭ, datĭ pe la ómenĭ și că va stărui sĕ-îĭ strigĕ și sĕ îĭ de Domnului Imre, ca sĕ vĕdĕ, că este inșelat, décă crede că l'ar fi strînitorat câtușĭ de puțin cheltuelile de până acum.

In inima sa sĕ mișcase o furiă nespusă și Licĕ insoțise pe óspele sĕu la plecare cu o privire cruntă până in curte.

Inaintea porțiĭ boerului sĕ mai intorsese incă o dată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„N'am vĕḑut astăḑĭ pe drăgălaşa copilă, unde este?“ intrebà el pe Licà.

Acesta făcù o faţă acră şi bombănì printre dinţĭ, intrebând de care fată vorbesce Domnul Imre.

„De fiica lui Steuleanu,“ ḑise acesta.

Dar n'o nimerise cu intrebarea sa, căcĭ Licà sĕ simţia vătămat chiar prin rostirea numelui fiitórei sale nurorĭ.

„Te-ai sculat pré târḑiu, este a altuia,“ făcù el cu un rîset ămar.

„Nicĭ o dată nu este pré târḑiu a face o faptă bună,“ replicà boerul cu o seriositate neobicĭnuită, apoi plecà.

Licà rĕmase singur inaintea porţiĭ şi sĕ uitase, perdut in gânḑurĭ, in sus şi'n jos.

Peste puţin étă pe Dochia, care venia şi astăḑĭ cu furca, torcênd ca de obiceiŭ.

Când ajunse in dreptul porţiĭ dete bineţe lui Licà. Acesta-i făcù semn cu mâna să vie mai aprópe.

„Dómne Isuse Christóse,“ ḑise ea făcênd mereu la plecăciunĭ, „nicĭ nu sciu déca mai este ertat —“

„Dar nu te-am chemat eu, nu te-oi mânca, fi pe pace.“

„De bună sémă că nu,“ rĕspunse ea cu un zimbet supus, „dar sfiéla, Domnule, nu m'a ingăduit să viu la D-ta, sfiéla de când v'aţĭ boerit şi de când cuconiţa Flórea s'a făcut o Dómnă mare ce trăiesce prin Peşta şi e chemată chiar la petrecerile ce le face impĕratul.“

Sfiéla femeei îl măgulea pe Licà, dar totuşĭ bonbăní ceva de „próstă şi tóntă“ in sine.

Dochia sĕ uita la Licà, apoi rîse pe ascuns şi cu o expresiune stranie, ca şi când ar fi voit sĕ arete şie-şĭ, că sfiéla ei era gólă prefăcĕtorie. Dar când simţì privirea noului nemeş pe faţa ei, şĭ-o tocmi érăşĭ a smerenie şi sĕ pornì sĕ tórcă şi mai iute.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Sciĭ ceva nou, Dochiă?“ întrebà Lică după un óre-care timp.

Femeea îșĭ ridicà capul mirată și se uità la el.

„Ceva nou? Dar apoi la D-ta este noutatea cea mai mare?“

„La mine, ce prostiĭ grăiescĭ muiere?“

„Ci erĭ la biserică am audit lucrul cel mai nou!“

Lică sĕ intinse, apoi privì la o parte.

„Tocmai erĭ n'am fost la biserică,“ dise el apoi.

Dochia rîse.

„Să fiă intr'un ceas bun! aș trebuì să-ți dic.“

„Intr'un ceas bun, ce?“ sĕ restì Lică la ea.

„Hi, hi, ce? ci-că au vestit erĭ pe Toderică cu Ileana.“

„Trăsni-iar să-i trăsnéscă!“ injurà Lică și bătù pămêntul cu piciorul.

„Dar nu injura așa de urît,“ sĕ rugà Dochia făcêndu-șĭ cruce.

Apoi tórse mai departe, aruncând mereu la privirĭ ascunse asupra lui Lică.

„Este o fată frumósă, — Ileana,“ dise ea apoi cu un glas, care părea a vení de la inimă, „nu sĕ póte omul sătura de a sĕ mai uita la ea — pĕcat numai că este puțin chióră de un ochiŭ și că piciorul ei cel drept este ceva mai scurt decât celălalt —“

Lică rîse acru.

„Trebue că te-ai uitat bine la afurisita de ea,“ țîfnì el, „de n'ar fi venit cât-i lumea in casă la mine.“

Femeea sucì din cap.

„Cum așa? — e fată bună, și că are un astfel de tată — dar i drept, asta nu sĕ pré potrivesce pentru D-ta — insă —“

In fața cea intunecată a lui Lică sĕ lumină de o dată.

Sĕ intórse grăbit cătră Dochia, scormonind cu mâna cea dréptă prin buzunar,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Vreai sĕ câștigĭ ḑece fiorinĭ, Dochiă?“ intrebà el fără de veste in tainà, privind imprejur, ca sà véḑà, déca nu-l aude cumva cineva.

Ochiĭ cei marĭ ai femeei luciră a lăcomie și sĕ apropià cu un pas de Licà.

„Ḑece fiorinĭ?“ șoptì ea, „mulțĭ banĭ pentru o muiere sĕracà — déca nu va fi ceva rĕu —“

Acesta îĭ rîse in fața, apoi o luà de mânà și o trase cu sine in odaiă.

„Ceea ce avem sà vorbim noi amêndoi, nu trebue sĕ auḑà nimenĭ,“ ḑise el, „și déca vei face, cea ce voiesc eu, facĭ după voia lui Dumneḑeu, care a poruncit ca fiĭ sà cinstéscà pe părinți, dar îmĭ facĭ și mie un bine și, — cincĭ fiorinĭ in sus și'n jos nu mĕ vor durea.“

Apoi vorbì mult timp cu femeia și părù a sĕ fi ințeles cu ea, căcĭ când plecà Dochia, primì dela Licà cincĭ fiorinĭ cu vorbà cà déca va ispràvì tréba bine, va putea venì chiar de mâine ca sà-și ia și cei lalți ḑece fiorinĭ.

Dochia merse apucând in sus spre munte.

Zimbia după obiceiul ei, părea cà sà bucurà de lucrul cu a cărei punere la cale sĕ insărcinase acum.

Dochia nu era o femeià rea. Dómne feresce, vai de acela, care ar fi indrăsnit a-i spune asta in față. Mergea in tóte Duminecile la biserică, era sîrguitóre și lucrătóre — așa ḑicea cel puțin dênsa — și, firesce era numai scornĭturĭ vorbele acelor ómenĭ, carĭ ḑiceau cà Dochia tórce numai pe drum, cà a casà bea și mănâncà.

Dochia ajunsese aprópe până la casa ei, dar totuși sĕ uita imprejur prin pădure, ca și când ar fi căutat pe cineva. Licà îĭ spusese mai adinéorĭ, cà Domnul de Ghiavahazi Imre ar fi apucat cu pușca in spinare drumul spre munte și, o indatorase sà se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

intâlnéscă cu el, așa va putea să-i spuie indată vestea.

D'aceea se uita Dochia in tóte părțile și intêmplarea o slujì. Vĕdù de o dată pe boer eșind dintr'o poeniță și urcând cărarea, așa in cât trebuia să trécă pe dinaintea ei.

Dochia făcù acum o față smerită și-și urmà calea la deal cu pași rarì, mĕsurați. oftând neincetat așa de tare, in cât fie-care om care o auḍia trebuia să créḍă negreșit, că sermana femeiă nu mai póte de slăbiciune și oboséla

In momentul când boerul voia sĕ trécă cu fața necăjită pe dinaintea ei, Dochia sĕ oprì și-i șoptì cu glas supus bună ḍiua, apoi sĕ uità cu ochiĭ ei cei marĭ, căprui la cocon, ca și când ar fi așteptat să-i grăiéscă.

Domnul de Ghiavahazi Imre sĕ arăta cu plăcere milos. Mai cu sémă față de Dochia era tot de-a-una prietenos, căcĭ scia, că-i fórte vorbărĕță. După ce-și infipsese dară sticla 'n ochĭ și o recunoscuse, sĕ oprì și el și făcù femeei semn cu mâna.

„Lucri, lucri," ḍise el și voì să trécă.

Dar Dochia n'avea de gând să-l lase cu atâta. Incepù să-i spuie câte de tóte, plângêndu-se de ticăloșia lumei și văetându-sĕ de te lua gróza.

Domnul Imre o ascultă fără de voie, dar era intru atât deprins cu observarea cuviinței, incât nicĭ față cu acéstă femeă de sat nu se putù hotărì a sĕ arĕta grosolan, decĭ ascultà răbdător.

In fine sfêrșise Dochia vorba ei cea lungă și boerul care sĕ simția indatorat a spune și el ceva, ḍise: „Apoi da, sunt multe rele pe pămênt — dar nădejde iubita mea, nădejde și, tóte sĕ vor intórce spre bine."

Érăși voì să trécă, dar Dochia ridică mâna ca spre rugare și dete cu multă duioșie din cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Mai bine, cum să se facă mai bine," dise ea, „nu vedi cât sunt de bătrână."

Domnul Imre făcù o faţă necăjită la aceste vorbe.

„Apoi de — omul nu póte rămânea tot tênĕr," dise el trăgănând, lăsând sticla din ochĭ şi jucându-se cu panglica de care atêrna acea sticlă, arătând astfel nerăbdarea sa. „D-ta imbătrânescĭ — ş'apoi incă şi eu, căcĭ aşa merge lumea.

Dochia dete din cap cu un zimbet dulceag.

„Ah," dise ea, „D-ta . . . .? De ar da Dumnedeu să rĕmân tot de-a-una aşa de tênĕră. —"

„Ca mine?" intrebă boerul netedindu-şĭ incetinel barba sa cea rară, tot o dată se uita neincredĕtor la femeiă să védă, déca cum-va nu-şĭ bate joc de el.

Dochia insă infăşurà fuiorul de pe furcă şi-o luà sub braţ.

„Déca nu te-ai supĕra cocóne," dise ea după cât-va timp cu faţa ruşinósă, „ţi-aş spune ceva".

Domnul de Ghiavahazi Imre se silì a reţine o căscătură.

„Spune, de," dise el după o léca de vreme, in care isbutise a stăpâni disa pornire, „ce lucru insemnat ai să-mì spui dragă."

Femeia chicotì, apoi érăşĭ să uità pe furiş la boer.

„Da tênĕră ca D-ta aş voi să fiu, câcĭ . . . . dar cum să-ţĭ spui, ... tóte fetele din sat mor după D-ta."

După ce dise asta se inroşì ca şi când ar fi făcut o necuviinţă şi-şĭ acoperì faţa.

Boerul insă îşĭ incleştà érăşĭ sticla in ochiŭ şi se uità zimbind la Dochia.

„Ce spui dragă," intrebà el apoi.

Dochia-şĭ puse mâna 'n pept.

„Dĕu lui Dumnedeu este adevĕrat cocóne, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ileana Steuleanului — dar vai de mine, asta nu-mĭ e ertat să spui," să întrerupse ea și făcù o mișcare ca și când ar fi voit să-și dea peste gură.

Boerul o întrerupse însă de grabă.

„Ileana Steuleanului, fata cea drăgălașă, care a slujit la Licà?"

„Da, ea, cucóne!"

„Dór' n'ei voì să-ți rîdĭ de mine dragă, la ce te gândescĭ, cum poți vorbi astfel de ea — nu sci, că peste puțin are să se mărite.

Acum Dochia zimbì cu multă isteție, și să apropià cu un pas de boer.

„Cocóne eu o femeiă cinstită ce sunt, nicĭ n'aș trebuì să ți-o spun, dar așa-i lumea, orĭ-ce fată trebue să-și ia un bărbat, chiar décă ar iubi de ḑeceori mai mult pe altul."

Pe fața boerului să arătà un zimbet disprețuitor, dar nu ḑise nimic, ci să uità țintă spre pădurea cea cu bradĭ.

„Să nu credĭ că ți-o spun cu vr'un scop," reîncepù Dochia cu glas măgulitor, „dar Ileana este tótă ḑiua singură in coliba tată-sĕu — scĭi unde este, cocóne?"

Boerul o ascultase numai cu jumĕtate urechiă.

„Sciu că nu mai este la Licà!"

„Ferésca Dumneḑeu cocóne — colea cel de pe urmă acoperiș de paie, acolo șéde ea acum, la tată-sĕu, care nu este acasă tótă ḑiua, ajută viitorului sĕu ginere la ogor, ér' Ileana stă ca un cuc și n'are pe nimenĭ cu care să-și trécă de urît."

„Așa-i, așa-i," rĕspunse boerul, care să gândì că i să dedea prilej a vorbi nepândit cu fata. Doria să-i céră ertare, căcĭ i să făcea ca și când l'ar erta chiar Reveica.

„Să fie cu ertare," ḑise Dochia, care acum de o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată avea grabă mare, „și nu te supĕra cocóne, dócă te-am ținut in cale cu vorba mea cea multă.“

Boerul mai dise „rĕmâi sănĕtósă,“ apoi își vĕdù de cale cu graba sa cea obicĭnuită.

Dochia privì insĕ in urma lui și când sĕ sciù nepândită să sĕvêrșì o schimbare năpraznică in fața ei. Aerul cel supus sĕ șterse pentru a face loc unui zimbet batjocoritor.

„Nebun bĕtrân,“ chicotì ea pornind de acolo, „dă fuga in laț — cu cât mai curênd, cu atât mai bine, căcĭ atunci voi căpĕta cei dece fiorinĭ de la Lică, care este tot atât de prost ca și tine.“

In ḑilele următóre Dochia rĕmase a casă stând mereu la pândă, ca sĕ vĕḑă cine trece spre munte.

Nu așteptà multă vreme in zadar, căcĭ chiar a a doua ḑi spre amĕḑĭ vĕḑù pe Domnul Imre urcând la deal, după ce in aceeași diminĕță Costache Steuleanu pogorîse pe aceeași cale, ca sĕ ajute viitorului sĕu ginere la lucrarea pămênturilor, care mai nainte fuseseră ale sale și pe care Lică le predase lui Toderică.

Același mers și venit sĕ repetà mai multe ḑile de-a-rêndul și Dochiei i sĕ părea ca și când boerul ar trece de fie care dată tot mai vesel.

Acum nu sĕ mai răbdă și aducêndu-și a minte de inţelegerea ei cu Lică, a treia ḑi, d'abia după ce trecuse boerul in sus, ea merse de grabă de vale.

Când ajunse la rĕspântia unde un drum ducea la casa lui Lică ér celălalt la moșia care fusese odinióră a lui Costache Steuleanu, femeea apucà pe acest din urmă drum.

N'avù să mérgă multă vreme și étă că vĕḑù pe Toderică in mijlocul unui câmp lucrând din rĕsputerĭ, adică arând.

Dochia așteptà pânà ce trase o brazdă și când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să intórcă plugul drept lângă potecă, i dete ḑiua bună cu glas prietenos.

Toderică ridică capul și intórse salutarea cu veselie, căci era vesel, că putea lucra pe moșia sa și étă pentru ce aretà și Dochiei o față prietenósă cu tóte că nici el nici Costache Steuleanu nu o puteau suferi.

„Intr'un ceas bun!“ ḑise femeea cu glas deschis, „ți-ai ales o fată frumósa, Toderică.“

„Cred și eu,“ rĕspunse flĕcăul riḑênd cu plăcere, „că-ți place fata, căci e drăgălașa Ileana —“

„De bună sémă Toderică, dar nu ți-e frică să o lași singurică colea in pustietate, căci tată-sĕu lucréză peste ḑi la tine —“.

„Da lucră, colea in curte“, ḑise el „Nu-l poți vedea de aicĭ — dar cât despre Ileana, nu mĭ-e témă, scie ea ce face și nimenĭ n'o póte fura, décă nu vrea dênsa“.

„Așa-i bine“, făcù Dochia, „nicĭ n'ar fi frumos décă nu te-ai increde in mirésă-ta.“

„Că și pot,“ rĕspunse Toderică mêndru. „Ileana este a mea, asta-i de bună sémă așa.“

„Negreșit, și nicĭ nu trebue să asculți la vorbele ómenilor.“

Flĕcăul sĕ uimì puțin și de óre-ce boiĭ voiau să plece strigà tare „hou!“

„Ómenii?“ intrebà el cu fruntea cam créță. „Să indrăzniască care cumva a vorbi pe Ileana mea, nimenĭ n'are să o ia in gură. —“

Dochia dete din mânĭ.

„Dar ce crediĭ Toderică,“ adause ea, „de ce te superĭ fără de veste, eu nicĭ o dată n'aș vorbi-o de rĕu pe drăguța Ileană —

„Babă,“ urmà flĕcăul supĕrat „nicĭ n'aș sciĭ, ce —“

„Nicĭ eu, nicĭ eu,“ sĕ grăbi a intărì femeea, „și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

firesce, nu póte fi de cât numai întêmplare că Măria-sa boerul cel bětrân sĕ invêrtesce de vr'o câte-va dile mereu imprejurul colibei.“

Aceste cuvinte-şĭ ajunseră pe deplin scopul voit, căcĭ flĕcăul sĕ uità cu bănuélă la Dochia.

„Bătrânul boer pe la coliba din munte?“ dise el. „Dar ce are să caute cânele bětrân pe acolo?“

Dochia sĕ sperià şi privì imprejur.

„Pentru Dumneḑeu Toderică nu vorbi aşa de Măria-sa . . . ., dócă te-ar auḑi cineva!“

„Ce,“ sbierà flĕcăul şi mai aţiţat şi mai tare, „póte sĕ auḑă cine va voi — ce are să caute la colibă, pe unde n'a umblat până acuma?“

„Aşa-i,“ făcù Dochia, „pâdurea lui de vênătóre este mai jos, acolo sus este pădurea satului — şi după tóte coconul este cam blăstămat — de nicĭ n'ai crede.“

Pre când le spunea astea, nu-şĭ luà ochiĭ de pe faţa flĕcăului, care sĕ inroşise.

Apoi merse aprópe de el şi îĭ şoptì la urechiă.

„Nu vreau să vorbesc pe nimenĭ de rĕu şi incă tocmai pe Ileana ta, căcĭ nu-i vina ei — dar totuşĭ nu este lucru curat că bětrânul boer sĕ dă pe lângă fată, care este leită, sleită mumă sa. Tótă lumea scie ce a avut cu asta, căcĭ Costache Steuleanu nu va fi ucis'o de géba cu toporul, de a trebuit să stea inchis atâţĭ marĭ de anĭ.“

Toderică incruntase sprêncenile şi inholbase ochiĭ in sec, ca şi când n'ar fi luat in sémă vorbele femeei. Fără de veste ridică corpul şi mĕsură pe Dochia cu o privire cruntă.

„Şi sciĭ bine că umblă pe la colibă?“ intrebà el cu glas năbuşit.

Dochia dete de vr'o douĕ orĭ din cap apoi îşĭ puse mâna in pept.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Să nu am parte de ḍiua de mâne, décă nu este adevĕrat, că bĕtrânul boer chiar astădĭ a trecut fuga pe dinaintea casei mele, ca și un nebun indrăgostit — nu-i nicĭ un ceas de atuncĭ.“

„Așa dară este incă sus in colibă?“ intrebà Toderică cu glas inecat.

„Ah,“ reluà Dochia, „mai bine tăceam, căcĭ dór. nu este nimic, nu trebue să te turburĭ așa de tare!“

Flĕcăul insă nu rĕspunse nimic ci chiemà o slugă, care ara prin apropiere și-ĭ dete boiĭ și plugul in sémă, apoi făcù din cap cătră Dochia și merse cu pașĭ grăbiţĭ spre casa, pe ale cărora geamurĭ lucia sórele de méḍă-ḍi.

Dochia insă șontorogì calea inapoi ér pe fața ei sĕ vedea un zimbet urît.

„S'au prins vorbele mele,“ șoptì ea, „și décă va merge așa inainte, voi avea peste puțin acei ḍece fiorinĭ. Ba póte că Lică îmĭ mai dă ceva pe de-a-supra.

Apoi chicotì și, ajunsă la rĕspântiă, apucà pe drumul care ducea la moșia lui Lică.

XV.

Domnul de Ghiavahazi Măria-sa in adevĕr de vr'o câteva ḍile cercetase pe Ileana in colibă, intrerupêndu-i visurile de fericirea cea apropiată.

Pentru intâia dată intrase cerêndu-i apă, apoi venise să mai resufle puțin, erĭ insă chiar, ca să-și trécă puțin vremea vorbind cu Ileana.

Fata sĕ sfiia de Măria-sa, dar tot odată, ca orĭce fată, sĕ simțì măgulită prin cercetările lui. Dar vr'un gând rĕu n'avea, nicĭ nu sĕ temea de un asemenea lucru, căcĭ in ochiĭ ei, un moșneag ca Domnul Imre nu putea să-i fiă de nicĭ o primejdie, ei care nu numai că era o fată tênĕră ci chiar logodnica unui flĕcău, pe care-l iubia din tot sufletul.

Cu tóte că Domnul de Ghiavahazi venise mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de multe ori, Ileana nu spusese nimic despre asta tatălui-său. Nu că dóră i-ar fi fost témă, dară nu avusese prilej, căci Costache rămăsese in serile din urmă jos la Toderică și nu venise a casă de cât numai pentru câte-va clipeli.

Fetei i se făcea câte o dată ca și când boerul ar voi să-i spuiă ce-va, căci îl prinse adese-ori uitându-se trist la ea, când credea că ea nu-l vede.

Dar' gura și-o păzì tare; până acum numai glumise cu ea și vorbise despre lucruri, care nu-i priviа pe ei. Astădì era trist fără să-și fi dat el sémă de voia sa cea posomorîtă.

„Te prinde mirare, nu-i așa," dise el, „că eu un moșneag, te supĕr pe tine, care ești o copilă?" intrebà el, după ce pusese de o parte pălăria și pușca.

Ileana se mai deprinsese cu el, dar totuși nu indrăsnea să-i vorbéscă fără sfială.

„Este o cinste pentru mine, cocóne," bîlbăi ea și acum. „Dar nu poftescì să ședì puțin."

Boerul dete din cap, dar nu se puse ca de obiceiŭ pe un scaun, ci pe laviță lângă fata, care i făcù loc cu sfiélă.

„Nicì nu sciu ce mĕ aduce la tine fetică, căci dĕu, vederea ta mai mult mĕ intristézĕ de cât mĕ inveselesce."

Ileana nu putea înțelege asta și dise smerită, că se miră și ea pentru ce boerul vine la ea.

Boerul mânat de un impuls momentan luà mâna fetei speriate și o strinse.

Voia să se mărturiséscă dinaintea ei — pocăindu-se astfel de pĕcatul ce făcuse odinióră, când prăpădise pe mama ei.

După ce luase mânile fetei incepuse să caute cu o privire rugătore in ochiì ei. Pentru unul, care privia d'afară prin feréstră putea prea bine să i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pară, ca și când ar avea o părechia indrăgostită dinaintea sa.

„Mamă-ta a fost o femeeă bună,“ dicea in acéstă clipélă boerul cu glas duios, „și ochiĭ ei erau tot atât de limpeḑĭ și de nevinovaţĭ ca și ai tĕi.“

Sĕ aplecasĕ și mai tare cătră fată.

In acéstă clipă sĕ smuci ușa și pe pragul ei apărù Costache Steuleanu cu pumniĭ ridicaţĭ, cu ochiĭ invăpăiaţĭ. Lângă el stetea Toderică, turbat și el.

Domnul Imre scăpase tremurând mânile Ilenei, sĕ sculase năpraznic și privia galben ca mórtea și cu dinţiĭ clătenindĭ la Costache.

Pentru o clipélă era tăcere cumplită in colibă.

Tot precum nicĭ șérpele nu te lăsa ca să iai ochiĭ de pe el și sĕ fugĭ de primejdie, tot așa nicĭ Domnul Imre nu putea să-și intórcă privirea de la dușmanul sĕu inturiat. Buzele-i tremurau și dinţiĭ i sĕ clânţianau așa de tare încât sĕ audia. In zădar sĕ incercà a deschide gura și a rosti vr'un cuvênt — ca să explice venirea sa și bunele sale intenţiunĭ.

Acéstă tăcere și liniște nu ţênù mult, căcĭ étă pe Costache Steuleanu dintr'o singură săritură lângă slăbănog, prinḑêndu-l de pept, apoi după ce-l sgâţâi, îl tîrà până la vatra unde era și toporul lucitor.

Imre striga ajutor cu glas nădușit și sudorile morţiĭ-l năpădiră, când Costache Steuleanu cu fața grozav schimosită ridicà toporul d'asupra căpului acestui ticălos.

„Cunoscĭ tăișul,“ strigà Costache cu glas care sămêna cu mugetul unei fiére sĕlbatice, „cu acest tăiș am voit odinióră să-mi apĕr cinstea casei și am ucis din pricina ta pe nevinovata mea nevastă, câne afurisit — acum te lovesc pe tine cu el — na, in iad cu tine.“

Un ţipet intreit de gróză resunà in colibă, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costache ridică toporul ca să dea. — Imre atêrna ca și un mort in brațele vênjóse ale dușmanului sĕu.

Tocmai in momentul decisiv Toderică sări la ei și cuprinse brațele lui Costache, opintindu-sĕ din rĕsputerĭ de a-l reține.

„Fugĭ, fugĭ,“ strigà cătră Imre pe când sĕ lupta cu celalalt, „nu voiesc ca sângele D-tale cel spurcat să viiă peste capul lui, cu D-ta mĕ voi răfui mai pe urmă!“

Imre lăsà pălăria și pușca și o luà la picior.

„Lase-mĕ — lasă-mĕ,“ răcnia Costache Steuleanu când vĕdù pe Imre fugind, „trebue să-l ucid, trebue să-mĭ rĕsbun cinstea casei mele.“

„Tată, tată,“ țipà Ileana, „vină-ți in fire. Nu ți-a fost destul cu o căinţă, vreai să-ți mai incarcĭ sufletul incă cu una.“

Dar Costache nu mai scia de nimic, de cât de rĕsbunarea sa, care-i dete puterĭ supra-omenescĭ, căcĭ Toderică sĕ simțì de o dată respins, încât d'abia mai putea să sĕ țină pe picióre și până să sĕ fi recules, Costache eșise deja prin ușă și o trântise de se inchise tunând.

„Ah, Dómne,“ sĕ văita Ileana, „de boer nu mĭ-ar fi, căcĭ ce avea să caute el aicĭ, dar îmĭ este de tată!“

„Nu ți-e de boer,“ facù Toderică ușurat, „da, sciam, că tu nu porți nicĭ o vină.“

„Eu vină?“ îl intrerupse Ileana cu atâta spaimă neprefăcută, încât șterse orĭ-ce urmă de bănuiélă din inima flĕcăului.

„Trebue să ne luăm după tată,“ ḑise el apoi de o dată, „căcĭ décă va prinde pe boer, va fi primejdie.“

Ileana nu-și dete timp nicĭ măcar de a-și pune ceva pe cap. Amêndoi alergară pe poteca de munte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

in jos, pe când séra sĕ pornì a-i urmări de aprópe.

Costache Steuleanu alergase intru aceea prin pădure și căutase cu ochiĭ pe dușmanul sĕu de mórte. Inima sa era setósă de rĕsbunare, dar orĭ cât sĕ uita nu mai putea descopeprĭ pe Ungur.

Gróza morțiĭ inaripase piciórele lui și Imre nu sĕ oprise in fuga sa până ce nu ajunsese in dreptul caselor lui Licĕ. Dar inainte de asta inserase deja și fricosul nu sĕ indura a fugi neinsoțit mai departe prin pădure. Intrà decĭ in curte ca sĕ róge pe Licĕ sĕ-i dea o trăsură, care sĕ-l ducă a casă.

Pe când vorbia încă cu Licĕ, Costache trecù alergând spre castel.

Décă intunecimea n'ar fi invèlit obrazul omului, s'ar fi ingrozit până și pacĭnica natură de setea de sânge ce exprima fața acestui nefericit.

Alerga neoprit inainte, mușchiĭ sĕi păreau a sĕ fi prefăcut in oțel, ér ostenéla părea a nu sĕ mai prinde de el.

Voia sĕ dea peste Imre, chiar de ar fi fost silit sĕ-l smucéscă din patul cel cald. Ér după ce va fi pus mâna pe el, apoi nu mai avea sĕ-i scape, apoi voia sĕ-și rĕsbune asupra lui pentru soțiă-sa, pentru suferințele sale, apoi voia sĕ pedepséscă pe nemernicul, care indrăznea a sĕ pune in cale fiei-sale, celei curate.

Lui i sĕ părea că avea sĕ implinéscă un lucru bun, un lucru sfânt. Sĕ simția mândru i inălțat, nu-i venia nicĭ de cum gândul, că stă sĕ facă o faptă rea, dimpotrivă sĕ credea unélta lui Dumnedeu.

Astfel ajunse la castel și sĕ furișà in curte prin pórta deschisă.

Cam scia el in ce parte sĕ află odaia lui Imre și când sĕ uità intr'acolo, vĕdù zarea unei luminĭ. Costache Steuleanu credù, că dușmanul sĕu ar fi și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ajuns a casă și-l cuprinse o simțire sălbatică de triumf, sciindu-se așa de aprópe de dênsul.

Dar voia să-l și véḑă, să-i pândéscă pașii lui cei de pe urmă, și să pândéscă tot o dată și prilegiul cum să ajungă la el.

Lumina lampei cădea pe turnul din colțul stâng. Déca Costache să suia pe zidul cel vechiŭ, trebuia negreșit să véḑă tot ce să petrecea in odaia, din care venia acea zare de lumină.

In următorul moment să și urcà pe lespeḑii cei mistuiți. Din incheeturile petrelor căduse tincuélă și piciórele lui găsiau decî réḑăm in ele, ér mânile și le rupea de marginile cele tăietóre ale petrelor. Pe lângă astă să mai clătinau petrile sub povara omului. Dar Costache Steuleanu nu luà in sémă nicî durerile nicî primejdia.

Când era să ajungă la ținta sa, când prinse cu mâna pétra cea mai de pe urmă, acésta să clătinà din temelie și era să caḑă cu el impreună in jos. Dar cu putere supraomenéscă să țênù Costache in cumpănă și să aruncà in momentul decisiv pe creștetul zidului.

Dar aceea pétră n'ar mai fi suportat povara unui om și la intórcere, Costache trebuia să bage bine de sémă, ca nu care-cumva să puie piciorul érăși pe ea.

Acum să uità cu luare a minte prin feréstra odăii din față, dar să retrase desamăgit, căcî véḑù acolo pe Domnul baron de Rosenblüht, pe care nicî nu-l cunoscea.

Așteptà mult timp, ațintindu-și ochii cei invăpăiați necurmat pe odaiă, căcî spera că acum, acum va vedea pe boer intrând acolo. Dar o minută după alta să strecurà, fără să fi adus pânditorului vederea dorită a victimei sale.

Acum, după o jumétate viéță de om, avea să-și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

potolésckă setea de rĕsbunare — ah, era un simţ inălţător pentru el.

De o dată durăitul unei trăsurĭ intrerupse liniştea noptiĭ. Costache Steuleanu sărì in sus şi pândì ca o feră sĕlbatică victima sa.

Dar de va fi boerul!

De va fi in adevĕr Imre, apoi să-şĭ inchee numaĭ socotéla sa cu cerul.

Trăsura sĕ opri acum dinaintea porţiĭ.

„Mulţămesc,“ sĕ audì glasul lui Imre prin intunecimea noptiĭ.

Un glas mai gros — pe semne a lui Lică — rĕspunse.

„Ba nu,“ audì pânditorul érăşĭ pe boer ḑicênd, „nu este de lipsă, găsesc calea şi singur, nu sunt fricos, iubitule, ş'apoi de bună sémă servitorul mĕ aştéptă pe trepte.“

Érăşĭ vorbi celălalt, ér lui Costache era să-i crepe inima de nerăbdare şi de poftă de resbunare.

„Şi să nu uiţĭ de banĭ,“ mai ḑise boerul, „îmĭ trebue negreşit.“

„Bine, bine,“ sĕ mai audì, apoi trăsura sĕ puse in mişcare.

Lui Costache Steuleanu i sĕ sbătea fiecare nerv.

„Să nu mai ai trebuinţă de nicĭ un ban,“ şoptì el cu acces straniu, ş'apoi trase érăşĭ cu urechia.

Acum audì paşiĭ lui Imre, care intra pe pórtă in curte.

Pentru a veni la uşa scărei trebuia să trécă pe lângă turnul din colţul cel stâng.

„Stai!“ strigă năpraznic Costache Steuleanu de colea sus in momentul in care boerul sĕ afla in sfera sa.

Imre şovăì ingrozit un pas inapoi.

„Cine strigă?“ bîlbăì el cu braţele intinse şi dinţiĭ i sĕ clănţăniau din nou.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dumnedeu te strigă — rĕspunde-i, căcĭ vrea să te judece!“ răcnì celălalt cu glas rĕsunător și in acelaș moment hodorogì troznind o sarcină grea de pe turn și căḑù pufnind pe pămênt.

Să auḑì un țipet năpraznic, scurt, — apoi încă un corp întunecat să lovì de pămênt resăltând ingrozitor — și acum urmà un rîset scârbos, resunĕtor in curte.

Servitorii alergară in curte, speriați strigând și căutând imprejur.

Étă ce găsiră.

In dosul unei lespeḑi marĭ căḑute de pe turn stetea Domnul de Ghiavahazi stêrcit, cu fața schimosită și cu ochiĭ stêlpiți; când zarea luminei căḑu pe obrazul sĕu, făcù o schimositură urîtă și să pornì să rîḑă. Spaima cea năpraznică îĭ luasc minţile.

Nu departe de el zăcea Costache Steuleanu lungit in curte. Din o rană adêncă a capului mai picura ceva sânge in băltocul care să strinsese in jurul celui căḑut. Dar fața mortului era pacnică, aprópe voiósă.

— — — — — — — — — — — — — — —

Domnul de Ghiavahazi Imre Măria-sa fù dus in o casă de sănĕtate unde să sfêrși ca un alienat netămăduibil.

După ce să inchiserà porţile institutului in dosul sĕu, să dete pe față rĕutatea sa. Cumnatu-sĕu, judecatorul dovedì, că moșia nebunului era a sa, ér Lică rĕmase păcălit cu scrisele ipotecare, pe care nu le asigurase.

Dar noul nostru „nemeș“ mai avù și alt nĕcaz. Flórea copila sa, pentru care jertfise atât de mult, să arătă nemulţămitóre, căcĭ cerêndu-i ajutorul ei, i rĕspunse, că să fi luat séma, atuncĭ când i-a dat zestrea, acum îĭ trebuia ei banĭ, căcĭ viéța din Pesta e scumpă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lică, care după cum scim, sĕ indatorase, pentru a putea imprumuta pe Imre, perdênd banii la el, nu fù in stare să plătéscă datoriile sale, decĭ îşĭ perdu moşia.

Dar in ḑiua in care venì comisia cu toboşarul ca să-i vinḑă tot — fù lovit de dambla şi murì.

Toderică sĕ alese cu moşia reposatului Steuleanu, pe care i-o dăruise tată-sĕu, ér de nevastă-şĭ luà pe Ileana, cu care trăì in pace şi omenie păstrêndu-şĭ numele sĕu cel strămoşesc, căcĭ nu voise nicĭ o dată să priméscă nemeşia unguréscă, pe care o dobêndise tată-sĕu şi o purtase fórte scurtă vreme. —

47765 65

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr